

Jaarrapportage 2006

WOT-04-002

Onderbouwend Onderzoek

werkdocumenten

WOT

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

WAGENINGENUR

For quality of life

Jaarrapportage 2006

WOT-04-002

Onderbouwend Onderzoek

Werkdocument 62

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, mei 2007

De reeks 'Werkdocumenten' bevat tussenresultaten van het onderzoek van de uitvoerende instellingen voor de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu) De reeks is een intern communicatiemedium en wordt niet buiten de context van de WOT Natuur & Milieu verspreid. De inhoud van dit document is vooral bedoeld als referentiemateriaal voor collega-onderzoekers die onderzoek uitvoeren in opdracht van de WOT Natuur & Milieu. Zodra eindresultaten zijn bereikt, worden deze ook buiten deze reeks gepubliceerd. De reeks omvat zowel inhoudelijke documenten als beheersdocumenten.

Dit werkdocument is gemaakt conform het Kwaliteitshandboek van de WOT Natuur & Milieu.

©2007 **Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl

---

De reeks WOt-werkdocumenten is een uitgave van de unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Dit werkdocument is verkrijgbaar bij het secretariaat. **Het document is ook te downloaden via www.wotnatuurenmilieu.wur.nl**

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 47 78 44; Fax: (0317) 42 49 88; e-mail: info.wnm@wur.nl; Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Voorwoord

Sinds 1 januari 2005 worden de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu uitgevoerd onder de voorwaarden die LNV en de stichting DLO eind 2004 zijn overeengekomen en die zijn vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst WOT Natuur & Milieu. De jaarrapportage is toen ook opnieuw vormgegeven.

Per WOT-programma is een zelfstandig werkdocument samengesteld, dat bestaat uit drie delen: een samenvattende rapportage over het programma als geheel, een beschrijving van elk der afzonderlijke projecten en een Engelstalige beschrijving. De volgende werkdocumenten omvatten samen de jaarrapportage over 2006 van de WOT Natuur & Milieu:

Nr. 61: WOT-04-001 ME-AVP

Nr. 62: WOT-04-002 Onderbouwend Onderzoek

Nr. 63: WOT-04-003 Advisering Natuur en Milieu

Nr. 64: WOT-04-385 Milieuplanbureaufunctie

Nr. 65: WOT-04-394 Natuurplanbureaufunctie

Dit werkdocument bevat de jaarresultaten van het WOT programma **WOT-04-002 (Onderbouwend Onderzoek)**. De resultaten van deze projecten hebben hun weg gevonden in de diverse producten van het Milieu- en Natuurplanbureau en in de werkdocumenten, rapporten en studies van de WOT Natuur & Milieu.

Daarnaast wordt in het Kennisbasis Thema Groene en Blauwe Ruimte (KB1) jaarlijks geïnvesteerd in kennisvernieuwing voor de WOT Natuur & Milieu. De rapportage hierover wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van dit Kennisbasisthema.

Ter verantwoording van de besteding van de beschikbare middelen is voor elk project een beknopt verslag gemaakt. Deze verslagen zijn hier gebundeld. In elk verslag staan voor het desbetreffende project de administratieve gegevens en een beknopte inhoudelijke beschrijving van het doel en het behaalde resultaat.

Paul Hinssen

Inhoud

Voorwoord	3
Thema-rapportage WOT-04-002	7
Project-rapportage WOT-04-002	13
Overzicht projecten WOT-04-002	15
Engelse samenvattingen WOT-04-002	151

Thema-rapportage WOT-04-002

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (WOT Natuur & Milieu)

Programma WOT-04-002: Onderbouwend Onderzoek voor Natuurplanbureaufunctie

1. Naam+nr. cluster, naam clusterleider:
WOT-04,
Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
P.J.W. Hinssen
2. Naam+ nr. thema:
WOT-02-002
Ondersteunend   Onderzoek   voor   de   Natuurplanbureaufunctie
3. Naam thema-coördinator (met Wageningen UR-onderdeel):
H.   Houweling,   Alterra
4. Contactperso(ο)n(en) LNV (met LNV-directie)/overige betrokkenen (met organisatiennaam):
H.E. Groenewoud (LNV-DN)
J. Wiertz (MNP)
5. Deelnemende kennisinstellingen binnen en buiten Wageningen UR:
Alterra, LEI, IMARES
6. Doelgroepen(en):
primair LNV-N en MNP; secundair via programma WOT-04-394: Parlement, Kabinet, overige Beleidsdirecties van LNV, VROM, V&W, EZ
7. 2006-budget :

Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005	524.5	447.2	77.3
Reguliere programmagelden	2650.0	2165,7	484,3
NAP-gelden	-	-	-
Additionele LNV-projectgelden	-	-	-
Totaal LNV	3174.5	2613,0	561,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

toelichting op de realisatiecijfers en doorgeschoven gelden:

2006 is gestart met een aanzienlijk doorgeschoven budget uit 2005. Deze achterstand was in belangrijke mate het gevolg van capaciteitstekorten bij Alterra en LEI. Op aandringen van WOT NM zijn door Alterra en LEI maatregelen genomen om deze tekorten te verkleinen. Deze maatregelen lijken nog onvoldoende effect te hebben. In 2006 is kE 2627 gerealiseerd (= 99 % van jaarbudget 2006) maar het doorgeschoven budget is niet gedaald. Naar verwachting worden de nog lopende projecten t.l.v. het 2005 en 2006-budget in het eerste kwartaal van 2007 afgerond waardoor de onderzoeksresultaten tijdig beschikbaar zijn voor de producten van het MNP.

Samenvattend beeld op thema-niveau (max. 2 A4, meer informatie is terug te vinden in de projectrapportages):

8. De beleidsopgave(n) van LNV waaraan de onderzoeksresultaten een bijdrage leveren;

Het WOT-programma Ondersteunend Onderzoek (WOT-04-002) is gericht op ontwikkeling van kennis die wordt toegepast in programma Natuurplanbureaafunctie (WOT-04-394). De beleidsopgave voor dit programma is volgt verwoord;

De natuurplanbureaafunctie is een wettelijk vastgelegd instrument ter ondersteuning van het natuurbeleid (Wet van 24 december 1997, houdende regelen ter instelling van de natuurplanbureaafunctie). Functies zijn signaleren van trends en problemen, evalueren van beleidsprestaties en prognoses over de mate waarin het beleid de doelen realiseert, alsmede het vertalen van trends in de samenleving en het ruimtegebruik in termen van kansen en bedreigingen voor natuur. Jaarlijks wordt een natuurbalans en vierjaarlijks een natuurverkenning uitgebracht. Opdrachtgever hiervoor is de bestuursraad van LNV. Incidenteel kan het MNP verkenningen of effectbeoordelingen voor derden uitvoeren, bijvoorbeeld voor politieke partijen of particuliere natuurorganisaties. Dit behoeft goedkeuring van de minister.

9. De kennisvragen die aan de beleidsopgave(n) gekoppeld zijn en die worden beantwoord met de uitkomsten van het onderzoek;

Het programma beantwoordt de ca. 40 kennisvragen van het MNP die geformuleerd zijn in het rapport Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006 (Programma Commissie Natuur, 2005)¹. Deze kennisvragen hebben betrekking op vier kennisvelden i.e.; Biodiversiteit, Landschap, Bestuur en Samenleving en Economie context van Natuur en Landschap en zijn ondergebracht in 10 thema's:

- 1 Bestuurlijke organisatie en economische dimensie van natuur- en landschapsbeleid
- 2 Implementatie van beleid; sectoraal (PB) en integraal (SGB/ILG)
- 3 Landschapskwaliteit
- 4 Natuur, welzijn en draagvlak
- 5 Betekenis van de EHS
- 6 Ontwikkeling in de Landbouw
- 7 Waterbeleid
- 8 Internationale aspecten van het Natuurbeleid
- 9 Kosten en baten van natuur
- 10 Wetenschappelijke Infrastructuur

10. De beoogde en daadwerkelijk in 2006 bereikte (tussen)resultaten;

Naar verwachting zullen alle in de vorige paragraafbedoelde kennisvragen leiden tot een WOT-publicatie (WOT-werkdocument, -rapport, studie). In de rapportage per project zijn de volledige referenties opgenomen. Een aanzienlijk deel van de publicaties is echter nog in voorbereiding zoals vermeld in de toelichting op de realisatiecijfers.

---

¹ Programma Commissie Natuur (2005). Onderbouwend onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006. Werkdocument 2005/11. Natuurplanbureau. Wageningen. (www.wotnatuurenmilieu.wur.nl > publicaties > wekdocumenten > 2005)

11. De gerealiseerde kennisoverdracht richting doelgroep en de benutting van ontwikkelde kennis door de doelgroep.

De doelgroep wordt gevormd door de projectleiders en projectteamleden van de producten van het MNP (zoals de Natuurbalans, Natuurverkenning en Thematische Assessment). De onderzoeksvragen zijn het resultaat van de inventarisatie van de door deze doelgroep benodigde kennis. Kennisoverdracht wordt als aparte fase onderscheiden in de kenniscyclus van de WOT NM. Voor elk van de vier kennisvelden treedt een trekker/deelprogrammaleider op die de projecten inhoudelijk begeleidt en fungeert als aanspreekpunt binnen het MNP, de primaire belanghebbende.

1.1.1

1.1.2 De kennisoverdracht vindt plaats

- in het PCN-overleg (Programma Commissie Natuur) waarin deelnemen: Hoofd WOT NM, hoofd MNP/NLB, productleider(s) MNP en (deel)programmaleiders.
- in de projecten; bij nagenoeg alle projecten is een contactpersoon van het MNP betrokken.
- d.m.v. de tastbare kennisproducten (WOT-werkdocumenten, -rapporten en –studies) die het resultaat zijn van de onderzoeksprojecten. De eindfase van de realisatie van kennisproducten wordt gecoördineerd en gefaciliteerd door WOT NM.
- d.m.v. directe interactie tussen de projectleiders in het programma en de projectleiders van de producten van het MNP. De WOT NM faciliteert deze directe interactie met een kennismarkt (22mrt07) waarin de projectleiders de resultaten van het programma 2006 presenteren voor de projectleiders van de MNP-producten 2007

12. De samenwerking tussen de bij het thema betrokken DLO-instituten en andere instellingen/organisaties;

In het programma werken MNP en WUR intensief samen. MNP speelt een belangrijke rol bij de vraagarticulatie en de toepassing van de ontwikkelde kennis in de MNP-producten. WUR, i.h.b. ESG, SSG en IMARES, ontwikkelt de benodigde kennis. De kennisoverdracht van MNP naar WUR (de kennisbehoefte van de gebruikers van de MNP-producten) en van WUR naar MNP (het antwoord op de kennisvragen) worden expliciet gefaciliteerd en ondersteund. Het programma KB-01-007 (Kennisbasis WOT NM) vormt de link naar het KB-onderzoek.

Project-rapportage WOT-04-002

Overzicht projecten WOT-04-002

Nummer	Projectnummer	Projecttitel	Pagina
Biodiversiteit			
B1	5231721-03	Update graadmeter natuurwaarde	19
B4	5231721-01	Aanpassing LARCH 2005	21
B5	5231766-01	Verbeteren en update MOVE	23
B7	5231721-02	Neerschaling invoerkaarten hydrologie	25
B8	439.61013.01	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout	27
Bestuur en Samenleving			
BM1	5231723-01 en LEI 30434	Besluitvorming RO Lokaal	29
BM2	5231705-01	Bestuurlijke variëteit	31
BM3	5232137-06	Meerwaarde door Meerwaarde	33
BM5	5231723-01	Beleidsevaluatie in govenance context	35
BM7	LEI 30411	Natuur en Milieu Educatie; Communicatieve sturing van beleid in duurzame ontwikkeling	37
BM8	5231723-04 en LEI 20443	EU Beleidsaccommodatie	39
Economische context			
E1	LEI 20400	Grondgebruik en grondprijs	41
E4	LEI 20477	Analyse kosten en beheer in de praktijk	43
E5	LEI 20519	Modelontwikkeling en scenario-analyse natuurbeheer	45
Landschap			
L1	5231701-01	Monitoring Landschap	47
L2	5231722-05	Doelgroepen en landschapsbeleving	49
L3	5231722-03	Beleving landschapsverandering	51
L5	5231722-01	Casestudies Landschap	53
Bestuurlijke organisatie			
1.1	5233127-01	Betekenis van het EHS beleid	55
1.2	5233170-01	Monitoring bestuurlijk vermogen	57
1.3	5232979-01 en LEI 20716	Vergelijking van benutting beleidsruimte door EU lidstaten	59
1.5	LEI 20678	Betekenis van marco-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap	61
Implementatie van beleid			
2.1	5232961-01 en LEI 20762	Evaluatie Regeling Natuurbeheer: proces en bestuurskundige aspecten	63
2.2	5232778-01	Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid	65
Landschapskwaliteit			
3.1	5233092-01	KELK-Monitoringsysteem voor landschap	67
3.2	5233234-01	De betekenis van identiteit voor de waardering van landschappen	69
3.3	5232760-01	Investeren in landschapskwaliteit	71
3.4	5232726-01	Indicatoren ontwikkeling met kwaliteit	73
Natuur, welzijn en draagvlak			
4.1	5232885-01	Effecten van natuur op welzijn	75
4.2	5232897-01	Economische betekenis van het welzijneffecten natuur	77

4.3	LEI 20657 / 5233084-01 en 2100 0226 01	Maatschappelijk draagvlak voor natuur	79
Betekenis van de EHS			
5.1	5232730-01	Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid	81
5.2	5232808-01	Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS	83
5.3	5233033-01	Conditie en grootte van de EHS	85
5.4	5232728-01	Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen	87
Ontwikkeling in de Landbouw			
6.1	LEI 30652	Schaalvergroting en verbreding	89
6.2	LEI 20646	Natuur en landschap als economische drager?	91
6.3	LEI 20663	De betekenis v.h. instrument “Groene Diensten” in de Nationale Landschappen	93
6.4	LEI 20652 en 5232985-01	Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer	95
6.5	LEI 20648	Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw	97
Waterbeleid			
7.1	5232859-01	Pilot Actuele Grondwatersituatie VHR en EHS	99
7.2	5232976-01	Kaart aquatische natuur	101
Internationale aspecten van het Natuurbeleid			
8.1	5232696-01	Internationaal belang Nederlandse natuur	103
8.2	5232876-01	Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa	105
8.3	5231765-01	Dispersie module planten voor de Natuurplanner	107
8.4	5232793-01	Veranderingen in de internat. Belangrijke Nederlandse landschappen	109
Kosten en Baten van Natuur			
9.1	LEI 30829 en 5233031-01	Opschaling Kosteneffectiviteit	111
9.2	LEI 20742 en 5233315-01	Modelontwikkeling Kosteneffectief Natuurbeleid	113
9.5	5232815-01	Gebruikswaarde Natuur	115
Wetenschappelijke Infrastructuur			
10.1	5232892-01	Beheer SMART	117
10.2	5232917-01	Landschapsmodellen naat staus A	119
10.3	LEI 20718	Kwaliteitsstatus A voor FIONA	121
10.4	LEI 20755	Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer	123
10.4	LEI 20777	Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering	125
10.5	5232798-01	Bestaande Natuur 1990	127
10.6	5233188-01	GIS basiskaart aquatische natuur	129
10.7	5231083-01	Kwantificeren Onzekerheid Bodemkaarten	131
10.8	5232894-01	Abiotische metingen LMF-plots	133
KS	5231675-01	Larch status A	135
KS	5232718-02	Onzekerheidsanalyse GeoPEARL	137

	5232455-02	Rapportage Onderbouwend Onderzoek NPB-functie	139
	5232866-01	Bezemproject	141
	5232867-01 en LEI 20739	Programmamanagement	143
		Kennis Online	145

Update graadmeter natuurwaarde

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Update graadmeter natuurwaarde
Projectnummer:	5231721-03 (B1)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	23,0	22,8	0,2
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	23,0	22,8	0,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
De graadmeter Natuurwaarde van het MNP beoordeelt de ontwikkeling van de biodiversiteit (kwaliteit en areaal) in Nederland op landelijke schaal en is voor het eerst toegepast in de Natuurverkenning 2000 (versie 1.0). Verdere toepassing vraagt om een betere aansluiting bij de beschikbare meetnetten en de biodiversiteitsdoelen van de EHS op zowel landelijk als lokaal schaalniveau.

Doelstelling van het onderzoek:
De update van de graadmeter Natuurwaarde beperkt zich tot de terrestrische natuur:

1. Optimalisatie indicatorsoorten: betere aansluiting bij de soortmeetnetten van het NEM en de doelsoorten van het natuurbeleid.
2. Koppeling van het referentieniveau van de graadmeter Natuurwaarde met de beleidsdoelen van het natuurbeleid.
3. Verkenning mogelijkheden voor het standaardiseren van areaalbepalingen in de graadmeter Natuurwaarde.
4. Bepalen van de natuurkwaliteit van de terrestrische natuur op landelijke schaal in de periode (1990)2000-2003, met en zonder doelbereiking.
5. Verkenning van toepassing in de EHS op lokaal schaalniveau.

Aanpak en tijdspad:
1. Optimalisatie indicatorsoorten
De huidige soortenselecties per natuurtype zijn nader getoetst op representativiteit, kenmerkendheid en meetbaarheid en zonodig aangepast. Daarbij is gebruik gemaakt van data en expertise van de Particulier Gegevensverzamelende Organisaties (PGO's). Doelsoorten van het natuurbeleid die aan deze criteria voldoen zijn altijd opgenomen. Om de relatie met de biodiversiteitsdoelen van de EHS te vergroten is nagegaan in hoeverre het voorkomen van de algemenere en beter meetbare Natuurwaardesoorten

indicatief is voor het voorkomen van de doorgaans veel zeldzamere doelsoorten van het natuurbeleid.

2. Koppeling met de beleidsdoelen van het natuurbeleid

Het referentieniveau in de graadmeter Natuurwaarde vertoont grote overeenkomsten met het referentieniveau van het Natuurdoeltypensysteem van het beleid dat zich beperkt tot de EHS. De graadmeter Natuurwaarde gaat uit van weinig menselijke invloed en het natuurdoeltypensysteem van optimale kwaliteit. In het natuurdoeltypensysteem geldt voor een aantal natuurdoeltypen echter soms ook een lager ambitieniveau (multifunctioneel afgeleide typen). Per natuurtype van de graadmeter Natuurwaarde is de verhouding tussen 'optimaal' en 'multifunctioneel' gebruikt als een indicatie van het beleidsdoelniveau.

3. Standaardiseren areaalbepalingen

Betrokkenheid bij de ontwikkeling van de basiskaart Bestaande Natuur in Nederland heeft geleid tot een aanpak waarmee in beginsel jaarlijks een ruimtelijk patroon van de natuurtypen van de graadmeter Natuurwaarde is te genereren.

4. Natuurwaarde (1990)2000-2003

Berekening van de kwaliteit van de graadmeter Natuurwaarde per natuurtype was alleen mogelijk voor de periode 2000-2003. Van de periode 1990-1999 zijn wel meetgegevens van de fauna beschikbaar maar niet van de planten. Een vervolgproject in 2007 is gericht op het verzamelen van de ontbrekende plantendata.

5. Verkenning toepassing Natuurwaarde in de EHS op lokaal schaalniveau.

De beschikbare soortmeetnetten zijn niet toereikend voor het toepassen van de graadmeter Natuurwaarde op lokaal schaalniveau. Daarom is gekozen voor de aanpak zoals voorgesteld in de quick-scan van het MNP 'Optimalisatie EHS, ruimte, milieu en watercondities voor duurzaam behoud van biodiversiteit' (MNP, 2005). Hiermee is aan te geven in welke mate natuurdoeltypen op lokaal niveau zijn gerealiseerd, zowel voor oppervlakte als voor kwaliteit in termen van doelsoorten. De uitwerking van deze aanpak vindt plaats in een ander project (5232728-01 Monitoring EHS- doelrealisatie). Hierover wordt medio 2007 gerapporteerd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B. de Knecht, R. Pouwels & J. Wiertz (in voorbereiding). Graadmeter voor nationale en EHS- biodiversiteitsdoelen. Optimalisatie van de graadmeter Natuurwaarde aan de beschikbare meetnetten. WOt-rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Met de verbeterde graadmeter Natuurwaarde is de ontwikkeling van de biodiversiteit in Nederland jaarlijks en op reproduceerbare wijze te volgen. De graadmeter Natuurwaarde is voorgesteld als algemene indicator biodiversiteit in het tweede meerjarenplan van de Agenda Vitaal Platteland.

Aanpassing LARCH 2005

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Aanpassing LARCH 2005		
Projectnummer:	5231721-01 (B4)		
Projectleider:	Rogier Pouwels		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz		
Startdatum:	01-01-2005		
Einddatum:	31-12-2006		
<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	16.2	14.8	1,4
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	16.2	14.8	1,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Aanpassen habitatmodellering LARCH.			
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het project zal richting geven voor toekomstige ontwikkelingen mbt LARCH, en deze voor een deel invullen en uitvoeren. Daardoor zal het project bijdragen aan een betere samenhang van het systeem van graadmeter, meetnetten en modellen voor de beoordeling van de kwaliteit van Nederland voor terrestrische fauna.			
<i>Aanpak en tijdpad:</i> In 2006 zijn parameters verzameld en voor 2 soorten pilots uitgevoerd om na te gaan in hoeverre de nieuwe methodiek bruikbaar is. Tevens is één rapport afgerond en één rapport in concept opgeleverd.			
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Pouwels R., R. Foppen, M. Wallis de Vries, R. Jochem, R. Reijnen, A. van Kleunen. (In prep). Aanpassing LARCH. WOt-rapport xx, WOT N&M, Wageningen. Pouwels, R., H. Sierdsema en W.K.R.E. van Wingerden (2006). Aanpassing LARCH – maatwerk in soortmodellen. WOt-werkdocument 23, WOT N&M Wageningen.			
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.			

Verbeteren en updaten MOVE

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Verbeteren en updaten MOVE
Projectnummer:	5231766-01 (B5)
Projectleider:	Wieger Wamelink
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	14,0	9,8	4,2
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	14,0	9,8	4,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Verbetering en updaten MOVE.

Doelstelling van het onderzoek: Oplossen van losse problemen met betrekking tot de modellering van Critical Loads en andere problemen m.b.t SMART2-SUMO2. Het project leidt tot verbetering van verkennende of evaluerende uitspraken ten behoeve van het natuur en milieubeleid (Natuurverkenning, thematische assessments, NFC-taken verzuring, Milieubalans). Hiertoe wordt de normstellingmodule verbeterd en de SMART2-studio standalone versie nummer x opgeleverd.

Aanpak en tijdpad: In 2006 is gewerkt aan de afronding van dit project, dat grotendeels in 2005 heeft gelopen. Er is een concept verslag geproduceerd, dat vervolgens door ons contactpersoon (D.J. van der Hoek) is becommentarieerd. Het commentaar is deels verwerkt, maar wacht nog op de bijdragen van twee coauteurs.

Beoogde en bereikte resultaten en producten: Wamelink, G.W.W., Reinds, G, Mol-Dijkstra, J.P., Kros, J. & Wiegers, R. Verbeteringen voor de Natuurplanner. WOT-werkdocument 35.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Voor verschillende modellen in de Natuurplanner zijn verbeteringen geïmplementeerd of suggesties voor verbeteringen onderzocht en op schrift gesteld.

Neerschaling invoerkaarten hydrologie

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Neerschaling invoerkaarten hydrologie
Projectnummer:	5231721-02 (B7)
Projectleider:	Tom Hoogland
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	6,4	6,4	0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	6,4	6,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) gebruikt voor verkenningen en evaluaties de ecologische effectmodellen uit de Natuurplanner. Als invoer gebruiken deze modellen ruimtelijke bestanden met informatie over het abiotische milieu en de vegetatiestructuur. Gedetailleerde ruimtelijke bestanden met abiotische omstandigheden zijn nodig om een betrouwbare voorspelling van de verandering van de natuurwaarde van de flora te kunnen geven.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van deze studie is het ontwikkelen en testen van twee methoden voor het vergroten van het ruimtelijk detail in gegevens over freatische grondwaterstanden die gebruikt worden in de Natuurplanner. Het betreft gegevens over de grondwaterstand berekend met een landelijk grondwatermodel en de grondwatertrappen uit de bodemkaart 1:50.000.

De beide neerschalingmethoden zijn als test en ter illustratie toegepast. De Gt-kaart is landelijk neergeschaald. De LGM-modelresultaten zijn neergeschaald in een proefgebied in Brabant.

Aanpak en tijdpad:

In de eerste fase van het onderzoek, uitgevoerd in 2004, is gewerkt aan het vervaardigen van kaarten met floristische hotspots, onder meer op basis van de bodemkaart en het voorkomen van plantensoorten. Deze fase is begin 2006 afgesloten met een rapport waarin de totstandkoming van de kaarten wordt toegelicht. In de tweede fase is aandacht besteed aan de detaillering van de abiotische modellering, met name de modellering van de waterhuishouding. Doordat het gebruikte landelijke hydrologische model, LGM, uitgaat van grote ruimtelijke eenheden zijn de uitkomsten van het model niet voldoende gedetailleerd om uitspraken te kunnen doen over de voor natuur relevante veranderingen in de waterhuishouding. Onderzocht is hoe de uitkomsten van LGM model zijn neer te schalen. Voor een proefgebied is op basis van LGM resultaten een neergeschaalde kaart van de freatische grondwaterstand gemaakt. Voor heel Nederland is op basis van de 1:50.000 bodem en Gt-kaart ook een neergeschaalde kaart van de

freatische grondwaterstand gemaakt.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Hoogland, T. & J. Runhaar, 2006. Neerschaling van de freatische grondwaterstand uit modelresultaten en de Gt-kaart. Wageningen, WOt-rapport 26, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het is mogelijk gebleken een neerschalingmethode voor de freatische grondwaterstand volgens LGM te ontwikkelen die aansluit bij de in LGM gehanteerde modelschematisatie, zonder dat dit aanvullende aannames of gegevens vereist. Beide neerschalingstechnieken leveren er grotere ruimtelijke differentiatie en bieden daardoor mogelijkheden voor gedetailleerde berekeningen met de Natuurplanner.

Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout		
Projectnummer:	439.61013.01 (B8)		
Projectleider:	Erik Meesters		
Uitvoerende instellingen:	IMARES		
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz		
Startdatum:	01-01-2005		
Einddatum:	31-12-2006		
<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	77,6	46,0	31,6
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	77,6	46,0	31,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Voorspellingsmethoden biodiversiteit zout water.			
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het ontwikkelen van voorspellingsmethoden			
<i>Aanpak en tijdpad:</i> In 2006 zijn voor een aantal vis-, vogel-, zeezoogdier- en ongewerveldensoorten korte ecologische profielen opgesteld. Deze profielen geven een overzicht van de belangrijkste ecologische kenmerken van de betreffende soorten alsmede informatie over het bestaande meetnet en de gegevens van 2000 tot 2005 voor Waddenzee, Noordzee en Delta. Het rapport is in samenwerking met specialisten bij IMARES en SOVON tot stand gekomen. De ecoprofielen zullen de basis vormen voor de berekening van de natuurkwaliteit van de zoute wateren. Een voorbeeldberekening wordt in het rapport gegeven. Verder zijn de beschreven soorten de handvaten voor verdere modelontwikkeling. Verder is de EMIGMA applicatie (Effectmodellering Indicatoren Gebruik en Management) verder ontwikkeld.			
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Meesters, H.W.G., A.G. Brinkman, W.E. van Duin, H. Lindeboom, S. van Breukelen (in voorbereiding) Graadmeterstelsel Biodiversiteit Zoute Wateren. I. Beleidskaders en indicatoren. Meesters, H.W.G. (in prep.) Ecoprofiles of Indicators for Wadden Sea, North Sea en Delta.			
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Er is een goede basis gelegd voor het opzetten van modellen die gebruik kunnen gaan worden voor het evalueren van de effecten van beleidsinspanningen op de natuurkwaliteit van de zoute wateren.			

Besluitvorming RO Lokaal

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Besluitvorming RO Lokaal
Projectnummer:	5231723-01 en LEI 30434 (BM1)
Projectleider:	Wiebren Kuindersma. Alterra en Martien van Bavel, LEI
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Betekenis nieuw beleid zoals Nota ruimte/nieuwe WRO, NB-wet, OEI voor bestuurlijke verhoudingen/coalitievorming/spelregels van belang voor natuur & landschap (mn rol gemeenten etc)</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   Het project heeft tot doel om een bijdrage te leveren aan de strategische positiebepaling van het Milieu- en Natuurplanbureau. Daartoe wordt onderzoek uitgevoerd met secundaire casestudies maar nadrukkelijk behoort ook de communicatie en gedachtewisseling met 'strategische denkers' binnen het MNP tot de werkzaamheden van dit project.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i>   In 2006 zijn interviews afgenomen in Dwingelderveld en is secundaire casestudy analyse uitgevoerd in de cases Renkumse Beek en Gaasterland. Het rapport is in concept afgerond en wordt in feb/maart 2007 afgerond.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Kuindersma, W, R.I. Van Dam en J. Vreke (in voorbereiding), Sturen op niveau. Een analyse van de perversies in het natuurbeleid op landelijk niveau en gebiedsniveau, WOT-werkdocument 52, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>   De resultaten van het onderzoek zullen vooral doorwerken in vervolgonderzoeken voor het MNP.</p>

Bestuurlijke variëteit

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bestuurlijke variëteit
Projectnummer:	5231705-01 (BM2)
Projectleider:	Sara de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	28,6	26,2	2,4
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	28,6	26,2	2,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De hoofdvraag van het project luidt als volgt:</p> <p>Hoe kan de bestuurlijke variëteit in het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid nader worden geduid en op basis van welk beoordelingskader kan het bestuurlijk vermogen van bestaande beleidsarrangementen in het natuur- en landschapsbeleid worden geëvalueerd?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van het project is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzicht te verwerven in de diversiteit aan regionale arrangementen waarbinnen het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid vorm krijgt en gerealiseerd wordt; • Een beoordelingskader te construeren voor het bestuurlijk vermogen van bestaande beleidsarrangementen in het natuur- en landschapsbeleid.
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> In 2006 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <p>Schrijven drie casushoofdstukken (jan. en feb. 2006); Organiseren workshop met sleutelfiguren uit de drie casussen (feb. en mrt. 2006); Construeren evaluatiekader bestuurlijk vermogen op basis van workshop (apr. 2006); Vergelijken casusresultaten en schrijven vergelijkend hoofdstuk (mei 2006) Schrijven conclusiehoofdstuk (mei 2006); Opleveren concept WOt studie aan WOt N&M (mei 2006); Verwerken commentaren externe reviewers en opleveren definitieve WOt studie (nov. en dec. 2006).</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De Boer, S., M. Van der Zouwen, P. Roza en J. Van den Berg (2006), Bestuurlijke variëteit in natuur- en landschapsbeleid. Vergelijkende analyse van regionale beleidsarrangementen rond de Wijde Biesbosch, het Drents-Friese Wold en het Grootte Veld, Wageningen, WOt-studie nr. 4, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het eindproduct (WOt studie nr. 4, 2006) schetst een genuanceerd beeld van de diversiteit aan regionale, gebiedsgerichte beleidsarrangementen in het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid en levert een beoordelingskader voor het bestuurlijk vermogen van dergelijke beleidsarrangementen.

Meerwaarde door Meerwaarde

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Meerwaarde door Meerwaarde
Projectnummer:	5232137-06 (BM3)
Projectleider:	Marcel Pleijte
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	27,3	29,0	-1,7
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	27,3	29,0	-1,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Meerwaarde gebiedsgericht samenwerking voor beheerders succes en faalfactoren van verschillen in aanpak (bijvoorbeeld samenwerking o.i.v. Nationaal Park, agrarische natuurverenigingen) en het ecologisch, financieel, bestuurlijk en maatschappelijk resultaat hiervan.

Doelstelling van het onderzoek:
 Genereren van inzicht en ideeën over:

- succes- en faalfactoren bij het tot stand komen en functioneren van gebiedsgerichte samenwerking in het natuurbeheer
- de rol en de eventuele meerwaarde in ecologische, financiële, bestuurlijke en maatschappelijke zin van gebiedsgerichte samenwerking in natuurbeheer;
- de rol en mogelijkheden van overheden bij het initiëren en versterken van gebiedsgerichte samenwerking

Aanpak en tijdspad:

Beoogd tijdspad en activiteiten

Januari 2006:

- Verwerking van commentaar van Birgit Elands en Tanja de Koeijer
- overzichtstabellen voor analyse en vergelijking van de casussen

Februari 2006:

- beschrijvingen van de casussen Drenthse Aa en Langstraat
- schrijven hoofdstuk over vergelijking casussen en conclusies

Maart 2006:

- conceptrapport voorleggen aan Harry Hekhuis (Staatsbosbeheer) voor externe referentie
- conceptrapport voorleggen aan Birgit Elands en Tanja de Koeijer
- commentaar verwerken en eindrapport drukken

Gerealiseerd tijdspad en activiteiten

- De uitwerkingen van de casussen Drenthse Aa en Langstraat kostte veel tijd en is in maart 2006 gereed gekomen
- Dit had als gevolg dat de analyse over de casussen heen in april 2006 gereed is gekomen
- In mei heeft de externe referent zijn commentaar geleverd
- In juni is het commentaar verwerkt en aan de opdrachtgever voorgelegd
- In juli is het overige commentaar verwerkt
- In augustus is het rapport geaccepteerd
- WOt rapport verschijnt in maart 2007

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vreke, J., Pleijte, M., van Apeldoorn, R.C. , Corporaal, A., van Dam, R.I. en van Wijk, M.N., 2006. Meerwaarde door gebiedsgerichte samenwerking in natuurbeheer? WOt-rapport 30, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het rapport is een verslag van de aanzetten tot en gerealiseerde gebiedsgerichte samenwerking tussen reguliere natuurterreinbeheerders en particuliere terreinbeheerders zoals agrarische natuurverenigingen en landgoedeigenaren. In het verslag wordt aangegeven of en hoe gebiedsgerichte samenwerking tot meerwaarde kan leiden in ecologische, financiële, bestuurlijke en maatschappelijke zin. Verder wordt aangegeven waarom gebiedsgerichte samenwerking al dan niet van de grond komt en wat overheden kunnen doen om gebiedsgerichte samenwerking te versterken.

Beleidsvaluatie in governance context

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beleidsvaluatie in governance context
Projectnummer:	5231723-01 (BM5 gekoppeld aan L7)
Projectleider:	Wiebren Kuindersma
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	50,6	39,1	11,5
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,6	39,1	11,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Vernieuwing beoordelingscriteria en analysemodellen voor beleidsrealisatie (congruentie, bestuurlijk vermogen, continuïteit) in een context van multi-level en multi-actor governance (gebiedsgericht werken, samenwerking bestuur met maatschappelijke partijen).

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van het project is om het leren op het gebied van methoden van beleidsvaluatie en hun toepassing binnen het Milieu- en Natuurplanbureau te stimuleren. Dit is een nadrukkelijke verbreding ten opzichte van de eerdere projecten die zich vooral op het Natuurplanbureau richten. Het leren houdt voor ons in dat we een bijdrage leveren aan de uitbreiding van de methoden van beleidsvaluatie die beschikbaar zijn in het MNP (gereedschapskist) en de bewustwording binnen het MNP over de (on)mogelijkheden van deze nieuwe methoden van beleidsvaluatie.

Om dit doel te bereiken richten we ons in eerste instantie op het Platform Beleidsvaluatie binnen het MNP. In dat leren willen we de reflectie op verschillende methoden van beleidsvaluatie stimuleren. Dat wil zeggen dat men binnen MNP meer bewust gaat kiezen voor een bepaalde vorm van evaluatie. Daarbij hoort ook de toepassing van deze nieuwe vormen van beleidsvaluatie.

Aanpak en tijdpad:

In 2006 hebben we het planbureaurapport afgerond en op 29 juni 2006 een presentatie over de resultaten gegeven bij de MiNa-raad in Brussel (Vademecum beleidsvaluatie).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De volgende rapporten zijn verschenen:

- Kuindersma, W., Boonstra, F.G., Boer, S. de, Gerritsen, A.L., Pleijte, M. en T.A. Selnes (2006),

<p>Evaluëren in interactie. De mogelijkheden van lerende evaluaties voor het Milieu- en Natuurplanbureau, WOT-rapport 19, WOT N&M, Wageningen.</p> <ul style="list-style-type: none">
- Gerritsen, A.L., J. Kruijt en W. Kuindersma (2005), Landschap ontwikkelen met kwaliteit. Een verkenning van evaluatiecriteria in een dynamisch beleidsveld, WOT-werkdocument nr. 18, WOT N&M, Wageningen.
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i></p> <p>Het betrof een methodische reflectie op de beleidsevaluatie van het MNP en het resultaat werkt door in enkele vervolgstudies naar beleidsevaluatie en enkele praktische evaluaties (o.m. van MNP).</p>

Natuur en Milieu Educatie; Communicatieve sturing van beleid in duurzame ontwikkeling

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Natuur en Milieu Educatie; Communicatieve sturing van beleid in duurzame ontwikkeling		
Projectnummer:	LEI 30411 (BM7)		
Projectleider:	Francisca Hubeek		
Uitvoerende instellingen:	LEI		
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands		
Startdatum:	01-01-2005		
Einddatum:	31-12-2006		
<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	7,0	7,0	0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	7,0	7,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>			
Bijdrage van de inzet van communicatieve instrumenten zoals kennisoverdracht, educatie en voorlichting aan het draagvlak voor een effectieve uitvoering van milieu- en natuurbeleid.			
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i>			
<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning van werking en mogelijkheden van de inzet van communicatie als beleidsinstrument voor duurzame ontwikkeling. • Inzicht in interactieproces tussen beleidsmedewerkers en burgers tav duurzaam gedrag. • Inzicht in de rol van kennis voor duurzaam gedrag. 			
<i>Aanpak en tijdpad:</i>			
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>			
Hubeek, F.B., F.A. Geerling-Eiff, S.M.A. van der Kroon, J. Vader & A.E.J. Wals (2006) Van adoptie tot duurzame stadswijk; Natuur- en milieueducatie in de praktijk, WOT-rapport 18, WOT N&M Wageningen			
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>			

EU Beleidsaccommodatie

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	EU Beleidsaccommodatie
Projectnummer:	5231723-04 LEI 20443 (BM8)
Projectleider:	Ine Neven
Uitvoerende instellingen:	Alterra en LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	23,0	23,0	0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	23,0	23,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Nadere analyse benutting beleidsruimte in de interactie tussen EU/internationaal niveau KRL , KRW, NiRi VHR in relatie tot Nederlands natuur(beleid).

Doelstelling van het onderzoek:

Terwijl de EU richtlijnen in principe mogelijkheden zouden moeten bevatten voor benutting van ruimte, lijkt er bij de implementatie van de richtlijnen sprake te zijn van zowel botsingen als van accommodatie (succesvolle pogingen tot benutting van ruimte). Dit onderzoek heeft tot doel om deze processen theoretisch uiteen te rafelen, te verhelderen en de aard ervan te duiden door middel van empirische voorbeelden en concrete gevalsstudies. Voortbouwend op deze analyse kunnen succes- en faalfactoren worden onderscheiden die een handvat kunnen vormen voor de ontwikkeling van nieuwe strategieën om beleidsbotsingen in de toekomst te voorkomen.

Aanpak en tijdspad:

Rapportage schrijven; januari – februari; KBG; februari; MNP kennismarkt maart; Review; april Rapport drukklaar maken augustus

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Neven M.G.G.; F.H. Kistenkas; M. Van der Zouwen; E. Turnhout; MJ Bogaardt (2006)
Richtingen voor Richtlijnen. Implementatie Europese richtlijnen VHR, Nitratrichtlijn, KRL, KRW. Interacties tussen Nederland en de Europese Commissie. WOT-rapport 25.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

“De maatschappelijke en politieke angst dat Europese richtlijnen Nederland op slot zouden gooien is ongegrond”. Het tegendeel is eerder waar: “Bij de implementatie van milieurichtlijnen zijn er zowel inhoudelijk als in de procedure en in het onderhandelingsproces voldoende mogelijkheden om

Nederlandse knelpunten of specifieke wensen onder de aandacht te brengen van de Europese Commissie." Ambtenaren met andere lidstaten en de Europese Commissie.

Grondgebruik en grondprijs

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Grondgebruik en grondprijs
Projectnummer:	LEI 20400 (E1)
Projectleider:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	22,5	22,5	0
Reguliere programmagelden	22,5	9,9	12,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	45,0	32,4	12,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Ruimte is een schaars goed in Nederland en dat komt tot uitdrukking in de grondprijs. Verschillende functies, zoals wonen, werken, land- en tuinbouw, natuur, infrastructuur, waterbeheer en recreatie, zijn concurrerend in de zin dat zij allemaal gebruik moeten maken van een beperkte ruimte. Grondprijzen hangen samen met de bestemming van de grond. Vanuit het oogpunt van planners is het dan ook belangrijk om te begrijpen hoe veranderingen in het grondgebruik de grondprijzen beïnvloeden.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   Nagaan hoe de prijs van een perceel (landbouw)grond wordt beïnvloed door enerzijds de functie die er op wordt uitgeoefend (bestemming van de grond) en door anderzijds de functies (bestemmingen) die op percelen in de directe omgeving worden uitgeoefend. Kortom, er wordt vastgesteld wat de prijs van een perceel landbouwgrond bepaalt en waarom er zulke grote verschillen zijn in prijzen van percelen die voor hetzelfde doel worden gebruikt?</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i>   Project in 2006 uitgevoerd en met verslaglegging begonnen. In februari 2007 compleet verslag naar referee gestuurd.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Publicaties: - Cotteleer, Geerte en Jan Luijt (2007): "Buurmans land is maar een keer te koop". De Landeigenaar, nummer 1, 53^e jaargang, februari 2007.   - Cotteleer, Geerte en Jan Luijt (2007): "Buurmans land is maar een keer te koop". Agri-monitor, nummer 1, 13de jaargang, februari 2007.</p>

- Cotteleer, Geerte, Gardebroek, Cornelis en Luijt, Jan (2007): "Market power in a GIS-based Hedonic Price Model of Farm Land markets". Aangeboden aan het blad "Land Economics". Geaccepteerd onder voorwaarde van een revisie.
- Cotteleer, Geerte, Luijt, Jan, Kuhlman, Tom en Gardebroek, Koos (in voorbereiding): "Oorzaken van verschillen in grondprijzen". Aangeboden aan referee ivm publicatie als WOT-rapport, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Blijkt dat agrarische grondprijzen in verstedelijkte gebieden voornamelijk worden bepaald door de kans op toekomstig stedelijk gebruik, terwijl in landelijke gebieden de lokale marktverhoudingen (aantal potentiële kopers ten opzichte van overig nabijgelegen grondaanbod) bepalend zijn voor de hoogte van de agrarische grondprijs.

Analyse kosten en beheer in de praktijk

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Analyse kosten en beheer in de praktijk
Projectnummer:	LEI 20477 (E4)
Projectleider:	Rolf Groeneveld
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	9,4	6,8	2,6
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	9,4	6,8	2,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat zijn de kosten en opbrengsten van natuurbeheer in de praktijk, gemeten in termen van arbeid, opbrengstderving en opportunity costs?

In hoeverre komen de veronderstellingen achter de berekening van SAN-subsidies overeen met de praktijk?

Hoe inpasbaar zijn SAN-pakketten in de praktijk?

Doelstelling van het onderzoek:

- Inzicht te verkrijgen in de perceptie van agrariërs van de effecten van het afsluiten van een beheersovereenkomst op een landbouwbedrijf;
- Inzicht te verkrijgen in de mate waarin de veronderstellingen die aan de vergoedingen van Programma Beheer ten grondslag liggen met de praktijk overeen komen;
- Inzicht te verkrijgen in de mate waarin de veronderstellingen die aan het bedrijfsmodel FIONA ten grondslag liggen met de praktijk overeenkomen.

Aanpak en tijdpad:

In 2006 is het eindrapport van dit project afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Groeneveld, R.A. & D.A.E. Dirks (2006)

Bedrijfseconomische effecten van agrarisch natuurbeheer op melkveebedrijven; Perceptie van deelnemers aan de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer, WOt-rapport 17, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Daarnaast doet het rapport enkele aanbevelingen om de inpasbaarheid van SAN-pakketten te verbeteren die voor het beleid van belang kunnen zijn. Tenslotte zijn de resultaten nuttig voor de validatie van het bedrijfsmodel FIONA. FIONA berekent de economisch optimale inzet van SAN-pakketten voor een melkveebedrijf, maar deze inzet kan verschillen van wat agrariërs in werkelijkheid doen. De resultaten van dit onderzoek kunnen verklaren waarom deze verschillen optreden.

Modelontwikkeling en scenario-analyse natuurbeheer

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Modelontwikkeling en scenario-analyse natuurbeheer
Projectnummer:	LEI 20519 (E5)
Projectleider:	Rolf Groeneveld
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	40,5	40,5	0
Reguliere programmagelden	17,8	8,4	9,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	58,3	48,9	9,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Natureconomische modelontwikkeling voortbouwend op resultaten van 2004 t.b.v. verkennen van kosteneffectieve beheerssystemen en analyse effecten van veranderingen in institutionele en fysieke omgeving te gebruiken voor NVK6

Doelstelling van het onderzoek:
 Aanpassen en uitbreiden van het bedrijfsmodel FIONA zodat het model voor een gegeven bedrijfstype kan bepalen hoe gegeven graslandgerelateerde SN-pakketten tegen minimale kosten kunnen worden ingepast. Voorbeeldberekeningen uitvoeren van SAN- en SN-pakketten op landbouwbedrijven om inzicht te krijgen in de inpasbaarheid en economische gevolgen, en in de werking van het model.

Aanpak en tijdpad:

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
 Groeneveld, R.A., Schrijver, R.A.M. en Rudrum, D., (in voorbereiding). Natuurbeheer bij veehouderijbedrijven
 Uitbreiding van het bedrijfsmodel FIONA naar de Subsidie-regeling Natuurbeheer. WOT-rapport 31, WOT N&M, Wageningen.

Uitgebreide versie van het bedrijfsmodel FIONA dat toepasbaar is op analyses van de bijdrage van agrariërs aan het natuurbeheer middels de SN.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
 Het project is een onderzoeksopdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Het uitgebreide model wordt gedurende 2006 toegepast in analyses van de mogelijke bijdrage van agrariërs aan het natuurbeleid door middel van de Subsidieregeling Natuurbeheer. Deze analyses komen

Monitoring Landschap

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring Landschap
Projectnummer:	5231701-01 (L1)
Projectleider:	Arjan Koomen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	15,5	14,5	1,0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	15,5	14,5	1,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Wat zijn de mogelijkheden om op basis van landsdekkende bestanden of een beperkt aantal steekproefgegevens landschapsveranderingen op het niveau van landschapstypen te beschrijven?.

Doelstelling van het onderzoek:
 Het project kent diverse doelstellingen:

- 1 Veldwerk in 72 gebieden van de steekproef landschap naar verrommeling van het landschap (50 keuro)
- 2 Hoe betrouwbaar kun je landsdekkende bestanden in vergelijking met de steekproef landschap gebruiken om veranderingen in het landschap te meten en te volgen in de tijd? (60 keuro)
- 3 Veranderingen in historische geografie tussen 1900-1950, 1950-1980 en 1980-1990 voor de 72 steekproefgebieden uit de steekproef landschap (30 keuro)
- 4 Hoe groot is de dynamiek in het landschap op basis van landsdekkende bestanden in vergelijking met gegevens uit de steekproef landschap? (15 keuro)
- 5 Hoe verhoud het graadmeterbouwwerk voor landschap van het MNP zich tot de benoemde kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte? (10 keuro)
- 6 Verkennen van draagvlak en mogelijkheden voor een integrale indicator voor landschap (10 keuro)

Aanpak en tijdpad:
 De werkzaamheden in 2006 waren erop gericht om het project af te ronden. Hierbij stonden twee rapportages centraal. Deze rapportages hebben betrekking op de onder de doelstellingen beschreven punten 2 en 3.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Een overzicht van alle resultaten en producten overeenkomstig de doelstelling van het project:

- 1 – Veldwerk naar potentiële verstoring is uitgevoerd. Dit heeft een base opgeleverd met alle in het veld verzamelde gegevens. Tevens is er een rapportage verschenen: Veeneklaas et al, 2006. Verrommeling in Nederland, WOt rapport 6, WOT Natuur en Milieu, Wageningen.
- 2 – Rapport over geschiktheid en statistische betrouwbaarheid van databestanden en veldopnamen voor de monitoring van landschapsindicatoren. Koomen et al, in prep.
- 3 – Rapport over de ontwikkeling van historische landschapselementen (lijnvormig) tussen 1900 en 2003. Koomen et al, in prep.
- 4 – Databestanden in GIS op basis van LGN landgebruik en Bodemgebruik Nederland tussen 1996 en 2003.
- 5 – Beschrijving van de samenhang tussen indicatoren voor landschap van het MNP en de kernkwaliteiten in de Nota Ruimte. Opgenomen in Alterra rapport 1246, pp. 28-33. Koomen et al, 2005.
- 6 – Notitie die verslag doet van de workshop over de wenselijkheid en de haalbaarheid van een integrale indicator voor het landschap.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

In samenhang met de resultaten kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- 1 – Er is inzicht in welke elementen bijdragen aan de verrommeling van het landschap
- 2 – Er is helder inzicht in welke indicatoren voor landschap met landsdekkende bestanden en welke met veldopnamen gemonitord kunnen worden.
- 3 – Er bestaat een gedocumenteerd overzicht van de achteruitgang van cultuurhistorische lijnvormige elementen in het landschap tussen 1900 en 2003.
- 4 – De dynamiek in landgebruik in Nederland tussen 1996 en 2003 kwam vooral voort uit bebouwing, landbouw en natuurontwikkeling.
- 5 – Er is inzicht in de samenhang tussen het graadmeterbouwwerk voor landschap volgens MNP met de kernkwaliteiten uit de Nota Ruimte.
- 6 – Over de haalbaarheid en wenselijkheid van een integrale indicator voor het landschap lopen de meningen sterk uiteen.

Doelgroepen en landschapsbeleving

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Doelgroepen en landschapsbeleving
Projectnummer:	5231722-05 (L2)
Projectleider:	Arjen Buijs
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	14,4	14,0	0,4
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	14,4	14,0	0,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Hoe beleven verschillende doelgroepen natuur en landschap en welke gevolgen hebben verschuivingen in de samenstelling van de Nederlandse bevolking op de gemiddelde beleving zoals gehanteerd in het Belevings-GIS?

Doelstelling van het onderzoek:

Inzicht verkrijgen in (verklaringen voor) eventuele afwijkende landschapsvoorkeuren van allochtonen én jongeren, teneinde de voorspellende waarde van het belevingsGIS te kunnen verfijnen

Aanpak en tijdpad 2006:

Afronding rapportage, doorvertaling naar Wot-studie, begeleiden publiciteit over rapport

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Inzicht in de afwijkende landschapsvoorkeuren van jongeren en allochtonen. Jongeren blijken minder waarde te hechten aan cultuurlandschappen dan volwassenen, terwijl allochtonen duidelijk minder waarde hechten aan ruige vormen van natuur. Ook is kennis en gebruik van buitenstedelijk groen door beide groepen duidelijk lager dan gemiddeld. De verschillen tussen allochtonen en autochtonen zijn duidelijk te relateren aan afwijkend natuurbeeld. De verschillen tussen jongeren en volwassenen zijn moeilijker te duiden. Deels ligt hier mogelijk een leeftijdseffect aan ten grondslag.

Publicaties:

Buijs, A.E., F. Langers & S. de Vries (2006). Een andere kijk op groen. Beleving van natuur en landschap in Nederland door allochtonen en jongeren. WOT rapport nr. 24, WOT N&M, Wageningen.

Diverse publicaties in de landelijke media (o.a. Trouw, GPD-bladen, Radio 1)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De conclusies over verminderde draagvlak bij jongeren en allochtonen hebben veel debat in de media ontlokt en daarmee bijgedragen aan de discussies over de publieke betekenis van natuurbescherming

Beleving landschapsverandering

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Beleving landschapsverandering
Projectnummer:	231722-03 (L3)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	21,7	10,9	10,8
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	21,7	10,9	10,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
Welke rol speelt 'verandering' en de snelheid en omvang daarvan in de beleving van landschappen en moet verandering een indicator in het BelevingsGIS worden?

Doelstelling van het onderzoek:
Het project heeft tot doel om, aan de hand van een analyse van de betekenis van 'verandering' voor de belevingswaarde van landschappen, het Natuurplanbureau te adviseren over de noodzaak een indicator verandering aan het BelevingsGIS toe te voegen en aanbevelingen te doen voor de wijze waarop zo'n indicator kan worden uitgewerkt. Het uit te voeren onderzoek moet inzicht geven in wat er bekend is over de impact van verandering op beleving: hoe ervaren mensen verschuivingen in de ordening in het landschap. Hierbij gaat het onder andere om de rol die de snelheid en schaal van verandering daarin speelt en de vraag of het mogelijk is een kritisch 'omslagpunt' te definiëren, waarop veranderingen als negatief ervaren gaan worden.

Aanpak en tijdspad:
Op grond van een in 2005 reeds gestarte literatuurstudie is de beschikbare kennis over het effect van het veranderd zijn van het landschap in beeld gebracht. Hierbij is het veranderingsproces (besluitvorming en uitvoering) zijdelings toch meegenomen, ondanks dat dit niet middels veranderingen in de fysieke kenmerken van het landschap gemonitord kan worden. De studie liet zien dat de beschikbare kennis, voor zover aanwezig, overwegend theoretisch-conceptueel van aard was. Er zijn weinig empirische studies die duidelijke uitspraken toelaten over de impact van het veranderd zijn op zich op de belevingswaarde, ten opzichte van een verschil in waardering tussen de nieuwe en oude situatie, los van het veranderd zijn. De studie is gerapporteerd in de vorm van een WOT-werkdocument dat begin 2007 uitgebracht zal worden.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vries, S. de (in druk). Veranderende landschappen en hun beleving; verkenning van het effect van het veranderd zijn op zich. WOt werkdocument 43, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De belangrijkste conclusie lijkt dat het rijkelijk vroeg is voor een indicator 'Verandering' in het BelevingsGIS, maar dat het tegelijkertijd raadzaam is bij het verzamelen en gebruiken van directe metingen van de belevingswaarde expliciet aandacht te schenken aan het veranderd zijn van het landschap.

Casestudies Landschap

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Casestudies Landschap
Projectnummer:	5231722-01 (L5)
Projectleider:	Wim Nieuwenhuizen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep / probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirx
Startdatum:	01-01-2005
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	9,2	9,2	0
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	9,2	9,2	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Casestudies Landschap: Welke processen zitten er achter verspreide verstening in het buitengebied. Hoe werkt de planologische doorwerking en vervolgens de handhaving in de praktijk.

Doelstelling van het onderzoek:

Het verkrijgen van inzicht in de wijze waarop verspreide bebouwing in het buitengebied tot stand komt en of landschap daarbij meegewogen wordt in het verstrekken van een bouwvergunning.

Aanpak en tijdpad:

Het concept rapport is naar de respondenten gestuurd voor commentaar. Ook is een reviewer gevraagd om het rapport op wetenschappelijke kwaliteit te beoordelen. Het commentaar is vervolgens verwerkt tot een eindrapport.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Nieuwenhuizen, W. M. Pleijte, R.P. Kranendonk & W.J. de Regt (2006) Ruimte voor bouwen in het buitengebied: De uitvoering van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) in de praktijk. WOt-rapport 32, WOT Natuur en Milieu, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten van het onderzoek zijn onder gebruikt in de Natuurbalans 2006.

Betekenins van het EHS beleid

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Betekenins van het EHS beleid
Projectnummer:	5233127-01 (1.1)
Projectleider:	Sara de Boer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	63,0	48,9	14,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	63,0	48,9	14,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In het project staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Welke discursieve ontwikkelingen hebben zich voorgedaan in het EHS beleid sinds 1990 en op basis van welke factoren kunnen we deze ontwikkelingen verklaren?
2. Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan in de inhoud en de organisatie van een aantal beleidspraktijken in het EHS beleid en op basis van welke factoren kunnen we deze ontwikkelingen verklaren?
3. Hoe kunnen we het bestuurlijk vermogen van de onderzochte beleidspraktijken beoordelen tegen de achtergrond van de veranderde politiek-maatschappelijke context en de discursieve dynamiek in het EHS beleid?
4. Welke elementen voor een toekomstig sturingsmodel kunnen worden onderscheiden op basis van een confrontatie tussen (a) de discursieve ontwikkelingen in het EHS beleid sinds 1990 en (b) het bestuurlijk vermogen van de drie onderzochte beleidspraktijken in het Nederlandse natuurbeleid?

Doelstelling van het onderzoek:

De doelstelling van het project luidt als volgt:

- a. Het beschrijven en verklaren van de discursieve ontwikkelingen in het EHS beleid sinds 1990;
- b. Het beschrijven en verklaren van de ontwikkelingen in de inhoud en de organisatie van een drietal gebiedsgerichte beleidspraktijken in het EHS beleid;
- c. Het beoordelen van het bestuurlijk vermogen van deze drie beleidspraktijken;
- d. Het formuleren van elementen van een toekomstig sturingsmodel voor het Nederlandse natuurbeleid.

Aanpak en tijdpad:

In 2006 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

1. Schrijven projectplan (mei en juni 2006);
2. Schrijven conceptueel en methodologisch kader (sept. t/m dec. 2006);
3. Analyseren discursieve dynamiek in het EHS beleid sinds 1990 (sept. t/m dec. 2006);
4. Selecteren van nader te onderzoeken beleidspraktijken (nov. 2006);
5. Opleveren deelrapportage 2006 (dec. 2006).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

De Boer, S., W. Kuindersma, M. Van der Zouwen en J. Van Tatenhove (2006), Betekenis van het EHS beleid. Discursieve dynamiek in het EHS beleid sinds 1990 en het bestuurlijk vermogen van gebiedsgerichte beleidspraktijken, WOt Werkdocument xx, WOt N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het eindproduct voorziet in de behoefte van het MNP aan kennis over de inhoudelijke en organisatorische ontwikkelingen in het EHS beleid sinds 1990, de mechanismen die daaraan ten grondslag liggen en de lessen die daaruit getrokken kunnen worden voor het Nederlandse natuurbeleid van de toekomst.

Monitoring bestuurlijk vermogen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring bestuurlijk vermogen
Projectnummer:	5233170-01 (1.2)
Projectleider:	Jan Vreke
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	20,0	18,8	1,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	20,0	18,8	1,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het al dan niet slagen van het natuur- en landschapsbeleid en de rol van politiek en beleid daarin is een centraal thema binnen het MNP. Dit wijst op de noodzaak om de zogenaamde bestuurlijke slagkracht te monitoren, dit betreft bestuurlijke slagkracht en niet bestuurlijke daadkracht omdat het gaat om wat er bestuurlijk wordt bereikt en niet om wat er wordt gedaan.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het schrijven van een discussienotitie waarin de relatie wordt gelegd tussen bestuurlijk vermogen en beleidsarrangementen en waarin bestuurlijk vermogen wordt geconfronteerd met de eisen die monitoring stelt. Bij deze confrontatie wordt gekeken naar knelpunten en kansen. Indien mogelijk wordt daarbij voor enkele potentiële indicatoren voor het monitoren van bestuurlijk vermogen nagegaan in hoeverre:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de indicator inderdaad weergeeft ("meet") wat de gebruiker denkt/wenst dat wordt weergegeven - de score van de indicator in de (beleids)praktijk kan worden waargenomen
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> Schrijven notitie in laatste maanden 2006 en eerste maanden 2007.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Beoogde resultaat is een discussienotitie</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Nog niet van toepassing</p>

Vergelijking van benutting beleidsruimte door EU lidstaten

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Vergelijking van benutting beleidsruimte door EU lidstaten		
Projectnummer:	5232979-01 / LEI 20716 (1.3)		
Projectleider:	Ine Neven / Marc Jeroen Bogaardt		
Uitvoerende instellingen:	Alterra / LEI		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	Alterra 126,0 LEI 34,0	Alterra 106,8 LEI 34,0	Alterra 19,2 LEI 0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			50.000
<i>Totaal LNV</i>	160,0	140,8	19,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
Op welke manier zoeken en benutten andere EU lidstaten beleidsruimte bij de implementatie en het implementatieproces van drie Eu Milieu richtlijnen? Wat zijn de overeenkomsten en verschillen met Nederland?			
Doelstelling van het onderzoek:			
Leren tussen richtlijnen en tussen landen om zo strategieën te ontwikkelen om toekomstige problemen met de EU te voorkomen: Doel is dus inzicht krijgen in het verloop van benuttingprocessen in de implementatiepraktijk van milieurichtlijnen in drie landen en inzicht in waarom deze implementatieprocessen zo verlopen.			
Aanpak en tijdspad:			
Casusbeschrijving januari – februari - maart Analyse maart –april Bijdrage kennismarkt Schrijven rapport april- mei Review juni Rapport gereed juli			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Neven, M.G.G., de Boer, S., Bogaardt, M.J., van der Zouwen, M.W. , Kistenkas, F.H. (in voorbereiding) Eu milieurichtlijnen internationaal vergeleken.			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen:			
Komt in 2007			

Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap
Projectnummer:	LEI 20678 (1.5)
Projectleider:	Roel Jongeneel
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	75,0	49,1	25,9
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	49,1	25,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Wat is de betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor het realiseren van doelen m.b.t. natuur en landschapskwaliteit?

Doelstelling van het onderzoek:
 Inventarisatie rol van macro-economische ontwikkeling mbt het natuur en landschapsbeleid.

Aanpak en tijdpad:
 Project gestart per 1/1/06 en zal worden afgesloten per 1/3/2007. Aanpak is hoofdzakelijk via literatuurstudie.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
 Er is conceptrapport beschikbaar (Voorlopige titel Met G. Woltjer als eerste auteur "Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap."). De eerste resultaten van het project zijn gepresenteerd op Natuur en Economie-middag 30 november 2006 in Den Haag (Regus Haagsche Hof), waar input is geleverd voor verder onderbouwend onderzoek op dit terrein.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
 Aantal resultaten zijn meegenomen in definiëring van verder onderbouwend onderzoek op dit terrein. Enkele conclusies zijn: - dat het niet zonder meer duidelijk is dat globalisering samen moet gaan met een afname van natuur en landschap; - dat er sprake lijkt van een groene Kuznetscurve (een grotere welvaart leidt tot minder natuuraantasting); - de grondmarkt een cruciale rol speelt in de relatie economische groei, waarde grond, kosten van natuurbeleid. Ook het ruimtelijke ordeningsbeleid is hierbij van groot belang; - dat er aanwijzingen zijn dat met optimal timing van investeringsbeslissingen (o.a. grondaankoop) aan effectiviteit van natuurbeleid valt te winnen.

Evaluatie Regeling Natuurbeheer: proces en bestuurskundige aspecten

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Evaluatie Regeling Natuurbeheer: proces en bestuurskundige aspecten
Projectnummer:	5232961-01 / LEI 20762 (2.1)
Projectleider:	Martijn van Wijk / Aris Gaaff
Uitvoerende instellingen:	Alterra / LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	Alterra 13,1	Alterra 13,1	0
Reguliere programmagelden	Alterra 82,2 LEI 17,8	Alterra 77,0 LEI 12,8	Alterra 5,2 LEI 5,0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	113,1	102,9	10,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
Hoe wordt in het Programma Beheer en de beheersystematiek van Staatsbosbeheer gestuurd en getoetst op kwaliteit (realiseren natuurdoelen, doelpakketten, ruimtelijke samenhang en bijbehorende milieuraanvoorwaarden) van natuur en is deze aansturing ecologisch effectief?

Doelstelling van het onderzoek:
Doelstelling van het onderzoek is het beantwoorden van bovenstaande hoofdvraag.

Aanpak en tijdspad:
Dit onderzoek levert een bijdrage aan de evaluatie van het Programma Beheer en de regeling Staatsbosbeheer. In 2006 wordt een tekstbijdrage geleverd ten behoeve van deze evaluatie. In 2007 wordt een achtergronddocument opgeleverd waarin een 'borging' van de tekstbijdrage wordt gegeven.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
Tekstbijdrage aan Evaluatie Programma Beheer en Regeling Staatsbosbeheer (H5 rapportage Evaluatie Regelingen Natuurbeheer)
Achtergronddocument (nog geen titel) op te leveren in 2007).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
Het projectresultaat zal als onderdeel van de rapportage Evaluatie Regelingen Natuurbeheer worden aangeboden aan LNV die het op haar beurt zal communiceren met de Tweede Kamer. Terreinbeheerders zullen ook kennis nemen van de resultaten.

Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bijdrage SGB en ILG aan effectiviteit van het natuurbeleid
Projectnummer:	5232778-01 (2.2)
Projectleider:	Marcel Pleijte
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz (2006) en Guus Beugelink/Melchert Reudink (2007)
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2007 (= 2 jarig project)

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven 2005			
Reguliere programmagelden	100,0	46,9	53,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	100,0	46,9	53,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De kennisvraag luidt: <i>Welke aspecten van ILG zijn als government te duiden en welke als governance en wat betekent dit voor realisatie van de doelen?</i> De onderzoeksvragen waren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe kunnen de evaluatieperspectieven voor government en governance worden weergegeven (maatlat) en hoe is dit te vertalen tot een evaluatiekader voor het ILG? • Waar bevindt het instrument van ILG zich op het ontwikkelde beoordelingskader voor government en governance? • Wat betekent het bovenstaande voor realisatie van de doelen?

<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het onderzoek richt zich op het ontwikkelen en toepassen van een beoordelingskader voor de beoordeling van integrale instrumenten voor het realiseren van natuurdoelstellingen van het Rijk. Meer concreet betreft dit de beoordeling van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de plaatsbepaling hiervan op een continuüm tussen government en governance.</p>

<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> In 2006 is een maatlat ontwikkeld om government en governance te kunnen meten. Government verwijst naar eenzijdige hiërarchische sturing door een overheidsorganisaties. Governance verwijst naar meerzijdige sturing tussen meerdere overheden en de partijen waarop het beleid is gericht. De maatlat zou in 2006 ook al gedeeltelijk getoetst worden. Dit is gebeurd op pilots om de maatlat bij te stellen. Verdiepend casus onderzoek voor ILG was gepland, maar heeft niet plaatsgevonden. Dit is doorgeschoven naar 2007.</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vreke, J., Pleijte, M., Gerritsen, A., Kranendonk, R.P., Kersten, P.H., 2007 (in voorbereiding). Tussen government en governance. ILG en Verdroging. WOt rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Desgewenst is de maatlat government-governance als theoretische bouwsteen beschikbaar.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het projectresultaat moet leiden tot uitspraken over de totstandkoming van de ILG contracten tussen rijk en provincies en de haalbaarheid van de realisatie van de afspraken met regionale actoren in het vervolgtraject.

KELK-Monitoringsysteem voor landschap

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	KELK-Monitoringsysteem voor landschap
Projectnummer:	5233092-01 (3.1)
Projectleider:	Janneke Roos-Klein Lankhorst
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	60,0	54,4	5,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	54,4	5,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Ontwikkelen van een werkend systeem voor het monitoren van generieke landschapskwaliteiten. Daarnaast is gevraagd om binnen dit project ook analyses uit te voeren voor de Natuurbalans 2006.

Doelstelling van het onderzoek:

Het ontwikkelen van een systeem waarmee object gerichte monitoring kan worden uitgevoerd, die feitelijke veranderingen in het landschap in beeld brengt.

Aanpak en tijdspad:

Met de opdrachtgever is overeengekomen dat aan het eind van 2006 de volgende subkwaliteiten operationeel zouden zijn bij afronding van het project:

- Bodem: gave bodemprofielen
- Reliëf: kenmerkende terreinvormen
- Water: natuurlijke wateren
- Cultuurhistorie: herkenbaarheid van de ontstaansgeschiedenis
- Ruimtelijke afwisseling: schaalustersten (groot- en kleinschalige gebieden)
- Groen karakter: (aangepaste) natuurlijkheid uit het BelevingsGIS
- Rust, ingevuld als visuele rust: afwezigheid van Rommeligheid
- Ruimte: schaalkenmerken (schaalklassen per gridcel)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Conform het projectplan is een werkdocument gemaakt met de beschrijving van het monitoringsysteem. Het is nog in conceptvorm (wacht op commentaar) en zal begin 2007 worden afgemaakt.
- De indicatoren zijn nog niet allemaal operationeel. Voor de indicatoren Bodem, Reliëf en Cultuurhistorie zijn nieuwe data en kennistabellen gemaakt die nog moeten worden doorgesproken

met de opdrachtgever. Voor de indicator Ruimte is een script geschreven voor een nieuwe subindicator Kleinschalige gebieden; deze moet nog worden geïmplementeerd in het kennismodel. De verdere operationalisatie zal plaats vinden in het project "NMP modellen Landschap naar een A-status 2007".

- De analyses voor de Natuurbalans zijn aangeleverd in de vorm van interne notities; een beperkt deel daarvan is uiteindelijk in de Natuurbalans 2006 terecht gekomen (visuele verstoring, pp 39 en 40).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De beschikbare gegevens en kennis die het landschapsonderzoek heeft opgeleverd wordt samengebracht en geoperationaliseerd in een (eerste versie van een) monitoringsysteem voor landschap. Dit monitoringsysteem kan gebruikt worden om de fysieke veranderingen in het landschap landsdekkend te monitoren evenals de gevolgen daarvan voor de kwaliteit en de belevingswaarde van het landschap.

De betekenis van identiteit voor de waardering van landschappen

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	De betekenis van identiteit voor de waardering van landschappen		
Projectnummer:	5233234-01 (3.2)		
Projectleider:	Florien Kuiper		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	1-4-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	40,0	23,9	16,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	40,0	23,9	16,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
Wat wordt, vanuit verschillende benaderingen, verstaan onder landschaps- of regionale identiteit? Welke aspecten kunnen worden onderscheiden en welke rol spelen deze bij de beleving en waardering van het landschap?			
Doelstelling van het onderzoek:			
Doel van dit onderzoek is het onderzoeken wat de bijdrage is van verschillende aspecten van 'identiteit' aan de beleving van het landschap (1), het onderzoeken van de (on)mogelijkheden zijn om deze aspecten mee te nemen in een indicator voor het BelevingsGIS (2) en advies uitbrengen over de consequenties van het al dan niet meenemen van verschillende aspecten in een indicator (m.a.w. wat wordt er wel en niet gemeten als bepaalde aspecten blijven liggen?) (3).			
Aanpak en tijdspad:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Verkennend literatuuronderzoek. 10 weken. 2. Analyse en afbakening van het begrip 'identiteit't.b.v. BelevingsGIS. 6 weken. 3. Onderzoek naar de mogelijkheden om 'identiteit' operationeel te maken uit landsdekkende bestanden. 6 weken. Schrijven werkdocument. 2 weken.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Kuijper, K.F. (in voorbereiding). 'De betekenis van identiteit voor de waardering van landschappen', Wot-werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen.			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen:			
Nog niet bekend.			

Investeren in landschapskwaliteit

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Investeren in landschapskwaliteit
Projectnummer:	5232760-01 (3.3)
Projectleider:	Joke Luttk
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	80,0	78,4	1,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	80,0	78,4	1,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	Nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De kennisvraag is: In welke mate kunnen investeringen in de kwaliteit van het landschap er toe bijdragen dat Nederland in de toekomst een aantrekkelijke woon-, werk-, en daarmee ook vestigingsplaats vormt? En wat is daar de sociaal-economische betekenis van?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van het project is om inzicht te geven in de vraag welke investeringen in landschapskwaliteit bijdragen aan een aantrekkelijk woon-, werk en leefklimaat in Nederland in 2040.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> stap 1. trendanalyse. Het identificeren en (kort) beschrijven van relevante trends (in woon- en recreatiewensen, wensen voor vestigingslocaties, autonome trends in het landschap). Dit gaat voornamelijk om desk research. stap 2. ontwerp onderzoek. Het vertalen van trends naar profielen, en het uitdenken welke investeringen er nodig zijn. Onderdeel van deze methode is een creatieve sessie waaraan landschapsdeskundigen en sociale wetenschappers deelnemen. stap 3. effectanalyse. Het analyseren van de effecten die de investeringen met zich meebrengen. Gebruikmakend van effectenstudies, zowel voor wat betreft methodologie als empirische resultaten. Tijdpad: Stap 1 maart-juli 2006, stap 2 juni-sept 2006; stap 3 sept-dec 2006. Oplevering concept-rapport dec 2006</p>

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

1. Poster investeren in landschapskwaliteit
2. Luttik, J., Veeneklaas, F.R., Vreke, J. en de Boer, T. (in voorbereiding), Investeren in landschap; Waar vraagt de maatschappij om in 2040. WOt werkdocument, WOT N&M, Wageningen.
3. Beoogd: Artikel voor Stedebouw en Ruimtelijke Ordening of een ander toepasselijk tijdschrift.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De conclusie is dat investeren in landschapskwaliteit om van Nederland een aantrekkelijk vestigingsklimaat te maken voor buitenlandse bedrijven buitensporig hoog zijn, maar dat investeren in landschapskwaliteit voor recreatie en wellness de welvaart vergroot en een economische impuls teweeg kan brengen.

Indicatoren ontwikkelen met kwaliteit

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Indicatoren ontwikkelen met kwaliteit
Projectnummer:	5232726-01 (3.4)
Projectleider:	Alwin Gerritsen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Joep Dirkx
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	40,0	40,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	40,0	40,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De volgende kennisvraag staat centraal:</p> <p><i>Met behulp van welke indicatoren kan de beleidsstrategie 'ontwikkelen met kwaliteit' geëvalueerd worden?</i></p> <p>Deelvragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Op welke manieren is vast te stellen hoe de beleidsstrategie ontwikkelen met kwaliteit doorwerkt naar decentrale overheden en bij het rijk? 2. Op welke manieren is vast te stellen hoe in de praktijk van concrete ruimtelijke ontwikkelingen er gewerkt wordt volgens de beleidsstrategie ontwikkelen met kwaliteit? 3. Op welke manieren is vast te stellen of de landschappelijke kwaliteit toe- of afneemt met ontwikkelen met kwaliteit?
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> In het rapport wordt een methode beschreven waarmee de rijksbijdrage aan de beleidsstrategie Landschap ontwikkelen met kwaliteit geëvalueerd kan worden.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Fasering:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Voorbereiding en vaststelling aanpak 2 Uitvoering onderzoek (casestudies d.m.v. interviews) 3 Analyse en terugkoppeling 4 Rapportage

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Beoogd:

Het resultaat is een operationele indicator of set van indicatoren die in samenspraak met belanghebbenden tot stand is gekomen en is vastgelegd in een WOt-rapport 37, dat intern gereviewed zal worden

Bereikt:

De term indicator is losgelaten in overleg met contactpersoon WOt en vervangen door criterium. Verder is het volgens planning gerealiseerd.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Er ligt een methode waar het MNP een evaluatie mee kan uitvoeren. Op het moment van schrijven is het onduidelijk of dit gaat gebeuren.

Effecten van natuur op welzijn

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Effecten van natuur op welzijn
Projectnummer:	5232885-01 (4.1)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	60,0	60,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	60,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 In welke mate is de in de Nederlandse situatie gevonden relatie tussen de hoeveelheid groen in de woonomgeving en de gezondheid van de lokale bevolking causaal van aard, in de zin dat het 'vergroenen' van de leefomgeving leidt tot echte gezondheidswinst? Welke mechanismen liggen hier dan (het sterkst) aan ten grondslag, en wat zijn de voorwaarden ten aanzien van het groen die hiervan afgeleid kunnen worden, om de gezondheidsbaten te optimaliseren?

Doelstelling van het onderzoek:
 Het via detaillering en specificatie te komen tot meer praktisch toepasbare kennis om de relatie tussen groen in de woonomgeving en de lokale volksgezondheid effectiever te kunnen benutten.

Aanpak en tijdspad:
 Voor een aantal vooraf als kansrijk beschouwde mechanismen is de bestaande literatuur geïnventariseerd. Op grond hiervan is geprobeerd zo goed mogelijk te specificeren aan welke voorwaarden het groen moet voldoen om een optimaal effect (volgens het betreffende mechanisme) te bewerkstelligen. Voor een tweetal mechanismen zijn op grond daarvan weer specifieke groenindicatoren uitgewerkt en geoperationaliseerd. Deze meer specifieke indicatoren zijn vervolgens in een secundaire data-analyse onderzocht op hun voorspellende waarde voor de gezondheid, analoog aan de oorspronkelijke studie waarin een relatie tussen de (zeer globaal gedefinieerde) hoeveelheid groen in de leefomgeving en de zelfgerapporteerde gezondheid werd gevonden. De gedachte hierbij is dat de uitkomsten voor mechanismespecifieke indicatoren betere uitspraken over het relatieve belang van het betreffende mechanisme mogelijk maken. De rapportage van het onderzoek komt in het eerste kwartaal van 2007 beschikbaar.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
 Vries, S. de, Maas, J. & Kramer, H. (in voorbereiding). Effecten van nabije natuur op menselijk welzijn;

Mogelijke mechanismen achter de relatie tussen groen in de woonomgeving en gezondheid nader beschouwd. WOT-rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De literatuurstudie toont, ondanks de nodige kennislacunes, duidelijk aan dat het gewenste groen niet voor alle mechanismen hetzelfde is, maar tegelijkertijd leveren de eerste pogingen tot mechanismespecifieke groenindicatoren niet echt positieve resultaten op.

Economische betekenis vna het welzijnseffecten natuur

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Economische betekenis van het welzijnseffecten natuur
Projectnummer:	5232897-01 (4.2)
Projectleider:	Sjerp de Vries
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	30,0	26,3	3,7
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	26,3	3,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Alhoewel nog onduidelijk is in hoeverre de in de Nederlandse situatie bestaande relatie tussen de hoeveelheid groen in de woonomgeving en de gezondheid van de lokale bevolking oorzakelijk van aard is, bestaat toch behoefte aan inzicht in de (mogelijke) economische betekenis van de gezondheidsbaten van natuur.

Doelstelling van het onderzoek:
 Inzicht in de (mogelijke) omvang van de gezondheidsbaten van natuur in termen van zorgconsumptie en uitval.

Aanpak en tijdpad:
 Het betreft hier een tweejarig project. In 2006 is een verkennende literatuurstudie uitgevoerd en een conceptueel kader ontwikkeld om de betreffende economische betekenis in beeld te brengen. Zoals gezegd is deze betekenis hierbij vooralsnog beperkt tot zorgconsumptie en uitval. Er zijn kengetallen achterhaald voor de verschillende categorieën van zorgconsumptie en uitval. Er is een eerste, nog niet volledige schatting gemaakt van de economische betekenis. Deze schatting borduurt voort op een eerdere studie waarin gebruikt is gemaakt van de Tweede Nationale Studie naar Ziekten en Verrichtingen in de Huisartsenpraktijk, zoals door het NIVEL uitgevoerd: de daarin zelf-gerapporteerde gezondheid is doorvertaald naar huisartsenbezoek. De uitkomsten tot dusverre worden momenteel vastgelegd in een tussentijdse rapportage (WOT werkdocument). Het plan van aanpak voor 2007 betreft vooral het verder uitwerken van a. de relatie groen in de woonomgeving naar categorie van aandoeningen en b. de (gemiddelde) zorgconsumptie en uitval per categorie van aandoeningen. Voor de indeling van aandoeningen wordt gedacht aan de International Classification of Primary Care (ICPC). Voorwaarde voor een en ander is beschikbaarheid van, of beter gezegd: toegankelijkheid tot, de contactregistratiegegevens van de tweede Nationale Studie. Hiervoor, maar ook om meer inhoudelijke redenen, lijkt een voortzetting van de in 2006 aangegeane samenwerking met het NIVEL een noodzakelijke voorwaarde.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Vries, S. de, Vreke, J. & Maas, J. (in voorbereiding). Groen, gezondheid en geld: de economische betekenis van de gezondheidsbaten van natuur in de woonomgeving; een verkenning.
WOT werkdocument xx , WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Dit is nog rijkelijk vroeg: de werkwijze is verder uitgekristalliseerd en een eerste vingeroefening is uitgevoerd.

Maatschappelijk draagvlak voor natuur

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Maatschappelijk draagvlak voor natuur		
Projectnummer:	LEI 20657 / 5233084-01 / 2100 0226 01 (4.3)		
Projectleider:	Greet Overbeek / Fransje Langers / Kris van Koppen		
Uitvoerende instellingen:	LEI / Alterra / WU-SSG		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Birgit Elands		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	1-4-2007		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	LEI 112,0 Alterra 3,5 WU 9,5	LEI 86,3 Alterra 3,0 WU 9,5	LEI 25,7 Alterra 0,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	125,0	98,8	26,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
Wat is het maatschappelijk draagvlak voor natuur onder de Nederlandse bevolking? Actualisatie en operationalisatie van het theoretisch concept; verzameling en analyse van data op basis van representatief survey onder de Nederlandse bevolking..			
Doelstelling van het onderzoek:			
Milieu- en NatuurPlanbureau laat om de vijf jaar een onderzoek doen om het actuele draagvlak voor natuur en trends te kunnen signaleren.			
Aanpak en tijdpad:			
Onderzoek heeft in 2006 geresulteerd in actualisatie van het theoretisch concept, vragenlijst, representatieve dataverzameling van 1485 Nederlanders en eerste volledig concept van het rapport; In 2007 volgt een herziene versie met extra aandacht voor trends, conclusies en aanbevelingen.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
Rapport wordt in mei 2007 verwacht. Intentie is ook om hier in korte artikelen over de publiceren.			
Doorwerking resultaten naar doelgroepen:			
Het maatschappelijk draagvlak voor natuur is groot en blijkt uit participatie in activiteiten voor natuurbescherming, recreatie en gebruik van natuur en het kiezen voor natuur in beleidsvraagstukken.			

Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Bijdrage EHS aan generieke natuur- & Isbeleid
Projectnummer:	5232730-01 (5.1)
Projectleider:	Fransje Langers
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Rijk van Oostenbrugge
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	30-06-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	55,0	27,6	27,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	55,0	27,6	27,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 In het politieke debat wordt de vraag over de legitimering van (investeringen in) de EHS gesteld. Idealiter zou het legitimeringsvraagstuk niet enkel gevoed moeten worden vanuit het perspectief van biodiversiteit, maar ook vanuit de functies die de EHS-natuur vervult voor de samenleving. Dit onderzoek geeft zicht op de betekenis die de EHS heeft voor het realiseren van andere dan biodiversiteitsdoelstellingen.

Doelstelling van het onderzoek:
 Het onderzoek maakt inzichtelijk wat de bijdrage van de EHS is aan doelstellingen van het generieke natuur- en landschapsbeleid, met name op het vlak van recreatie en landschapsbeleving.

Aanpak en tijdpad:
 Voor zowel het natuurbeleid als het landschapsbeleid is nagegaan welke doelstellingen zijn vastgelegd. Hieruit volgt een doelenconfrontatie: hoe verhouden de doelen voor de thema's recreatie en landschapsbeleving zich tot biodiversiteitsdoelen voor de EHS. Drie mogelijke situaties kunnen zich daarbij voordoen: spanningen, harmonie en synergie. Via GIS-analyses wordt vervolgens in beeld gebracht in hoeverre natuur en landschap in Nederland zich kenmerken door –in het beleid veronderstelde- belangrijke waarden voor beleving, recreatie en identiteit en het aandeel dat de EHS hierin heeft. Een casus tot slot, geeft zicht op mogelijke spanningen in de praktijk tussen doelen voor recreatie en beleving enerzijds en biodiversiteit anderzijds en hoe hiermee om te gaan.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
 Onderzoek loopt tot juni 2007. Publicatie via Alterra-rapport. Bovendien worden deelresultaten gebruikt voor de Natuurbalans 2007.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
 Uitspraken over de mate waarin de investeringen in de EHS worden gelegitimeerd vanuit de betekenis die de natuurgebieden hebben voor de samenleving (volgt).

Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Overeenkomst biodiversiteitsdoelen van VHR, KRW en EHS
Projectnummer:	5232808-01 (5.2)
Projectleider:	Rob van Apeldoorn
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	40,0	34,2	5,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	40,0	34,2	5,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Inzicht geven in de ecologische ambities van enkele Europese landen wat betreft de VHR en KRW.

Doelstelling van het onderzoek:

Beschrijven van de ecologische ambitie en doelen in Nederland ten opzichte van enkele omliggende landen wat betreft de afstemming tussen VHR en KRW.

Aanpak en tijdspad:

Documenten analyse en interviews met organisaties in Duitsland, België, Frankrijk en Engeland

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Implementing Birds and Habitats Directives and Water Framework: relation between ecological ambitions and goals.

Drs. R.C. van Apeldoorn, WOT werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Doorwerking in enkele nieuwe MNP producten zoals de ex ante evaluatie VHR.

Conditie en grootte van de EHS

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Conditie en grootte van de EHS
Projectnummer:	5233033-01 (5.3)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	44,2	33,8	10,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	44,2	33,8	10,4
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Er is grote behoefte om de resultaten van de inspanningen voor de EHS te kunnen monitoren. De vraag is een indicator uit te werken die de milieu-, water en ruimtecondities afzonderlijk en in samenhang in beeld brengt en die aansluit bij monitor EHS-doelrealisatie..

Doelstelling van het onderzoek:
 Het operationaliseren van een monitor EHS/milieu- en ruimtecondities voor alle terrestrische natuurdoeltypen die aansluit bij de monitor EHS-doelrealisatie. De resultaten bestaan uit kaarten en statistieken die bruikbaar zijn als nulmeting voor ME-AVP/Nota Ruimte en voor de evaluatie van het Programma Beheer.

Aanpak en tijdspad:
Aansluiting bij het project EHS-doelrealisatie door:

- gebruik te maken van dezelfde neergeschaalde versie van de natuurdoeltypenkaart en de actuele realisatie hiervan in termen van oppervlakte (2004);
- dezelfde doelsoorten planten, broedvogels en dagvlinders als uitgangspunt te nemen voor de beoordeling van de condities.

1. Beschikbare methodiek voor het bepalen van de condities (MNP):

- Voor milieu- watercondities zijn methoden beschikbaar gebaseerd op planten (inclusief alle doelsoorten)
- Voor ruimteconditie is een methode beschikbaar gebaseerd op faunadoelsoorten (inclusief vlinders en broedvogels).

2. Uitbreidingen van de methodiek om de samenhang in beeld te brengen:

- Uitwerken milieu- en watercondities voor vlinders en broedvogels (in nieuw project 2007)
- Uitwerken ruimtecondities voor planten (in dit project)

3. Bepalen condities natuurdoeltypen (lokale schaal):

- Ruimtecondities voor eindbeeld EHS bij optimale milieu- en watercondities.
- Ruimtecondities voor actuele realisatie natuurdoeltypen bij optimale milieu- en watercondities.
- Ruimteconditie bij actuele realisatie natuurdoeltypen en actuele milieu-, en watercondities

4. Bepalen in welke mate duurzame condities voor het voortbestaan van soorten aanwezig op nationale schaal (methode beschikbaar MNP):

- Eindbeeld EHS bij optimale milieu- en watercondities
- Eindbeeld EHS bij huidige milieu- en watercondities

In 2006 zijn alle analyses met alleen de faunadoelsoorten uitgevoerd. De overige onderdelen en de rapportage worden in 2007 afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Kaarten en grafieken ruimtecondities faunadoelsoorten bij optimale milieucondities voor de situatie in 2004 en 2018 (eindbeeld EHS).

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De eerste resultaten zijn gebruikt voor de evaluatie van het Programma Beheer (uitgevoerd door het MNP), bij het uitwerken van de CBD-indicatoren en opgenomen in de monitor Nota Ruimte van VROM.

Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Monitoring EHS-doelrealisatie – kaart kwaliteitsklassen
Projectnummer:	5232728-01 (5.4)
Projectleider:	Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	77,5	76,0	1,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	77,5	76,0	1,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Er is grote behoefte om de resultaten van de inspanningen voor de EHS (verwerving, inrichting, beheer, kwaliteit en planologische bescherming) te kunnen monitoren. De vraag is of met beschikbare gegevens een indicator is te ontwikkelen die weergeeft in welke mate natuurdoeltypen op lokaal niveau zijn gerealiseerd.

Doelstelling van het onderzoek:
 Het operationaliseren van een monitoring EHS-doelrealisatie voor alle terrestrische natuurdoeltypen met als resultaat een kaart van de kwaliteitsklassen van de natuurdoeltypen die bruikbaar is als nulmeting voor ME-AVP/Nota Ruimte en voor de evaluatie van het Programma Beheer.

Aanpak en tijdpad:
 Uitgangspunt is een neergeschaalde versie van de natuurdoeltypenkaart. Deze kaart is afgeleid van de landelijke natuurdoelenkaart door de hier op meestal globaal weergegeven natuurdoeltypen nader te lokaliseren. Met de basiskaart Bestaande Natuur (2004) is per natuurdoeltype de ruimtelijke realisatie (oppervlakte) bepaald in drie klassen:

1. nog geen natuur
2. natuur, maar begroeiingstype afwijkend van natuurdoeltype
3. natuur, begroeiingstype overeenkomend met natuurdoeltype

Van klasse 3 is de aanwezigheid van doelsoorten bepaald. In het handboek 'Natuurdoeltypen' is per natuurdoeltype aangegeven welke doelsoorten van belang zijn en hoeveel doelsoorten aanwezig moeten zijn om het lokale biodiversiteitsdoel te realiseren. Voldoende dekkende verspreidingsgegevens van doelsoorten zijn alleen beschikbaar voor planten, broedvogels en dagvlinders (data gebruikt van 2000-2004). In de terrestrische natuurdoeltypen zijn dit echter de belangrijkste soortgroepen met een

gemiddeld aandeel van 85%. De resultaten zijn op twee wijzen weergegeven:

- a. percentage doelsoorten aanwezig
- b. percentage doelsoorten aanwezig t.o.v. lokale doelstelling (bijv. ver beneden doelbereik, beneden doelbereik en boven doelbereik).

In 2006 zijn alle data verzameld en bewerkt. De rapportage vindt plaats in 2007 en zal medio 2007 zijn afgerond.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Bestanden, kaarten en overzichtgrafieken van realisatie natuurdoeltypen periode 2000-2004.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De eerste resultaten zijn gebruikt voor de evaluatie van het Programma Beheer (uitgevoerd door het MNP) en vormen een basis voor discussies in de Werkgroep Kwaliteitsborging van LNV.

Schaalvergroting en verbreding

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Schaalvergroting en verbreding		
Projectnummer:	LEI 30652 (6.1)		
Projectleider:	Kees de Bont		
Uitvoerende instellingen:	LEI		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	75,0	70,0	5,0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	70,0	5,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Behoefte aan zicht op de ontwikkeling van de landbouw en in relatie daarmee van landschap en natuur onder invloed van ontwikkelingen in de economie en het beleid.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   De studie geeft zicht op de mogelijke veranderingen in de landbouw tot 2020, onder meer wat betreft grondgebruik, structuur van de bedrijven, deelname aan agrarisch natuurbeheer, andere vormen van verbreding op landbouwbedrijven en ontwikkelingen in Nationale Landschappen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i>   Aanpak: Literatuur en expertstudie; inzet van onderzoekmodellen DRAM en FIONA. Uitgegaan is van 2 contrasterende scenario's van CPB en RIVM. Tijdpad: januari- december 2006.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Bont, C.J.A.M. de, C. van Bruchem, J.F.M. Helming, H. Leneman en R.A.M. Schrijver, (in Voorbereiding). Schaalvergroting en verbreding in de Nederlandse landbouw in relatie tot natuur en landschap. WOT-rapport 36, WOT N&M, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>   Het rapport wordt onder meer benut bij de voorbereiding van toekomststudies, zoals Nederland-Later.</p>

Natuur en landschap als economische drager?

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Natuur en landschap als economische drager?
Projectnummer:	LEI 20646 (6.2)
Projectleider:	Piet Rijk
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	46,2	3,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	46,2	3,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> De kernvraag voor het onderzoek is: wat is de betekenis van natuur en landschap als de economische basis van het landelijk gebied verandert? Een andere vraag die gesteld wordt in dit verband: kunnen natuur en landschap een functie vervullen als (mede)- economische drager van het landelijk gebied?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de effecten van veranderende en nieuwe activiteiten in het landelijk gebied, oftewel of deze veranderingen positief of negatief uitpakken voor natuur en landschap.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> De focus van het onderzoek ligt op nieuwe bedrijfsmatige activiteiten die ondernomen worden in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen en de effecten van deze activiteiten voor natuur en landschap. Het onderzoek is opgebouwd uit een literatuurstudie over dit onderwerp en een nadere studie en analyse hiervan in twee gebieden (Gooi- en Vechtstreek en Zuidwest Drenthe). Er zijn interviews en workshops in deze gebieden gehouden. Het onderzoek heeft in 2006 plaats gevonden.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> "Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied; een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor" Rijk, P, (in voorbereiding) WOt-werkdocument 49, WOT N&M, Wageningen</p>

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het onderzoeksrapport geeft inzicht in het belang dat natuur en landschap kunnen hebben voor nieuwe bedrijfsmatige economische activiteiten in het landelijk gebied. De nadruk in dit onderzoek ligt op nieuwe economische activiteiten in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen. De hiermee gepaard gaande landelijke nieuwe werkgelegenheid wordt geschat op ongeveer 50 nieuwe arbeidsplaatsen per jaar.

De betekenis v.h. instrument “Groene Diensten” in de Nationale Landschappen

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	De betekenis v.h. instrument “Groene Diensten” in de Nationale Landschappen		
Projectnummer:	LEI 20663 (6.3)		
Projectleider:	Hans Leneman		
Uitvoerende instellingen:	LEI		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		
Bedragen in € x 1000	Beschikbaar in 2006	Gerealiseerd in 2006	Doorgeschoven naar 2007
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	40,0	40,0	0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	40,0	40,0	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
Kennisbehoefte doelgroep:			
<ul style="list-style-type: none"> In welke mate kunnen groene diensten een bijdrage leveren aan de rol die wordt toebedacht aan de landbouw als drager van de landschapskwaliteit in Nationale Landschappen? Wat is de betekenis van dit instrument bij uiteenlopende ontwikkelingstrajecten voor de landbouw? 			
Doelstelling van het onderzoek:			
Het project geeft inzicht in de mogelijke toekomstige invulling van het instrument groene diensten: <ul style="list-style-type: none"> bij het behoud, beheer en ontwikkeling van de Nationale Landschappen; bij verschillende ontwikkelingsrichtingen van de landbouw. 			
Aanpak en tijdpad:			
De werkwijze bestond uit drie onderdelen: Bureaustudie, Expert meeting en Visieontwikkeling. Vanaf februari tot en met augustus 2006 is gewerkt aan de bureaustudie en de expertmeeting, die beiden ter voorbereiding dienden voor de visieontwikkeling. De visieontwikkeling is gestart in juni 2006 en afgerond in december 2006.			
Beoogde en bereikte resultaten en producten:			
J. Vader, N. Polman, K. van Bommel, L. Slangen en M van der Elst. 2007. WOT rapport (in voorbereiding)			
- Workshop op 8 juni 2006: betekenis van Groene diensten			
- Verslag van de workshop over Groene Diensten in Nationale Landschappen van 8 juni, (verschenen als LEI-vensterrapport)			
- Vrij beschermd - Groene diensten als perspectief voor Nationale Landschappen (werktitel). H. Leneman,			

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Nationale Landschappen zijn veelal gebaat bij een *gemeenschappelijk* aanbod van activiteiten van alle agrariërs; Groene Diensten moet hierbij als instrument samen met het 'planologische spoor' zou moeten worden ingezet, en kunnen beschouwd worden als een voorwaarde voor succesvolle verbredingactiviteiten of als een beloning voor het nalaten van schaalvergrotingsinvesteringen

Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer
Projectnummer:	LEI 20652 / 5232985-01 (6.4)
Projectleider:	Raymond Schrijver / Bjorn Veltman
Uitvoerende instellingen:	LEI / Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	LEI 38,0 Alterra 12,0	LEI 32,1 Alterra 9,8	LEI 5,9 Alterra 2,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	41,9	8,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Potenties bij landbouwbedrijven voor inpassing SAN en SN pakketten en voor het uitvoeren van beheer bij grote terreinbeherende organisaties.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Inzicht in de haalbaarheid van de gestelde doelen</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Modelstudie met bedrijfsmodel FIONA van 01-03-2006 tot 01-03-2007</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Schrijver, R.A.M. en D. Rudrum. (in voorbereiding). Potenties bij graasdierbedrijven voor deelname aan natuurbeheer. WOT werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> Door recente wijziging in GLB landbouwbeleid zijn vooral botanische pakketten onder de regeling SAN aantrekkelijk voor graasdierbedrijven om in hun bedrijfsvoering op te nemen.</p>

Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw
Projectnummer:	LEI 20648 (6.5)
Projectleider:	Marie-José Smits
Uitvoerende instellingen:	LEI en PPO
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	30,0	21,9	8,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	21,9	8,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Literatuuronderzoek naar effect van biologische landbouw (in vergelijking met gangbare landbouw) op biodiversiteit en kleine landschapselementen, en omgekeerd, effect van biodiversiteit en kleine landschapselementen op biologische landbouw</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Up to data literatuuroverzicht van relatie tussen biologische landbouw, biodiversiteit en kleine landschapselementen</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Onderzoek is uitgevoerd samen met Frans van Alebeek van PPO. Het onderzoek is uitgevoerd in 2006. In 2007 zal het rapport verschijnen.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Smits, M.J. en Alebeek van, F., Biodiversiteit en kleine landschapselementen in de biologische landbouw. WOT rapport 39, WOT N&M, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> In vergelijking met de gangbare landbouw is het effect van biologische landbouw op de biodiversiteit <i>waarschijnlijk</i> minder negatief. De literatuur was wat dit betreft echter niet eenduidig.</p>

Pilot Actuele Grondwatersituatie VHR en EHS

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Pilot Actuele Grondwatersituatie VHR en EHS
Projectnummer:	5232859-01 (7.1)
Projectleider:	Jaco van der Gaast
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	50	50	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Voor de natuurgebieden in Nederland is geen goede actuele informatie van de grondwatersituatie beschikbaar. Deze informatie is echter onontbeerlijk voor het vaststellen van beleidsdoelen/beleidsevaluatie.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   Het ontwikkelen van een methode om de actuele grondwatersituatie in natuurgebieden in kaart te kunnen brengen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i>   Zie conceptrapport</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Conceptrapport: De actuele grondwatersituatie in Natuurgebieden; een pilotstudy.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>   De kennis uit het project geeft de mogelijkheid om in de grondwatersituatie in natuurgebieden te karteren, waarbij het resultaat zal aansluiten bij de praktijk, herkenbaar zal zijn voor terreinbeheerders en uiteindelijk een groot draagvlak zal hebben</p>

Kaart aquatische natuur

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kaart aquatische natuur
Projectnummer:	5232976-01 (7.2)
Projectleider:	Piet Verdonschot
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	60,0	55,3	4,7
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	60,0	55,3	4,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

1. Maak een kaart van de aquatische natuur en haar eisen aan het watersysteem.
2. Maak een kaart van de huidige toestand van het watersysteem in dezelfde termen als de natuureisen kaart.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van het project is het samenstellen van een kaart van de aquatische natuur met daarin opgenomen de eisen die deze natuur stelt aan de watersystemen en een kaart van de huidige toestand van deze watersystemen, met deze kaarten kan het natuurbeleid en het waterbeleid onderling en ruimtelijk worden afgestemd en knelpunten worden aangeduid.

Aanpak en tijdpad:

Het project heeft bestaan uit de volgende onderdelen

- Selectie beleidscategorieën aquatische natuur
- Pilot provincie Gelderland

Het eerste onderdeel besloeg de inventarisatie en selectie van bestaande beleidscategorieën, beleidskaarten. Daarnaast heeft er een inventarisatie plaatsgevonden van typologieën die wateren indelen in hoofdtypen.

De pilot bestond uit het verzamelen van een basiswaterkaart van de provincie Gelderland met bijbehorende typologie(en), het verzamelen van het relevante deel van de beleidskaarten voor de provincie Gelderland en het analyseren van de knelpunten.

Uiteindelijk is, door het ontbreken van een geschikte basiskaart met typologie, gekozen voor het ontwikkelen van een basiskaart met pragmatisch typologie.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Beoogde resultaten:

Didderen, K. , Verdonschot, P.F.M. , Bleeker, M.(in voorbereiding) Basiskaart Natuur Aquatisch. Deel 1: Beleids-BNa en het ontwikkelen van een basiskaart .WOT werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen
Basiskaart Natuur aquatisch (geografisch bestand)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het resultaat van het project betreft een kaart van de aquatische natuur voor een pilot provincie (Gelderland). Op de kaart staan beleidscategorieën vermeld en wordt een basis typologie onderscheiden. Met behulp van een Basiskaart Natuur aquatisch, kan het natuurbeleid en het waterbeleid onderling en ruimtelijk worden afgestemd. De verzameling van de beleidscategorieën van verschillende schaalniveaus geeft daarnaast voor beleidsmaker een totaal beeld welk beleid op een bepaalde locatie van toepassing is.

Internationaal belang Nederlandse natuur

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Internationaal belang Nederlandse natuur
Projectnummer:	5232696-01 (8.1)
Projectleider:	John Janssen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	75,0	70,3	4,7
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	70,3	4,7
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Voor welke ecosystemen en soorten heeft Nederland binnen Europa een bijzondere verantwoordelijkheid en krijgen die ecosystemen/soorten voldoende aandacht in het beleid

Doelstelling van het onderzoek:

Resultaat speelt rol bij evaluatie natuurbeleid (ligt accent bij juiste ecosystemen/soorten) en kan rol spelen bij prioritering in natuurbeleid.

Aanpak en tijdpad:

Uitgewerkt voor plantengemeenschappen (ecosystemen), vaatplanten, mossen, zoogdieren, reptielen, amfibieën en vissen. Voor de beoordeling zijn de volgende criteria gehanteerd: verspreiding in Europa, relatieve oppervlakte/populatiegrootte in Nederland, voorkomen op internationale lijst van bedreigde soorten/systemen, specifieke redenen.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Janssen, J.A.M. (red.), Stumpel, A.H.P. (red.), Bijlsma, R.J. , Keizer-Sedlakova, I. , Kuiters, A.T. , Ottburg, F.G.W.A., Ozinga, W.A., Schaminée, J.H.J. & Siebel, H. (2006). Internationaal belang van de nationale natuur. Ecosystemen, Vaatplanten, Mossen, Zoogdieren, Reptielen, Amfibieën en Vissen. WOt rapport xx, WOt N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Lijst van soorten en ecosystemen waarvoor Nederland internationale verantwoordelijkheid heeft, de landschappen waarin deze natuurwaarden voorkomen en aandeel per soortgroep/ecosystemen dat voldoende wordt afgedekt in Nederlands natuurbeleid.

Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Veranderingen in de trendreeksen van plantensoorten in NW Europa
Projectnummer:	5232876-01 (8.2)
Projectleider:	Joop Schaminee
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	40,0	23,7	16,3
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	40,0	23,7	16,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In dit project zijn kentallen ontwikkeld voor de gevoeligheid van plantensoorten voor versnippering en klimaatverandering door het analyseren van omvangrijke, digitaal beschikbare gegevensbestanden. Deze kentallen zijn geconfronteerd met veranderingen (trends) in de mate van hun voorkomen en gerelateerd aan areaalkenmerken.

Doelstelling van het onderzoek:

Zowel het thema 'klimaatverandering' als het thema 'versnippering' staan hoog op de agenda, en het beoogde onderzoek vergroot het inzicht in de mogelijke effecten van klimaatverandering, versnippering en hun interactie op het voorkomen van planten.

Aanpak en tijdpad:

Het project is in 2006 uitgevoerd op basis van (recent beschikbaar gekomen) omvangrijke databestanden over de Noordwest-Europese vaatplantenflora. Dit betreft onder meer gegevens over dispersie en veranderingen in verspreidingspatronen (trends). Er is gekeken naar zowel de grootte van de arealen als naar de ligging van Nederland ten opzichte van het areaal. De resultaten (kentallen) zijn ook geconfronteerd met de uitkomsten van het op het RIVM ontwikkelde klimaatmodel EUROMOVE. De resultaten zullen begin april 2007 worden toegelicht en bediscussieerd tijdens een lunchpresentatie op het RIVM/MNP en zullen de basis vormen van een wetenschappelijk artikel. Hiertoe is het resterende deel van het 2006-budget doorgeschoven naar 2007.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Ozinga, W.A., M. Bakkenes & J.H.J. Schaminée (2007, in press). Sensitivity of Dutch vascular plants to climate change and habitat fragmentation. A first assessment based on plant traits in relation to past

trends and future projections. WOt Werkdocument, WOt N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Enkele relevante resultaten:

- De uitkomsten van het project komen goed overeen met de uitkomsten van het klimaatmodel EUROMOVE.
- De kentallen voor klimaatverandering en versnippering zijn vermoedelijk goed bruikbaar voor toepassing in scenario studies.
- Van de groep soorten die gevoelig zijn voor klimaatveranderingen wordt het grootste deel gekenmerkt door een gering dispersievermogen.
- Van oorsprong inheemse soorten vertonen een sterkere achteruitgang dan soorten die niet oorspronkelijk inheems zijn.
- Het aandeel 'zuidelijke soorten' (dat vermoedelijk zal kunnen profiteren van klimaatverandering) is - naar verhouding - groot ten opzichte van het aandeel 'noordelijke soorten' (dat zou kunnen verdwijnen).
- De studie geeft geen inzicht in oorzaakgevolg relaties. Het verdient nadere studie om de gecombineerde effecten van klimaatverandering, urbanisatie en versnippering te ontrafelen. Hiertoe is een benadering op ecosysteemniveau nodig.

Dispersie module planten voor de Natuurplanner

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Dispersie module planten voor de Natuurplanner
Projectnummer:	5231765-01 (8.3)
Projectleider:	Wieger Wamelink
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	75,0	56,9	18,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	56,9	18,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
De Natuurplanner simuleert de kans op voorkomen van soorten zonder rekening te houden met plantdispersie. Om deze leemte op te vullen wordt het plantdispersie model DIMO ontwikkeld.

Doelstelling van het onderzoek:
Het te ontwikkelen plantdispersie model simuleert het effect van zaadvoorraad in de bodem en zaaddispersie op het voorkomen van plantensoorten, waardoor de simulaties met de natuurplanner betrouwbaarder worden.

Aanpak en tijdpad:
In 2005 is de basis gelegd voor het model en de concepten op papier gezet. In 2006 is gewerkt aan de effecten van windsterkte op de dispersie, de barrièrewerking van wegen op de verspreiding door dieren, de basis gelegd voor dispersie door water, Het effect van kiemrust op de verspreiding ingebouwd, wordt er rekening gehouden met de leeftijd waarop voor het eerst zaad wordt gevormd, en wordt er gecorrigeerd voor de effecten van predatie. De actuele en historische verspreiding voor ruim 50 plantensoorten is opgezocht en geïmplementeerd in het model.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
Het geheel is vastgelegd in een concept rapportage dat begin 2007 zal worden uitgebracht als MNP werkdocument.
Werkende versie 0.0 voor inbouw in de Natuurplanner

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
De modellering van dispersie door plantensoorten is op het ogenblik mogelijk, waardoor het model als standalone versie kan worden ingezet voor een beperkt aantal soorten.

Veranderingen in de internat. belangrijke Nederlandse landschappen

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Veranderingen in de internat. belangrijke Nederlandse landschappen
Projectnummer:	5232793-01 (8.4)
Projectleider:	Albert Corporaal
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	48,4	1,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	48,4	1,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Wat gebeurt er met onze "nederlandschappen" als de klimaatsverandering doorzet. Hoe zal dat doorwerken op de identiteit daarvan en welke ingrijpende directe of indirecte gevolgen zijn er te verwachten?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   De bewoners en bezoekers van de "nederlandschappen" krijgen een goed beeld van de effecten van klimaatsverandering en zullen mogelijk van de overheid vragen om dat proces zo positief mogelijk te laten verlopen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i>   Het project is in 2006 opgepakt maar door onvoorziene omstandigheden uitgelopen in 2007. Bij contactpersoon gesignaleerd en afgesproken dat het concept, inclusief deskundigenoordeel, in eerste helft van maart besproken kan worden.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Concept WOT-rapport is grotendeels gereed en is momenteel bij één van de auteurs voor een omvangrijke redactie.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>   Conclusie is dat klimaatsverandering een grote impact heeft op de "nederlandschappen"; vooral buitendijkse zoute en zoete gebieden erg ingrijpend veranderen (met veel verliezen), dito de laagveengebieden; de kleigebieden (zoet) en de duinen springen er neutraal resp. positief uit.</p>

Opschaling Kosteneffectiviteit

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Opschaling Kosteneffectiviteit
Projectnummer:	LEI 30829 / 5233031-01 (9.1)
Projectleider:	Karel van Bommel / Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	LEI / Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	LEI 79,6 Alterra 45,9	LEI 67,9 Alterra 46,4	LEI 11,7 Alterra -0,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	125,5	114,3	11,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

In verschillende Nederlandse beleidsterreinen, waaronder het natuurbeleid, neemt de aandacht toe voor de kosteneffectiviteit van het vigerende beleid. Onder kosteneffectiviteit wordt hier verstaan de mate waarin het beleid erin slaagt de resultaten te behalen die bij de gegeven kosten maximaal mogelijk zijn, of om gegeven resultaten tegen minimale kosten te behalen.

Doelstelling van het onderzoek:

Het ontwikkelen van een model, dat voor MNP kan worden toegepast in kosteneffectiviteitsanalyses van bestaand en te ontwikkelen natuur- en vigerend milieubeleid;

Aanpak en tijdpad:

1. Modelbouw en gegevensverzameling. Er werd begonnen met het beschrijven van de wensen ten aanzien van het model en daarmee de opzet van het model en de benodigde gegevens voor het model. Deze periode liep tot en met augustus 2006
2. Proefberekeningen met het model werden in september uitgevoerd, eindseptember hadden we de eerste resultaten en daarna verbeteringen doorvoeren tot en met november
3. het conceptrapport is geschreven en ligt nu ter review bij de begeleidingscommissie

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het MNP-rapport "Kosteneffectiviteit terrestrische EHS" van De Koeijer et al verschijnt binnenkort.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De resultaten worden al gebruikt bij de werkgroep milieu- en watercondities door het interprovinciaal overleg (IPO).

Modelontwikkeling Kosteneffectief Natuurbeleid

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Modelontwikkeling Kosteneffectief Natuurbeleid
Projectnummer:	LEI 20742 / 5233315-01 (9.2)
Projectleider:	Rolf Groeneveld / Rien Reijnen
Uitvoerende instellingen:	LEI / Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	1-6-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	LEI 61,5 Alterra 13,5	LEI 7,0 Alterra 1,1	LEI 54,5 Alterra 12,4
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	75,0	8,1	66,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Kennisvraag: welke gebieden moeten worden behouden voor een kosteneffectief natuurbeheer waarbij de effectiviteit gemeten wordt in het aantal beschermde soorten?</p> <p>Onderzoeksvraag: welke modelstructuur is nodig om de soortenrijkdom te maximaliseren, rekening houdend met aspecten als soortensamenstelling, milieukwaliteit, ruimtelijke samenhang en natuurdoeltype?</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   Het eindresultaat bestaat uit een rekenmodel in GAMS dat binnen een bepaald geografisch gebied berekent welke natuurgebieden moeten worden behouden om bij een gegeven budget zoveel mogelijk soorten te beschermen.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voorstel conceptuele modellen week 18-22 2. Parametrisatie met dataset Natte Heide week 22-25 3. Uitvoeren proefberekeningen met dataset Natte Heide week 25-35 4. Voorbereiden landelijke dataset week 36-37 5. Uitvoeren proefberekeningen met landelijke dataset week 37-45 6. Rapportage week 45-50
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Groeneveld, R.A., en R. Reijnen, submitted. Catering for the species: reserve selection by habitat type, environmental quality and spatial aspects. <i>Ecological Economics</i>.   (Dit artikel wordt ingediend voor een special issue van Ecological Economics en bevat een beschrijving</p>

van het model en een analyse van het model met een proefdataset. De precieze auteurs en titel zijn nog niet zeker, het artikel wordt eind maart ingediend.)

Groeneveld, R.A., T. de Koeijer, G. Kruseman, R. Reijnen, D. Rudrum, (in voorbereiding). Habitat allocation to maximise biodiversity. WOt Werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen.

(Dit rapport is een technische beschrijving van het model en van de modelresultaten in het onderhavige project.)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Wegens aanzienlijke vertraging in het project zijn er nog geen resultaten. We verwachten aan het eind van het project een model te hebben dat inzicht kan geven in de kosteneffectiviteit van de EHS door bijvoorbeeld te berekenen hoeveel soorten maximaal kunnen worden behouden in de EHS bij een gegeven budget.

Gebruikswaarde Natuur

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Gebruikswaarde Natuur
Projectnummer:	5232815-01 (9.5)
Projectleider:	Martin Goossen
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	48,8	1,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	48,8	1,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Wat zijn indicatoren die de recreatieve- en economische betekenis van het Zuiderpark en het Nationaal Park De Hoge Veluwe weergeven?

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van het onderzoek is het bijdragen aan het ontwikkelen van een methode waarmee de sociaal-economische betekenis van verschillende groen- en natuurgebieden zodanig kan worden beoordeeld dat de gebieden onderling kunnen worden vergeleken

Aanpak en tijdspad:

Allereerst is een literatuurstudie uitgevoerd naar indicatoren die de recreatieve- en economische betekenis kunnen weergeven. Vervolgens is onderzocht hoe deze indicatoren gemeten kunnen worden. Hieruit blijkt dat er verschillende methoden moeten worden toegepast om de indicatoren te kunnen meten en de betekenis te kunnen vaststellen.

Vervolgens zijn de beschikbare indicatoren daadwerkelijk gemeten. Er is gekozen om de recreatieve betekenis vanuit de gebruiker (de buurtbewoner) te onderzoeken. Dit is een subjectieve betekenis. Om deze subjectieve betekenis te achterhalen zijn twee enquêtes opgesteld; één voor het Zuiderpark en één voor het Nationaal Park De Hoge Veluwe.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Goossen, C.M., Vreke, J. en Boer de, T.A. (in voorbereiding). De recreatieve en economische betekenis van het Zuiderpark en het Nationaal Park De Hoge Veluwe. WOT-Rapport 40, WOT N&M Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Er zijn indicatoren te vinden die de recreatieve- en economische betekenis van het Zuiderpark en het Nationaal Park De Hoge Veluwe weergeven. Voor de recreatieve betekenis zijn dit de indicatoren

gebruikswaarde, belevingswaarde, narratieve waarde. Daarnaast zijn er de bestaanswaarde en verbondenheid. Voor de economische betekenis zijn dit de indicatoren bestedingen, kosten aan onderhoud en beheer en werkgelegenheid. Deze indicatoren kunnen concreet uitgewerkt worden via meeteenheden en als zodanig worden gemeten. Zowel de recreatieve betekenis als de economische betekenis zijn verschillend voor het Zuiderpark en het Nationaal Park de Hoge Veluwe. Bij de recreatieve betekenis wordt dit vooral gevormd door de objectieve kenmerken van beide parken. De subjectieve betekenis kent relatief veel overeenkomsten.

Beheer SMART

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Beheer SMART		
Projectnummer:	5232892-01 (10.1)		
Projectleider:	Janet Mol		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		
<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	10,0	8,5	1,5
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	10,0	8,5	1,5
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>			
De doelgroep bestaat uit gebruikers van de modellen SMART2 en SUMO. Het is van belang dat e modellen onderhouden worden.			
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i>			
Bijdrage leveren (vanuit het onderbouwend onderzoek voor de natuurplanbureaufunctie van het MNP) aan de realisatie van het beheersplan van SMART2 en SUMO.			
<i>Aanpak en tijdpad:</i>			
Beheer en klein-onderhoud van het SMART-cluster; Ondersteuning (beperkte help-desk) van MNP-gebruikers			
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>			
In een korte notitie zijn de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van dit project beknopt gerapporteerd			
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>			
Realisatie van dit project geeft WOT en MNP het gerechtvaardigde vertrouwen dat het beheer van het SMART cluster adequaat is geregeld (versiebeheer, back-up, beperkte helpdesk functie voor medewerkers van MNP en WOT)			

Landschapsmodellen naar status A

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Landschapsmodellen naar status A
Projectnummer:	5232917-01 (10.2)
Projectleider:	Janneke Roos-Klein Lankhorst
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	59,6	60,5	-0,9
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	59,6	60,5	-0,9
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Het MNP wil met modellen die minimaal de A status hebben de effecten van veranderingen op de landschapskwaliteit kunnen bepalen.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is om de drie modellen voor de MNP-graadmeter Landschap (KELK, BelevingGIS en Monitoring Schaal) te actualiseren en te verbeteren volgens het Beheers- en ontwikkelingsplan, en om in 2007 de A-status te verkrijgen voor deze modellen.

Aanpak en tijdspad:

Voor de werkzaamheden is als leidraad gebruikt het Beheers- en Ontwikkelingsplan 2004 MNP-modellen Kennismodel Effecten landschap Kwaliteit, Monitoring Schaal, BelevingsGIS (Nieuwenhuizen e.a., 2004). Het bevat activiteiten ter verbetering van het beheer, voor de actualisering, en voor verdere inhoudelijke ontwikkeling. Daarnaast is de noodzakelijke omschakeling naar andere software voorbereid. Met de opdrachtgever zijn prioriteiten vast gesteld voor de werkzaamheden in 2006.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Het beheers- en ontwikkelingsplan 2004 is geactualiseerd naar de toestand van eind 2006 en in concept gereed. Het zal begin 2007 worden doorgesproken met de opdrachtgever en worden afgemaakt. In de bijlage van het beheersplan is een gedetailleerde beschrijving gegeven van alle werkzaamheden die hebben plaats gevonden in 2006. Er is o.a. veel tijd besteed aan de ontwikkeling van een script waarmee een betrouwbaarder bestand van wandel- en fietsgelegenheid kan worden afgeleid uit het paden- en wegenbestand (met hartlijnen) van de nieuwe versie van de Top10.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

De verrichte werkzaamheden vormen een stap op weg naar de gewenste A-status. Het geactualiseerde beheers- en ontwikkelingsplan vormt een leidraad voor de werkzaamheden in 2007.

Kwaliteitsstatus A voor FIONA

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kwaliteitsstatus A voor FIONA
Projectnummer:	LEI 20718 (10.3)
Projectleider:	Dale Rudrum
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	43,0	36,2	6,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	43,0	36,2	6,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Is de theoretische en programmatische opbouw en achtergrond van FIONA voldoende, en is er een systeem om te waarborgen dat deze kwaliteit gehandhaafd wordt?

Doelstelling van het onderzoek:

FIONA zodanig verbeteren dat het de kwaliteitsstatus A verkrijgt, of aangeven waar FIONA verbeterd moet worden om deze te verkrijgen.

Aanpak en tijdpad:

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Rudrum, D. en R.A.M. Schrijver (in voorbereiding), Kwaliteitstoets van het model FIONA ter verkrijging van de A-status. WOT rapport xx, WOT N&M, Wageningen.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Er is een rapport met een overzicht van de achtergrond van FIONA, enkele validatieberekeningen, en een opzet voor een beheers-systeem. Ook is er een lijst van mogelijke verbeteringen. De afweging met betrekking tot de kwaliteitsstatus moet nog gebeuren.

Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Informatienet Terreinbeheer onderdeel Staatsbosbeheer
Projectnummer:	LEI 20755 (10.4)
Projectleider:	Jan Luijt
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2007

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden			
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>			
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>   Periodieke informatie over de kosten van het beheer van bos- en natuurterreinen in Nederland.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i>   Toegang krijgen en analyseren van de administratie van SBB teneinde daaruit periodiek de relevante beheerskosten (en opbrengsten) te kunnen destilleren.</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i>   Project voorbereid in 2006 (toegang verkregen en 1^e indrukken opgedaan).   In 2007 wordt een procedure (inclusief de benodigde software) ontwikkeld, waarmee jaarlijks de beheerskosten van de belangrijkste doel- of terreintypen van SBB in het Informatienet Terreinbeheer van het LEI kunnen worden ingelezen.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Opzet Informatienet Terreinbeheer. Overzicht ontwikkelingen tot en met 2006. Interne Notitie LEI, februari 2007.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>   Zie voor de gerealiseerde toepassing en de conclusies de verslagen van de begeleidingsgroep onder leiding van Ir. A.J.H. Willems (Unie van Bosgroepen). Verkrijgbaar bij Martien Voskuilen van het LEI.</p>

Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Biodiversiteit Binden aan Bedrijfsvoering
Projectnummer:	LEI 20777 (10.4)
Projectleider:	Hans Lenenman
Uitvoerende instellingen:	LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Floor Brouwer
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2004			
Reguliere programmagelden	20,0	5,7	14,3
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	20,0	5,7	14,3
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Het inzicht in de mate waarin de bedrijfsopzet en -voering bepalend is voor kosteneffectiviteit van het agrarisch natuurbeheer laat te wensen over en kan verbeterd worden via gerichte gegevensverzameling. Dit onderzoek laat zien wat de koppeling van gegevens over de bedrijfsopzet en -voering aan de ecologische gegevens op kan leveren, via een aanpak met de opbouw van een databestand met bedrijfs- en biodiversiteitsgegevens.

Doelstelling van het onderzoek:

Verbetering van de gegevensverzameling gericht op het verband tussen de bedrijfsvoering van agrarische bedrijven en de toestand van de natuur op deze bedrijven.

Aanpak en tijdpad:

Omdat uit voorgaande activiteiten is geconcludeerd dat aansluiting bij lopende initiatieven perspectief biedt, is het project hiermee gestart en wordt onderzocht bij welke lopende initiatieven het beste aansluiting kan worden gezocht, met name welke ecologische data set (oktober tot december 2006)

Tegelijkertijd is gewerkt aan een koppeling van gegevens uit BIN met ecologische gegevens, met als Het resultaat van deze fase is een gegevensset waarin per bedrijf gegevens over de bedrijfsvoering zijn opgenomen en gegevens over soortenrijkdom daaraan kunnen worden gekoppeld.

Met behulp van de dataset uit de vorige fase zijn een aantal analyses voorbereid, die met name gericht zijn op de mogelijkheden en onmogelijkheden van het combineren van gegevens over bedrijfsvoering en biodiversiteit (december 2006). Deze analyses staan begin 2007 gepland

Er is daarnaast in november en december aan de rapportage gewerkt. Dit werk wordt begin 2007 vervolgd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Project is nog niet afgerond, wel is een publicatie in voorbereiding

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Project is nog niet afgerond

Bestaande Natuur 1990

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Bestaande Natuur 1990		
Projectnummer:	5232798-01 (10.5)		
Projectleider:	Henk Kramer		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		
<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	30,0	29,4	0,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	30,0	29,4	0,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt
<i>Kennisbehoefte doelgroep:</i>			
Het bestand BN1990rev biedt de gemeenschappelijke basis voor vele toepassingsprojecten van MNP en WOT waarin een landsdekkende analyse op het areaal van de legenda-eenheden wordt uitgevoerd, i.h.b. voor de situatie 1990. Het bestand kan, in combinatie met het bestand BN2004, worden gebruikt voor de monitoring van de ruimtelijke veranderingen van de legenda-eenheden.			
<i>Doelstelling van het onderzoek:</i>			
Revisie van het bestand Bestaande Natuur1990 op zodanige wijze dat dit bestand vergelijkbaar is met het bestand Basiskaart Natuur 2004 wat betreft de basis (Topografische Kaart), de legenda (10 klassen) en de definitie van legenda-eenheden. De aldus vergelijkbare bestanden kunnen daarna worden gebruikt om op redelijke nauwkeurige en betrouwbare wijze veranderingen van arealen (die onder de legenda-eenheden vallen) te identificeren (monitoringsfunctie).			
<i>Aanpak en tijdpad:</i>			
Vervaardiging van het bestand BN1990rev op basis van HGN1990 en aanvullende informatie over natuurgraslanden en rietmoeras. Het bestand is beschikbaar in 2006.			
<i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>			
Hazeu, G.W., H. Kramer en J. Clement (in voorbereiding). Basiskaart Natuur 1990rev; Vervaardiging en monitoring van veranderingen. WOt-werkdocument 40, WOT N&M, Wageningen.			
<i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i>			
GIS bestand BN1990rev.			

GIS basiskaart aquatische natuur

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	GIS basiskaart aquatische natuur
Projectnummer:	5233188-01 (10.6)
Projectleider:	Henk Kramer
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	11,4	14,2	-2,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	11,4	14,2	-2,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Ontwikkeling van de Basiskaart Natuur aquatisch die voldoet aan volgende primaire eisen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Topgrafische kaart, bij voorkeur TOP-10 NL, is basis 2. Bevat alle grote en kleine wateren volgens TOP-10 3. Legenda overeenkomstig de typologie die wordt ontwikkeld door Didderen et al. in project 2006/7.2 4. Is afgestemd op basiskaart terrestrische natuur 5. Voldoet aan de kwaliteitseisen van status A
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van het project is het opzetten van een Basiskaart Natuur aquatisch GeoDatabase met alle voor BNa relevante bronbestanden in combinatie met de beschikbare beleidsbestanden.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Er is behoefte aan een basiskaart voor de Nederlandse aquatische natuur als een gemeenschappelijke basis voor de toepassingsprojecten van MNP en WOT. Door Didderen et al. wordt een project uitgevoerd waarin de basiskaart wordt ontwikkeld met de provincie Gelderland als pilotgebied. In dit project wordt de GIS-technische implementatie van de Basiskaart Natuur aquatisch gerealiseerd. Het project wordt onderverdeeld in de volgende fasen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 De basiskaart wordt gerealiseerd voor het pilotgebied Gelderland en het tussenresultaat wordt geëvalueerd met de belanghebbenden, (2006 – februari 2007) 2 De basiskaart wordt, op basis van de evaluatie, verbeterd. De invulling van legenda-eenheden die niet eenvoudig uit de bronbestanden kunnen worden samengesteld wordt verkend en gerealiseerd, (februari – april 2007) 3 De kaart voor het pilotgebied "opgeschaald" naar een landsdekkend bestand voor Nederland (april –juni 2007)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Didderen, K., Verdonschot, P.F.M., Bleeker, M. (in voorbereiding) (opzet typologie BNa)
Basiskaart Natuur Aquatisch, Deel 1: Beleids-BNa en het ontwikkelen van een basiskaart
WOT werkdocument xx, WOT N&M, Wageningen

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Nvt, project is nog niet afgerond.

Kwantificeren Onzekerheid Bodemkaarten

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Kwantificeren Onzekerheid Bodemkaarten
Projectnummer:	5231083-01 (10.7)
Projectleider:	Dick Brus
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	38,2	11,8
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	38,2	11,8
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er bestaat behoefte aan kennis over de onzekerheid in bodemkaarten omdat deze kaarten in veel NMP-studies worden gebruikt voor het afleiden van invoer van procesmodellen zoals bijv. het regionale verzuringsmodel SMART. De onzekerheid in de bodemkaarten werkt namelijk door in de onzekerheid van de model-uitkomsten.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van het onderzoek is het beschrijven en toepassen van methoden voor het simuleren van kaarten van kwantitatieve en categorische bodemkenmerken. De methoden worden toegepast met de gegevens en informatie in het Bodemkundig Informatiesysteem van Nederland.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i></p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> G.B.M. Heuvelink and D.J. Brus, 2005. Modeling uncertain categorical soil maps using a Markov Random Field approach. In abstract-book of Pedometrics 2005: Frontiers in Pedometrics, Naples Florida USA. Brus, D.J., Bogaert, P. and Heuvelink, G.B.M.. Bayesian Maximum Entropy simulation of soil categories using a traditional soil map as soft information. Proceedings of XIth International Congress of International Association of Mathematical Geology (IAMG'06), Universite de Liege, Belgium Brus, D.J., Bogaert, P. and Heuvelink, G.B.M. Bayesian Maximum Entropy prediction of soil categories using a traditional soil map as soft information. Submitted to European Journal of Soil Science. Heuvelink, G.B.M. and Brown, J.D., 2007. Towards a soil information system for uncertain soil data. In:</p>

Lagacherie, P., McBratney, A.B. and Voltz, M. (eds): Digital Soil Mapping. An Introductory Perspective. Developments in Soil Science, vol. 31.

Brus, D.J. and Heuvelink, G.B.M.. Statistical methods for soil mapping. Illustrated with examples from the Netherlands (not finished)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Conclusie is dat Bayesian Maximum Entropy en Markov Random Fields zeer goede mogelijkheden bieden voor het simuleren van bodemkaarten, en met name voor categorische bodemkaarten aantrekkelijker zijn dan de gangbare geostatistische methoden.

Abiotische metingen LMF-plots

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Abiotische metingen LMF-plots
Projectnummer:	5232894-01 (10.8)
Projectleider:	Han van Dobben
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling en Jaap Wiertz
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	50,0	31,4	18,6
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	50,0	31,4	18,6
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), en in het bijzonder het hieronder vallende Landelijk Meetnet Flora Milieu- en Natuurkwaliteit (LMF M&N), richten zich op het monitoren van veranderingen in de vegetatie, met als doel de waargenomen veranderingen te interpreteren in het licht van veranderingen in het abiotisch milieu. Hierbij doet zich het probleem voor dat de veranderingen in milieudruk in het LMF M&N momenteel indirect via de vegetatie worden afgeleid. Voor een goede interpretatie is een directe relatie tussen milieudruk en vegetatieverandering nodig.

Doelstelling van het onderzoek:

Doel van het project is het schatten van de N-mineralisatie dmv incubatie op een selectie van ca. 20 LMF plots, die een range aan bodemtypen en voedselrijkdom beslaan.

Aanpak en tijdpad:

Voorjaar 2006: selectie van de plots. Zomer 2006: bemonstering (twee incubatieperiodes per plot). Najaar 2006: chemische analyse, rapportage
Door vertraging en technische problemen bij het bodemkundig lab is het project vertraagd.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

Februari 2006: voordracht voor vertegenwoordigers van IPO. Zomer 2007: rapportage over 2005 en 2006: Relatie tussen vegetatie en bodemeigenschappen op een selectie van de plots van het LMF. Rapport MNP.

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Dit project zal het MNP –op langere termijn- in staat stellen ten eerste gefundeerde uitspraken te doen over abiotische veranderingen die de oorzaak zijn van vegetatieveranderingen op de LMF plots.

Larch status A

Programma WOT-04-002
Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Larch status A
Projectnummer:	5231675-01 (KS)
Projectleider:	Janien van de Gref
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	9,7	9,7	0
Reguliere programmagelden	17,3	14,1	3,2
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	27,0	23,8	3,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:
 Het faunapopulatiemodel LARCH wordt door het milieu- en natuurplanbureau (MNP) in combinatie met SMART2-SUMO gebruikt als basisonderdeel van de natuurplanner, het evaluatie-instrumentarium voor de natuur van het MNP. De modellen die aan het MNP geleverd worden moeten voldoen aan de A-criteria voor modellen.

Doelstelling van het onderzoek:
 In dit project wordt het model LARCH dusdanig gedocumenteerd dat het aan modelsoftware status A eisen voldoet.

Aanpak en tijdspad:
 De activiteiten zijn onder te verdelen in 7 hoofdgroepen:
 1 Gevoeligheidsanalyse (jan-mrt)
 2 Verificatie en testen software (jan-mrt)
 3 Gebruikersdocumentatie en Theorie (jan-mrt)
 4 Beheersplan (jan-feb)
 5 Kalibratie (beschrijving en standaardisatie) (mrt-apr)
 6 Technische beschrijving (apr-mei)
 7 Validatie (mei-jun)

Beoogde en bereikte resultaten en producten:
 Gref, J. van der, M. van Adrichem, R. Jochem, R. Pouwels & H. Kuipers, 2006. LARCH Status A (in voorbereiding)

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:
 LARCH heeft nog niet de A status behaald; extra inspanning is hiervoor benodigd.

Onzekerheidsanalyse GeoPEARL

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Onzekerheidsanalyse GeoPEARL		
Projectnummer:	5232718-02 (KS)		
Projectleider:	Erik van den Berg		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:			
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	21,0	19,9	1,1
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	21,0	19,9	1,1
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Er is behoefte aan gegevens over de mate van betrouwbaarheid van uitkomsten van berekeningen met GeoPEARL ten behoeve van MNP studies.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Het identificeren van zwakke schakels in de modelketen rond GeoPearl</p>
<p><i>Aanpak en tijdspad:</i> De activiteiten bestaan uit het quantificeren van de onzekerheid in de bodemschematisatie en in de belangrijkste eigenschappen van gewasbeschermingsmiddelen. Vervolgens worden uit de kansverdeling van bodem- en stofeigenschappen trekkingen gedaan ten behoeve van een Monte Carlo analyse. Met deze analyse kunnen de zwakke schakels in de modelketen worden geïdentificeerd.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i>   Berg van den, F., Brus, D.J. , Burgers, S.L.G.E., Heuvelink, G.B.M. , Kroes, J.G., Stolte, J., Tiktak, A. en Vries de, F. 'Uncertainty analysis of GeoPEARL' verschijnt zomer 2007. WOT rapport xxx, WOT N&M, Wageningen.   Eind 2006 waren nog niet alle berekeningen uitgevoerd en de rapportage was daarom nog niet af</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De uitkomsten vormen de basis voor het realiseren van verdere verbeteringen van de zwakke schakels in de modelketen rond GeoPEARL en daarmee een verhoging van de kwaliteit van de uitkomsten ten behoeve van MNP studies.</p>

Rapportage Onderbouwend Onderzoek NPB-functie

Programma WOT-04-002

Resultaten 2006 per project

Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Rapportage Onderbouwend Onderzoek NPB-functie
Projectnummer:	5232455-02
Projectleider:	Bram ten Cate
Uitvoerende instellingen:	Alterra, LEI
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Harm Houweling
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	25,3	25,3	0
Reguliere programmagelden	60,0	79,0	-19,0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	85,3	104,3	-19,0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

De overheid heeft kennis nodig over natuur, landschap en milieu in de context van het bestuur, de economie en de samenleving. De WOT Natuur & Milieu verzorgt deze informatie voor met name LNV en het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Dit project betreft resultaten van het onderbouwend onderzoek voor de Natuurplanbureaufunctie.

Doelstelling van het onderzoek:

Eenduidige rapportage van WOT-producten (met name voor de Natuurplanbureaufunctie), waardoor een helder onderscheid ontstaat tussen MNP-publicaties waarvoor het MNP integrale verantwoordelijkheid draagt (zoals wettelijke producten, thematische assessments) en resultaten van onderbouwend onderzoek waarvoor de WUR (i.c. de WOT N&M) verantwoordelijk is.

Aanpak en tijdpad:

Dit project is een continu proces. De volgende rapportage-activiteiten maken onderdeel uit van het project: redactie en productiebegeleiding, vertaling samenvattende teksten in het Engels, drukken/printen publicaties, en verspreiding en ontsluiting van publicaties. Daarnaast zijn bijdragen geleverd aan workshops, symposia en de kennismarkt (o.a. procesfacilitatie).

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

In 2006 zijn de volgende aantallen publicaties uitgebracht:

- WOT-studies: 2
- WOT-rapporten: ca. 18
- WOT-werkdocument: ca. 10

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Het project is een onderzoeksopdracht van het MNP en de WOT Natuur & Milieu. De resultaten dragen bij

aan de kennis die verwerkt wordt in de meer beleidsgerichte publicaties van het MNP, zoals de Natuurbalans, (thematische) verkenningen en quick scans.

Bezemproject

Programma WOT-04-002			
Resultaten 2006 per project			
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek		
Projecttitel:	Bezemproject		
Projectnummer:	5232866-01		
Projectleider:	Harm Houweling		
Uitvoerende instellingen:	Alterra		
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau		
Contactpersoon van de doelgroep:	Leon Braat		
Startdatum:	1-1-2006		
Einddatum:	31-12-2006		

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005	18,5	18,5	0
Reguliere programmagelden			0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	18,5	18,5	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het project is niet gericht op het beantwoorden van kennisvragen maar op het uitvoeren van afrondende werkzaamheden en nazorg van projecten uit het Onderbouwend Onderzoek 2005.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doelstelling van het project is de uitvoering van afrondende werkzaamheden voor 5-10 projecten uit het Onderbouwend Onderzoek 2005. Deze afrondende werkzaamheden betreffen zaken als review van de projectrapportage en/of verwerking van het commentaar van de reviewer, presentatie van de resultaten of andere vormen van kennisdisseminatie.</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> Projectleiders krijgen op basis van een begroting van de afrondende werkzaamheden een aantal uren beschikbaar dat geschreven kan worden op dit "bezem"-project. Werkzaamheden zijn in eerste en tweede kwartaal 2006 uitgevoerd.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Producten zijn vermeld bij de betreffende projecten waarvoor afrondende werkzaamheden en nazorg is uitgevoerd.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De werkzaamheden zijn onderdeel van het onderbouwend onderzoek voor het MNP.</p>

Programmamanagement

Programma WOT-04-002	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Onderbouwend Onderzoek
Projecttitel:	Programmamanagement
Projectnummer:	5232867-01 en LEI 20739 (D. v/d Zwaag)
Projectleider:	Harm Houweling
Uitvoerende instellingen:	Alterra
Doelgroep/probleemhebber:	Milieu- en Natuurplanbureau
Contactpersoon van de doelgroep:	Leon Braat
Startdatum:	1-1-2006
Einddatum:	31-12-2006

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	Alterra 100,1 LEI 9,9	Alterra 87,9 LEI 9,9	Alterra 12,2 LEI 0
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	110,0	97,8	12,2
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

<p><i>Kennisbehoefte doelgroep:</i> Het programma WOT-04-002 Natuurplanbureaufunctie Ondersteunend² onderzoek is een van de vijf onderdelen van het werkprogramma van de WOT NM. Het Onderbouwend Onderzoek moet de kennisbasis versterken waarmee het Milieu en Natuurplanbureau (MNP) de Natuurplanbureaufunctie kan vervullen.</p>
<p><i>Doelstelling van het onderzoek:</i> Doel van het project is de efficiënte en effectieve organisatie en leiding van dit programma als onderdeel van de kenniscyclus van MNP en WUR</p>
<p><i>Aanpak en tijdpad:</i> De Programma Commissie Natuur (PCN) fungeert als begeleidingscommissie van het programma. De beheersmatige aspecten van het programma worden behartigd door het programmabureau van de WOt NM. De PCN-kalender is het jaarlijkse vergaderschema van de Programma Commissie Natuur en verbindt de kenniscyclus en jaarplan.</p>
<p><i>Beoogde en bereikte resultaten en producten:</i> Programma Commissie Natuur (2006). Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureaufunctie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006. WOt werkdocument 11, WOT N&M, Wageningen.</p>
<p><i>Doorwerking resultaten naar doelgroepen:</i> De primaire doelgroep is het Milieu en Natuurplanbureau (MNP). De resultaten dragen bij aan de kennis die verwerkt wordt in de beleidsgerichte publicaties van het MNP zoals de Natuurbalans en (thematische)</p>

² In de uitvoeringsovereenkomst WOT-MNP wordt het Onderbouwend Onderzoek aangeduid met Ondersteunende taken. Hier is nog de oude benaming gebruikt.

verkenningen. De doorwerking op programmaniveau vindt plaats via het maandelijks overleg van de Programma Commissie Natuur

KennisOnline

Programma WOT-04	
Resultaten 2006 per project	
Programmathema:	Alle WOT-04 programma's
Projecttitel:	Kennis Online (website, nieuwsbrief/ e-newsletter, infrastructuur Helpdesk
Projectnummer:	n.v.t.
Projectleider:	Frank Bakema, Bestuurscentrum
	1. Uitvoerende instellingen: Coördinatie en content-manager: Sieka Hogendorf(Wageningen UR Communication Services) Redactie nieuwsbrief/ e- newsletter: BO-clusterleiders, Gert van Manen (bladmanager), Frank Bakema (BC Wageningen UR). Productie nieuwsbrief/e-newsletter; uitgeverij Cereales, Wageningen Technische realisatie website: ICT-afdeling Facilitair Bedrijf Wageningen UR
	Elk BO-WOT-KB cluster heeft één of meerdere contactpersonen
Uitvoerende instellingen:	
Doelgroep / probleemhebber:	Beleidsmedewerkers LNV, beleidsmedewerkers overige ministeries, beleidsmedewerkers provinciale overheden, medewerkers NGO's en brancheorganisaties sectoren (productschappen, LTO etc), bedrijfsleven, (groene) onderwijsinstellingen.
Contactpersoon van de doelgroep:	Dr.ir. Tibbe Breimer, drs. Martine Ruijters, ir. Peter Keet (LNV-DK)
Startdatum:	01-01-2004
Einddatum:	Onbepaalde tijd

<i>Bedragen in € x 1000</i>	<i>Beschikbaar in 2006</i>	<i>Gerealiseerd in 2006</i>	<i>Doorgeschoven naar 2007</i>
Budget doorgeschoven uit 2005			
Reguliere programmagelden	18,4	18,4	
NAP-gelden			
Additionele LNV-projectgelden			
<i>Totaal LNV</i>	18,4	18,4	0
Overig (indien van toepassing)		nvt	nvt

Kennisbehoefte doelgroep:

Binnen het beleidsondersteunende onderzoek van Wageningen UR voor LNV speelt communicatie een belangrijke rol. Bij communicatie gaat het om 3 processen: Zenden, Consulteren en Interactie. Binnen het project Kennis-Online komen al deze facetten aan bod:

- a. Zenden: via de website met programma- en projectinformatie (www.kennisonline.wur.nl), de

nieuwsbrief Kennisonline en de e-newsletter worden LNV-beleidsmedewerkers geïnformeerd over de onderzoekprogramma's.

- b. Consulteren: via het helpdesk-loket op www.kennisonline.wur.nl kunnen LNV-medewerkers (ook degenen die niet direct bij het onderzoek betrokken zijn) op elk gewenst moment een vraag stellen (kleine vragen kunnen snel beantwoord worden, grote vragen vergen meer tijd).
- c. Interactie: via de website, de nieuwsbrief en/of de helpdesk kunnen LNV-medewerkers snel in contact komen met deskundigen van Wageningen UR.

Artikel 14 van de subsidievoorwaarden DLO-LNV stelt dat de resultaten van het door LNV gefinancierde onderzoek openbaar toegankelijk dienen te zijn (tenzij de minister beslist tot (voorlopige) geheimhouding). De website www.kennisonline.wur.nl is een instrument om de openbare toegankelijkheid van het onderzoek te faciliteren en onderzoeksresultaten te ontsluiten.

Doelstelling van het onderzoek:

Het doel van Kennis-online is het toegankelijk maken van kennis uit de onderzoekprogramma's van Wageningen UR voor LNV en de doelgroepen van LNV, en het stimuleren van de benutting daarvan.

Aanpak en tijdpad:

Website:

In 2006 richtten de activiteiten zich vooral op het actueel houden van de projectinformatie op de website en het doorvoeren van enkele technische verbeteringen.

In december 2006 waren de bezoekersaantallen van de website als volgt:

Aantal bezoekers website	December
Kennisonline / week	2006
LNV	100
Wageningen UR	300
Overig	1000
totaal	1400

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van de website om de bekendheid te vergroten.

Magazine/nieuwsbrief:

Iedere maand vindt een redactievergadering plaats waaraan een (steeds wisselend) deel van de clusterleiders deelneemt. De coördinatie wordt uitgevoerd door de bladmanager van uitgeverij Cereales, een medewerker van Wageningen UR Communication Services en de stafafdeling Onderwijs- en Onderzoekstrategie. Toetsing van de inhoud van het blad vindt plaats door de stafafdeling Corporate Communicatie.

Het magazine kent 3 thema's. Elk thema verschijnt om de 3 maanden. In elk nummer staat vaak een specifiek beleidsonderwerp of maatschappelijk thema centraal. Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 en 2006 bedroeg:

thema	Aantal in 2005	Aantal in 2006
Landelijk Gebied en Natuur	1460	1510
Duurzame Productie	1080	1183
Ketens, Voedsel en Diergezondheid	918	1060
totaal	3450	3753

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van het magazine om de bekendheid te vergroten.

Elektronische nieuwsbrief

De elektronische nieuwsbrief verschijnt elke 2 weken. De berichten voor de elektronische nieuwsbrief worden beoordeeld door een redactie. Cereales redigeert zonnig en verzorgt de opmaak. Wageningen UR Communication Services verzorgt de mailing naar de abonnees.

In 2006 werden 189 berichten aangeleverd vanuit de BO-clusters en WOT-programma's. Berichten werden aangeleverd vanuit de BO-clusters Mest en Mineralen (vanaf 2007 Mineralen en Milieukwaliteit), Vitaal Landelijk Gebied, Verduurzaming Productie en Transitie, Economisch Perspectiefvolle Agroketens, Ecologische Hoofdstructuur, Biologische Landbouw en Plantgezondheid en de WOT-programma's Natuur- en milieuplanbureau, Centrum voor Genetische bronnen Nederland en Centrum voor Visserijonderzoek.

aantal e-newsberichten in 2006 vanuit BO-cluster en WOT-programma's

MM	VLG	VPT	EPA	EHS	BL	PG	Overige BO-clusters	WOT-NMPB	WOT-CGN	WOT-CVO	Overige WOT-programma's	totaal
32	30	30	26	20	18	8	2	12	7	7	0	189

Het aantal (gratis) abonnees per december 2005 en 2006 bedroeg:

abonnees	Aantal in 2005	Aantal in 2006
LNV	188	225
Wageningen UR	371	463
Overig	94	360
totaal	653	1048

In de eerste helft van 2007 zal extra aandacht gegeven worden aan hernieuwde promotie van de elektronische nieuwsbrief om de bekendheid te vergroten.

Helpdesk

De helpdesk is een loket voor beleidsmedewerkers van LNV om op een eenvoudige snelle wijze kennisvragen te kunnen stellen aan Wageningen UR. Het gaat om vragen waarvoor een relatief beperkte inzet vanuit het onderzoeksbudget nodig is en die snel kunnen worden beantwoord.

De procedure is als volgt: via de website Kennisonline kunnen LNV-medewerkers een kort aanvraagformulier invullen en versturen naar één van de BO-clusters. Er wordt automatisch een bericht van ontvangst verstuurd naar de indiener. De clusterleider besluit of, en zo ja door welke medewerker(s) van Wageningen UR de vraag kan worden beantwoord. In een aantal clusters worden vragen ook beoordeeld door het clusterbestuur en/of LNV-contactpersonen.

Indien een helpdeskvraag in behandeling wordt genomen, wordt de indiener binnen enkele dagen in contact gebracht met de desbetreffende medewerker van Wageningen UR.

De beantwoording van de helpdeskvragen wordt gefinancierd uit de "vrije ruimte". Dit is een budget binnen het onderzoekscluster dat is gereserveerd voor kennisvragen die gedurende de loop van het jaar opkomen.

Uit een in 2005 uitgevoerde evaluatie bleek dat ruim 80% van de helpdeskvragen beantwoord wordt in het kalenderjaar. Bij de overige 20% blijkt dat:

- de vraag na indiening niet meer actueel of urgent is;
- de vraag een zondanig grote omvang heeft dat ze niet vanuit het helpdeskbudget kan worden beantwoord. Meestal wordt de vraag dan opgenomen in het lopende of komende werkplan van het cluster;
- de (laat ingediende) vraag doorgeschoven wordt naar het volgende kalenderjaar.

Binnen het cluster Vitaal Landelijk Gebied wordt de klanttevredenheid onder helpdeskgebruikers gemeten. De tevredenheid is hoog: 95% van de vragenstellers geeft aan tevreden tot zeer tevreden te zijn.

Het aantal in 2006 ingediende vragen was erg vergelijkbaar met het aantal vragen in 2005.
Helpdeskvragen via Kennisonline in 2006 en 2005

indieners van kennisvragen:	# vragen in 2006	% in 2006	# vragen in 2006 per cluster					# vragen in 2005	% in 2005
			VLG	EHS	EPA	VPT	overige BO-clusters		
LNV-Regionale Zaken	63	26%	37	18	4	3	1	56	25%
LNV-Natuur	33	14%	6	26			1	49	22%
LNV-Platteland	38	16%	33	1		1	3	39	18%
LNV-Landbouw	24	10%	5		3	14	2	18	8%
LNV-Kennis	23	10%	9	9		5		17	8%
LNV-Visserij	20	8%	1	3	5	8	3	7	3%
LNV-Industrie & Handel	8	3%			8			7	3%
LNV-Voedsel & Diergezondheid	2	1%	1			1		2	1%
LNV-taskforce economie	4	2%	1	3				2	1%
LNV-IZ	2	1%	1	1				0	0%
Dienst Landelijk Gebied	14	6%	11	2	1			9	4%
Raad Landelijk Gebied	1	0%	1					7	3%
Staats Bosbeheer+bosschap	5	2%		5				3	1%
overig (Innonet, DR, VWA etc)	1	0%	1					6	3%
totaal	238		107	68	21	32	10	222	
% ingediend van totaal			45%	29%	9%	13%	4%		

# vragen in 2005	128	54	15	14	11
% in 2005	58%	24%	7%	6%	4%

Helpdeskvragen werden met name gesteld aan de cluster Vitaal Landelijk Gebied, Ecologische Hoofdstructuur, Economisch Perspectiefvolle Agroketens en Verduurzaming Productie en Transitie.

Verklaringen voor de variatie in het aantal vragen per directie en per cluster zijn:

- De behoefte aan (acute) kennis binnen een beleidsdirectie;
- De omvang van een beleidsdirectie c.q. het aantal beleidsmedewerkers dat zich bezig houdt met dossiers waarvoor onderzoekskennis van belang is;
- De mate waarin medewerkers van een beleidsdirectie al direct betrokken zijn bij de aansturing van het onderzoek en daardoor wellicht minder behoefte hebben aan een helpdesk;
- De mate waarin de primaire doelgroep van het onderzoek buiten de directie ligt (bijvoorbeeld wanneer vooral de sector de doelgroep is);
- De bekendheid met de helpdesk binnen de directie.

Beoogde en bereikte resultaten en producten:

- Website met actuele informatie over alle clusters, clusterthema's en projectbeschrijvingen binnen het BO, WOT en KB
- 12 magazines
- 20 e-newsletters
- 240 ontvangen helpdesk-kennisvragen waarvan circa 80% beantwoord

Doorwerking resultaten naar doelgroepen:

Bureau Ruigrok | NetPanel heeft eind 2006 een lezersonderzoek uitgevoerd onder de ontvangers van het magazine en de elektronische nieuwsbrief, exclusief abonnees binnen Wageningen UR.

De centrale onderzoeksvraag hierbij was:

Wat is de beleving en waardering van het Kennis Online magazine en de e-mail nieuwsbrief onder medewerkers van LNV en de doelgroepen van LNV?

De doelgroep is per brief (magazine abonnees) of per mail (E-news abonnees) benaderd voor het onderzoek. In totaal zijn er 1324 magazine abonnees en 500 E-news abonnees benaderd. De respons varieerde van 16% (magazine abonnees) tot 40% (E-news abonnees). In totaal hebben 295 mensen de vragenlijst ingevuld.

De conclusies van Bureau Ruigrok waren als volgt (citaat uit rapportage):

“De doelstellingen van Kennis Online worden grotendeels behaald

- Bijna alle ontvangers vindt het interessant om op de hoogte te blijven van de onderzoeken door Wageningen UR.
  - Bijna drie kwart vindt dat de uitgaven positief bijdragen aan het beeld dat men heeft van het onderzoekswerk van Wageningen UR.
  - Veel lezers ondernemen wel eens actie naar aanleiding van het magazine of de E-news;
    - o Drie op de tien mailt of belt wel eens de contactpersoon van Wageningen UR, de helft zoekt wel eens (soms) informatie op de Kennis Online site. Ruim één op de tien doet dit zelfs vaak of meestal tot altijd. Ruim een derde doet dit zelden of nooit.
    - o De nieuwsbrief genereert nog meer traffic naar de site; de helft van de lezers zoekt wel eens informatie op de Kennis Online site, één op de tien doet dit zelfs vaak. Ook hier geldt dat een derde nooit gebruik maakt van de mogelijkheid om meer informatie op de Kennis Online site op te zoeken.
    - o Links in de nieuwsbrief ('Lees meer') worden zeer goed gebruikt door lezers; een derde doet gebruikt deze soms, tweevijfde vaak en één op de tien zegt zelfs altijd bij het lezen van deze mogelijkheid gebruik te maken. Eén op de tien lezers maakt nooit gebruik van 'Lees meer'.
    - o Tenslotte is het nog leuk te noemen dat lezers als overige actie noemen dat men een collega of iemand anders wijst op een artikel dat men gelezen heeft.
- De doelstelling die het minst goed lijkt te worden behaald is de mate waarin Kennis Online het gebruik van onderzoeksresultaten door LNV stimuleert, niet iedereen is overtuigd van de praktische toepasbaarheid voor het dagelijks werk; de helft vindt de genoemde onderzoeksresultaten van toegevoegde waarde, ruim één op de tien is deze mening niet toegedaan."
- Bureau Ruigrok deed 3 aanbevelingen naar aanleiding van de bevindingen (citaat):
- o "Verhoog de bekendheid van de nieuwsbrief en de website bij de doelgroep;
  - o Bied mogelijkheden voor meer informatie en inhoudelijke verdieping;
  - o Verhoog de toegevoegde waarde van de informatie en wees actueel."
- In 2007 wordt onderzocht hoe invulling gegeven kan worden aan deze aanbevelingen.

Engelse samenvattingen WOT-04-002

Statutory Research Tasks for Nature and the Environment (WOT N&M)

Programme: WOT-04-002 Research for the Nature Policy Assessment Tasks
----

Project results in 2006

Name and No. of theme: WOT-04-002 Research for the Nature Policy Assessment Tasks

Policy task(s) of the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality to which the research findings contribute:

The WOT programme entitled Basic Research (WOT-04-002) is intended to develop knowledge that can be applied in the Nature Policy Assessment Task programme (WOT-04-394). The policy task for this programme is as follows:

The Nature Policy Assessment Task is a statutory instrument supporting Dutch nature policy (created under the act of 24 December 1997, regulating the creation of the Nature Policy Assessment Task). Its tasks include signalling trends and problems, evaluating policy achievements, forecasting the extent to which policy goals will be achieved and assessing social and land-use trends in terms of the opportunities and threats they present to nature. The programme produces a Nature Outlook report each year and a Nature Balance report every four years. These reports are commissioned by the Executive Board of the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. In addition, the Netherlands Environmental Assessment Agency occasionally supplies exploratory studies or effect assessments for third parties, such as political parties or private nature conservation societies. To do so, it needs the Minister's permission.

Knowledge-driven questions that relate to the policy task(s) and are to be answered by the research findings:

The programme provides answers to the approximately 40 knowledge-related questions formulated by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) in its report entitled 'Research for the MNP's Nature Policy Assessment Task: themes and questions for 2006' (Programme Committee on Nature, 2005). These questions relate to four areas of knowledge, viz. Biodiversity, Landscape, Governance and Society and Economic Context of Nature and the Landscape, and fall under 10 'themes':

1. Administrative organisation and economic dimensions of nature and landscape policy
2. Policy implementation, both per sector (Assessment Agency) and integrated (area-based policy subsidy scheme (SGB) / National Rural Investment Budget (ILG))
3. Landscape quality
4. Nature, well-being and public support
5. Significance of the National Ecological Network
6. Developments in agriculture
7. Water management policy
8. International aspects of nature policy
9. Costs and benefits of nature
10. Scientific infrastructure

Proposed and achieved results or interim results for 2006:

All knowledge-related questions referred to in the previous section are expected to be the subject of WOT publications (WOT Working Documents, WOT Reports or WOT Studies). Complete references are included in the reports for each individual project. Many of the publications are still in preparation, as mentioned in the notes to the progress reports.

Update for ecological value indicator

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231721-03 (B1) Update for ecological value indicator
<i>Knowledge requirements:</i> The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) has developed the ecological value indicator to evaluate nationwide changes in biodiversity in the Netherlands (in terms of both quality and coverage); it was first applied in the 2000 Nature Outlook report (version 1.0). Further applications of the instrument require it to fit in better with available monitoring networks and the biodiversity targets of the National Ecological Network (EHS) at both national and local scales.
<i>Research objective:</i> The update for the Ecological Value Indicator is limited to terrestrial habitats: <ol style="list-style-type: none">
6. Optimising indicator species to improve compatibility with the species monitoring networks in the National Ecological Monitoring Network (NEM) and the target species of Dutch nature conservation policy.
7. Linking the reference level of the ecological value indicator to the goals of Dutch nature conservation policy.
8. Exploring opportunities to standardise coverage measurements in the ecological value indicator.
9. Assessing the ecological quality of terrestrial habitats nationwide for the (1990) 2000–2003 period, for situations in which targets are or are not being met.
10. Exploring opportunities to apply the indicator locally in the National Ecological Network.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Reijnen, M.J.S.M., A. van Hinsberg, M. van Esbroek, B. de Knecht, R. Pouwels & J. Wiertz (In prep.). An indicator for national and NEN biodiversity goals. Optimising the Ecological Value Indicator for the available monitoring networks. (in Dutch) WOT Report No xx, WOT N&M Wageningen.

Improving the LARCH 2005 model

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231721-01 (B4) Improving the LARCH 2005 model
<i>Knowledge requirements:</i> Improving the LARCH habitat modelling software.
<i>Research objective:</i> The project will indicate directions for further developments in LARCH, and will partly specify and implement these developments. The project will thus contribute to greater coherence between Ecological Value Indicator, monitoring networks and models as a system to evaluate the ecological quality of Dutch terrestrial fauna.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Pouwels R., R. Foppen, M. Wallis de Vries, R. Jochem, R. Reijnen & A. van Kleunen. (In prep.) Improving LARCH. (In Dutch) WOT report, WOT N&M Wageningen. Pouwels, R., H. Sierdsema & W.K.R.E. van Wingerden (2006). Adjusting LARCH – tailoring species models. (In Dutch) WOT Report No. 23, WOT N&M Wageningen.

Improving and updating MOVE

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231766-01 (B5) Improving and updating MOVE
<i>Knowledge requirements:</i> Improving and updating MOVE.
<i>Research objective:</i> Solving some problems relating to critical load monitoring and other problems with SMART2–SUMO2. The project should improve exploratory and evaluative assessments to support policy development on nature and the environment (e.g., Nature Outlook reports, thematic assessments, NFC tasks on acidification, Environmental Balance report). To this end, the module to establish standards will be improved and version x of the SMART2 Studio standalone software will be made available.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Wamelink, G.W.W., Reinds, G, Mol-Dijkstra, J.P., Kros, J. & Wiegers, R. Improving the Nature Planner system. (In Dutch) WOT Working Document No. 35.

Downscaling hydrological maps for ecological modelling

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231721-02 (B7) Downscaling hydrological maps for ecological modelling
<i>Knowledge requirements:</i> The Netherlands Environmental Assessment Agency is using the ecological effect models from the 'Nature Planner' system of models for its outlook studies and evaluations. The input for these models consists of spatial databases with information on the abiotic environment and vegetation structure. Detailed spatial databases on abiotic conditions are required for a reliable prediction of the ecological value of the flora.
<i>Research objective:</i> The study aims to develop and test two methods to increase the level of spatial detail in data on phreatic levels used for the Nature Planner models. These concern water table data calculated by means of a nationwide groundwater model (LGM) and the water table classes from the 1:50,000 soil map. Both of these refinement methods were applied, to test them and by way of illustration. The water table classes (Gt) map was refined for the country as a whole. The LGM results were refined for a sample area in the province of Brabant.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Hoogland, T. & J. Runhaar, 2006. Refining phreatic levels using model results and the Water Table Classes map. (In Dutch) Wageningen, WOT Report No. 26, WOT N&M, Wageningen.

Methods to predict salt-water biodiversity

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231721-07 (B8) Methods to predict salt-water biodiversity
<i>Knowledge requirements:</i> Methods to predict salt-water biodiversity.
<i>Research objective:</i> Developing prediction methods.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Meesters, H.W.G., A.G. Brinkman, W.E. van Duin, H. Lindeboom & S. van Breukelen (in prep.) A system of indicators for salt-water biodiversity. I. Policy framework and indicators. (In Dutch) Meesters, H.W.G. (in prep.) Ecoprofiles of Indicators for Wadden Sea, North Sea and Delta Area.

Local decision-making on spatial planning

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231723-01 and LEI 30434 (BM1) Local decision-making on spatial planning
<i>Knowledge requirements:</i> Assessing the significance of new policies, including the National Spatial Strategy, the new Spatial Planning Act, the Nature Protection Act and the OEI infrastructure effects survey for relationships between local administrative authorities, the formation of coalitions and regulations that are relevant to nature and landscape (especially the role of municipal authorities etc.).
<i>Research objective:</i> The project aims to contribute to an assessment of the strategic position of the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). The project uses secondary cases studies to research this, but also communicates and exchanges views with 'strategic thinkers' within the Agency.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Kuindersma, W, R.I. Van Dam & J. Vreke (2007) Coordination at different levels. Analysing contradictions in national and site-specific nature conservation policy. (In Dutch) WOT Working Document No. 52, Wageningen.

Diversity of administrative systems

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231705-01 (BM2)
<i>Knowledge requirements:</i> The main question the project tries to answer is: How can the variety of administrative arrangements in Dutch policymaking on nature and the landscape be interpreted and what evaluative framework can be used to evaluate the administrative capacity of existing policymaking arrangements for nature and the landscape?
<i>Research objective:</i> The project aims to: <ul style="list-style-type: none">
• examine the variety of regional administrative arrangements that shape and implement Dutch policies on nature and the landscape;
• develop an evaluative framework that will allow the strengths and weaknesses of existing policy arrangements on nature and the landscape to be evaluated.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Boer, S. de, M. van der Zouwen, P. Roza & J. van den Berg (2006), Administrative diversity in nature and landscape policy. A comparative analysis of regional policy arrangements for the Wijde Biesbosch, Drents-Friese Wold and Groote Veld areas. (In Dutch) Wageningen, WOT Study No. 4, WOT N&M, Wageningen.

Added Value of collaboration in nature management

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232137-06 (BM3) Added Value of collaboration in nature management
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for information on the added value of area-based collaboration for area managers, as well as the factors determining the success or failure of different approaches (such as collaboration in the context of a National Park or countryside stewardship associations) and the ecological, financial, administrative and social results.
<i>Research objective:</i> Identifying and examining: <ul style="list-style-type: none">
• factors determining success or failure in creating and maintaining area-based collaboration in nature management;
• the role and potential ecological, financial, administrative and societal added value of area-based collaboration in nature management;
• the role and opportunities of national, regional and local government in initiating and strengthening area-based collaboration.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Vreke, J., Pleijte, M., van Apeldoorn, R.C. , Corporaal, A., van Dam, R.I. & van Wijk, M.N., 2006. Added value through area-based collaboration in nature management? (In Dutch) WOT Report No. 30, WOT N&M Wageningen.

Policy evaluation in the context of governance

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231723-01 Policy evaluation in the context of governance
<i>Knowledge requirements:</i> Innovation of evaluation criteria and analytical models for policy implementation (in terms of congruency, administrative efficacy and continuity) in a context of multi-level and multi-actor governance (area-based approach, collaboration between authorities and interested parties in society).
<i>Research objective:</i> The project aims to stimulate learning in the field of policy evaluation methods and their application within the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). This means that the aims have been expanded relative to earlier projects, which concentrated on the Nature Policy Assessment tasks. In this context, learning implies that the project tries to add to the policy evaluation methods currently available at MNP and to raise awareness at MNP of the possibilities and impossibilities of these new methods. The project primarily tries to influence the MNP's Policy Evaluation Forum. The learning activities are intended to stimulate reflection on the various policy evaluation methods. This should lead to a more evidence-based selection of a particular type of evaluation at MNP. At the same time, the project also addresses the implementation of these new types of policy evaluation.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The following reports have been published: <ul style="list-style-type: none">
- Kuindersma, W, Boonstra, F.G., Boer, S. de, Gerritsen, A.L., Pleijte, M. & T.A. Selnes, Interactive Evaluation. Opportunities for learning evaluations at the Netherlands Environmental Assessment Agency. (In Dutch) WOT Report No. 19, WOT N&M, Wageningen.
- Gerritsen, A.L., J. Kruijt & W. Kuindersma (2205), Developing landscape quality. Exploring evaluation criteria in a dynamic policy area. (In Dutch) WOT Working Document No. 18, WOT N&M, Wageningen.

Environmental Education: communicative support for sustainable development policymaking

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30411 (BM7) Environmental Education: communicative support for sustainable development policymaking
<i>Knowledge requirements:</i> How can communicative instruments like knowledge transfer, training and education contribute to the support for an effective implementation of environmental and nature policy?
<i>Research objective:</i> <ul style="list-style-type: none">
• Exploring the effects and opportunities of communication as a policy instrument for sustainable development.
• Examining the process of interaction between policymakers and civilians as regards sustainable behaviour.
• Examining the role of knowledge in sustainable behaviour.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Hubeek, F.B., F.A. Geerling-Eiff, S.M.A. van der Kroon, J. Vader & A.E.J. Wals, (2006). From 'Adopt a Chicken' to 'Sustainable Urban Districts': Environmental education in action. (In Dutch) WOT Report No. 18, WOT N&M, Wageningen.

EU policy accommodation

Abstract
<i>Project number + title</i> Alterra 5231723-04 LEI 20443 (BM8) EU policy accommodation
<i>Knowledge requirements:</i> Detailed analysis of the utilisation of the policymaking scope in the interaction between the EU/international level (Air Quality Framework Directive, Water Framework Directive, NiRi Birds and Habitat Directives) and the Dutch policy on nature.
<i>Research objective:</i> Although EU directives should theoretically offer policymaking scope, the implementation of these directives is characterised by both clashes and 'accommodation', that is, successful attempts to utilise the policymaking scope. This project aims to analyse and clarify these processes and assess their nature through empirical examples and concrete case studies. The outcome of this analysis should allow us to identify factors determining success or failure, which may provide a basis for the development of new strategies to prevent policy clashes in the future.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Neven M.G.G.; F.H. Kistenkas; M. Van der Zouwen; E. Turnhout & MJ Bogaardt (2006) Directions for Directives: The implementation of the European Birds and Habitat Directives, Nitrate Directive and Air Quality Framework Directive. Interactions between the Dutch government and the European Commission. (In Dutch) WOT Report No 25.

Land use and land prices

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20400 (E1) Land use and land prices
<i>Knowledge requirements:</i> Space is at a premium in the Netherlands, which is reflected in land prices. Various types of land use, such as housing, offices and factories, farming, horticulture, nature conservation, infrastructure, water management and recreation all compete for the limited land area that is available. Land prices are closely related to zoning schemes defining intended land use. It is therefore important for planners to understand how changes in land use affect land prices.
<i>Research objective:</i> The project assesses how the price of a parcel of farmland is affected by its use and the use of neighbouring parcels. In other words, it assesses what factors determine the price of a parcel of farmland and tries to explain the major price differences between parcels used for the same purpose.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Publications: <ul style="list-style-type: none">
- Cotteleer, Geerte & Jan Luijt (2007): 'My neighbour's land will come up for sale only once'. (In Dutch) De Landeigenaar, No. 1, Vol. 53, February 2007.
- Cotteleer, Geerte & Jan Luijt (2007): 'My neighbour's land will come up for sale only once'. (In Dutch) Agri-monitor, No. 1, Vol. 13, February 2007.
- Cotteleer, Geerte, Gardebroek, Cornelis & Luijt, Jan (2007): Market power in a GIS-based Hedonic Price Model of Farm Land markets. Submitted to <i>Land Economics</i> journal, and accepted subject to revision.
- Cotteleer, Geerte, Luijt, Jan, Kuhlman, Tom & Gardebroek, Koos (in prep), Causes of differences in land prices. (In Dutch) Submitted to referee for publication as a WOT Report, WOT N&M, Wageningen.

Analysing actual costs of nature management

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20477 (E4) Analysing actual costs of nature management
<i>Knowledge requirements:</i> What are the actual costs and benefits of nature management, measured in terms of labour, loss of profit and opportunity costs? To what extent do the assumptions of the national subsidy scheme for nature management (SAN) correspond to reality? To what extent can the SAN nature management contracts be integrated into existing farming practice?
<i>Research objective:</i> <ul style="list-style-type: none">
• Examining the perceptions among farmers of the effects of entering into nature management contracts for their land.
• Examining the extent to which the assumptions underlying the compensation payments under the government's so-called 'Nature Management Programme' (<i>Programma Beheer</i>) correspond to reality.
• Examining the extent to which the assumptions on which the FIONA farm model (Farm-level Integrated Optimisation model for Nature and Agriculture) is based correspond to reality.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Groeneveld, R.A. & D.A.E. Dirks, D. (2006) Economic effects of nature management by farmers at dairy farms: perceptions of farmers taking part in the SAN scheme. (In Dutch) WOT Report No. 17, WOT N&M, Wageningen.

Model development and scenario analysis

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20519 (E5) Model development and scenario analysis
<i>Knowledge requirements:</i> Developing economic models for nature management, building on the 2004 results, to explore cost-effective management systems and analyse effects of changes in the institutional and physical environment; to be used in the 6 th Nature Outlook report (NVK6).
<i>Research objective:</i> Adapting and expanding the FIONA farm model (Farm-level Integrated Optimisation model for Nature and Agriculture) to allow it to determine, for a given type of farm, how grassland-related nature management contracts under the national subsidy scheme for nature management (SN) can be integrated in a particular type of farm against the lowest costs. Calculating examples of the use of nature management contracts under the SN subsidy scheme and the national subsidy scheme for nature management by farmers (SAN), to evaluate their feasibility and economic consequences, as well as the suitability of the model.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Groeneveld, R.A., Schrijver, R.A.M. & Rudrum, D., (i2006) Nature conservation on livestock farms; expanding the FIONA farm management model to include a new government grant scheme (SN). (In Dutch) WOT Report No. 31, WOT N&M Wageningen. An expanded version of the FIONA farm model to include analyses of farmers' contributions to nature management under the SN scheme.

Landscape monitoring

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231701-01 (L1) Landscape monitoring
<i>Knowledge requirements:</i> Is it possible to describe changes in the landscape in terms of landscape types, based on nationwide databases or a limited number of sample data?
<i>Research objective:</i> The project has a number of objectives: <ol style="list-style-type: none">
1. Field work in 72 areas included in the Landscape Sampling Survey to assess cluttering tendencies in the Dutch landscape (50 kEuros).
2. Assessing the reliability of the use of nationwide databases to assess and monitor changes in the landscape, compared with the Landscape Sampling Survey (60 kEuros).
3. Historical geographic changes over the 1900 – 1950, 1950 – 1980 and 1980 – 1990 periods in the 72 areas sampled in the Landscape Sampling Survey (30 kEuros).
4. Assessing landscape dynamics: comparing the use of nationwide databases with that of data from the Landscape Sampling Survey (15 kEuros).
5. Assessing the relations between the system of landscape quality indicators used by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) and the key quality aspects referred to in the Dutch National Spatial Strategy (10 kEuros).
6. Exploring the support and opportunities for an integrated landscape indicator (10 kEuros).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <ol style="list-style-type: none">
1. Field research into potential cluttering has been implemented. This has yielded a database of all field data. In addition, a report was published: Veeneklaas et al, 2006. Landscape Cluttering in the Netherlands. (In Dutch) WOT Report No. 6, WOT N&M, Wageningen.
2. A report on the suitability and statistical reliability of databases and field recordings to monitor landscape indicators. Koomen et al, (in prep.)
3. A report on the development of historical linear landscape elements 1900–2003. Koomen et al. (in prep.)
4. GIS databases based on the Dutch Land Use Database (LGN), 1996–2003.
5. Describing the relations between the landscape indicators used by MNP and the core qualities defined in the National Spatial Strategy. Included in Alterra Report No. 1246, pp. 28-33. Koomen et al., 2005.
6. A memorandum reporting on a workshop on the value and feasibility of an integrated landscape indicator.

Target groups and landscape perception

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231722-05 (L2) Target groups and landscape perception
<i>Knowledge requirements:</i> How do various sections of the population perceive wildlife and the landscape, and what are the consequences of demographic changes in the Dutch population for the average perception data used in the 'Perception GIS' system?
<i>Research objective:</i> Examining (and trying to explain) potentially different landscape preferences among ethnic minorities and young people, in order to improve the predictive value of the Perception GIS system.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> New insights have been gained into landscape preferences among young people and ethnic minorities. Young people turn out to attach less value to man-made landscapes than adults, while ethnic minorities showed much less appreciation for 'wilder' forms of green spaces. Knowledge about and use of rural green areas was also clearly below the national average for both groups. The differences in preferences between ethnic minorities and indigenous Dutch respondents were clearly related to the different images nature they entertained. The differences between young people and adults were more difficult to explain, and may involve an age effect. Publications: Buijs, A.E., F. Langers & S. de Vries (2006). A different view on the green environment. Perception of nature and the landscape in the Netherlands by ethnic minorities and young people. (In Dutch) WOT Report No. 24, WOT N&M, Wageningen. Various publications in national media (incl. a daily newspaper (<i>Trouw</i>), various magazines and radio).

Landscape change perceptions

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231722-03 (L3) Landscape change perceptions
<i>Knowledge requirements:</i> What is the role of 'change' and the speed and magnitude of changes in people's perception of the landscape, and should change be included in the 'Perception GIS' as an indicator?
<i>Research objective:</i> The project analyses the significance of 'change' for the experiential value of landscapes, in order to advise the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) about the need to introduce change as an indicator in its 'Perception GIS', and to suggest how such an indicator could be developed. The study is expected to reveal what is currently known about the impact of change on perception, that is, how people perceive shifts in the structure of a landscape. This involves the role of the rate and magnitude of changes in these perceptions and the question whether a critical point could be defined beyond which changes are regarded as undesirable.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Vries, S. de (2007). Landscape changes and their perception: exploring the effect of changes as such. (In Dutch) WOT Working Document No. 43, WOT N&M, Wageningen.

Landscape case studies

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231722-01 (L5) Landscape case studies
<i>Knowledge requirements:</i> Landscape case studies should examine what processes underlie the diffuse building activities in rural areas and the way spatial planning address this issue and the way rules are implemented in practice.
<i>Research objective:</i> Examining the way diffuse building activities in rural areas are planned and whether landscape effects are taken into account in the process of granting building permits.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Nieuwenhuizen, W. M. Pleijte, R.P. Kranendonk & W.J. de Regt (2006) Building opportunities in rural areas: Practical implementation of the Spatial Planning Act. (In Dutch) WOT Report No. 32, WOT N&M, Wageningen.

Significance of the policy on the National Ecological Network

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233127-01 (1.1) Significance of the policy on the National Ecological Network
<i>Knowledge requirements:</i> The project focuses on the following research questions: <ol style="list-style-type: none">
5. What developments have there been in the policies on the Dutch National Ecological Network (EHS) since 1990, and what factors can explain these developments?
6. What developments have there been in the nature and structure of a number of practices in the EHS policy and what factors can explain these developments?
7. How can we evaluate the administrative efficacy of these practices in light of the altered socio-political context and the dynamics of EHS policies?
8. What elements for a future coordination model can be distinguished on the basis of a confrontation between (a) discursive developments in EHS policy since 1990 and (b) the administrative efficacy of the three practical implementations of this policy in Dutch nature conservation policy?
<i>Research objective:</i> The project aims to: <ol style="list-style-type: none">
e. describe and explain discursive developments in policies on the National Ecological Network since 1990;
f. describe and explain the developments with regard to the nature and structure of developments of three examples of area-based implementation of the EHS policy.
g. assess the administrative efficacy of these three examples of policy implementation;
h. formulate elements of a future coordination model for Dutch nature conservation policy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> De Boer, S., W. Kuindersma, M. Van der Zouwen & J. Van Tatenhove (2007), Significance of the policy on the National Ecological Network. Discursive dynamics in EHS policy since 1990 and the administrative efficacy of area-based policy implementations. (In Dutch). WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen.

Monitoring administrative capacity

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233170-01 (1.2) Monitoring administrative capacity
<i>Knowledge requirements:</i> A key research topic at the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) is the success or failure of policies on nature and the landscape, and the roles of politicians and policymakers in this respect. This makes it important to monitor what authorities actually achieve, rather than the effort they invest.
<i>Research objective:</i> The project aims to produce a discussion paper linking administrative efficacy and policy arrangements, and confronting administrative efficacy with the requirements imposed by monitoring. The confrontation is used to evaluate problems and opportunities. If possible, some potential indicators to monitor administrative efficacy will be assessed in terms of <ul style="list-style-type: none">
• the extent to which the indicator actually shows ('measures') what its users think or want it to show;
• the observability of the indicator scores in the practical implementation of policies.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The proposed result is a discussion paper.

Comparing the utilisation of policymaking scope in EU Member States

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232979-01 en LEI 20716 (1.3) Comparing the utilisation of policymaking scope in EU Member States
<i>Knowledge requirements:</i> How do other EU Member States identify and utilise policy scope in the implementation process of the EU's three environmental directives? What are the differences and similarities with the Dutch situation?
<i>Research objective:</i> The project aims to learn from different directives and different countries in order to build strategies to prevent future problems with the EU authorities. The aim is thus to examine the processes of utilising policymaking scope in the practical implementation of environmental directives in three EU countries and to identify why these implementation processes work they way they do.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Neven, M.G.G., de Boer, S., Bogaardt, M.J., van der Zouwen, M.W. & Kistenkas, F.H. (in prep.) An international comparison of EU environmental directives. (In Dutch)

Significance of macro-economic developments for nature and the landscape

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20678 (1.5) Significance of macro-economic developments for nature and the landscape
<i>Knowledge requirements:</i> How do macro-economic developments affect the achievement of quality objectives for nature and the landscape?
<i>Research objective:</i> The project aims to identify the role of macro-economic developments in nature and landscape policy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> A draft report is available (working title 'Significance of macro-economic developments for nature and the landscape. (In Dutch) First author Dr. G. Woltjer). Preliminary project results have been presented at the Nature and Economics seminar in The Hague on 30 November 2006, which has provided input for further basic research in this area.

Evaluating the Nature Management Programme: process and administrative aspects

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232961-01 en LEI 20762 (2.1) Evaluating the Nature Management Programme: process and administrative aspects
<i>Knowledge requirements:</i> What methods are used in the Dutch government's Nature Management Programme (<i>Programma Beheer</i>) to control and test the resulting ecological quality (in terms of achieving ecological targets, spatial coherence and the corresponding preconditions), and are these methods ecologically effective?
<i>Research objective:</i> The project aims to answer the above main research question.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Text contributed to the evaluation report on the Nature Management Programme Background document (no title as yet); to be delivered in 2007).

Contribution of Area-specific Policy Subsidy Scheme (SGB) and the Investment Budget for Rural Areas (ILG) to the effectiveness of nature policy

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232778-01 (2.2) Contribution of Area-specific Policy Subsidy Scheme (SGB) and the Investment Budget for Rural Areas (ILG) to the effectiveness of nature policy
<i>Knowledge requirements:</i> The target group wants to know What aspects of the Investment Budget for Rural Areas (ILG) can be characterised as 'government' and which ones as 'governance', and what this means for the achievement of the objectives. The research questions were: <ul style="list-style-type: none">
• How can evaluation views for government and governance be expressed and how can the results be used to create an evaluative framework for ILG?
• What is the position of the ILG instrument within the evaluative framework on government and governance?
• What are the consequences of the above for the achievement of objectives?
<i>Research objective:</i> The project aims to develop and apply an evaluative framework to assess the comprehensive instruments with which the government tries to achieve its targets for nature. More specifically, this involves assessing the Investment Budget for Rural Areas (ILG) and establishing its location on the continuum from government to governance.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Vreke, J., Pleijte, M., Gerritsen, A., Kranendonk, R.P. & Kersten, P.H., 2007 (in prep.) Between government and governance: ILG and water table drawdown. (In Dutch) WOT Report No. xx, WOT N&M, Wageningen.

KELK (Knowledge Model on effects of Landscape Quality) as a landscape monitoring system

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233092-01 (3.1) KELK (Knowledge Model on effects of Landscape Quality) as a landscape monitoring system
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for a reliable system to monitor generic landscape qualities. In addition, the project team has been asked to implement analyses for the 2006 Nature Balance report.
<i>Research objective:</i> The project aims to develop a system for object-oriented monitoring that can identify actual changes in the landscape.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <ul style="list-style-type: none">
• A working document was prepared, describing the monitoring system. The document is still in the draft stage (awaiting comments) and will be completed in the early months of 2007.
• Not all indicators are as yet operational. New data and knowledge tables have been prepared for the Soil, Relief and Historical Value indicators, which remain to be discussed with the client. A script has been written for a new subindicator on intimate landscapes; the new subindicator still needs to be implemented in the knowledge model. Further operationalisation will be undertaken within the project entitled 'NMP Landscape Models – Towards achieving the 'A' quality status in 2007'.
• The analyses for the 2006 Nature Balance report have been delivered in the form of internal memorandums; a limited part of their content has eventually been used in the Nature Balance report (visual disturbance; pp. 39 and 40).

The significance of identity in landscape appreciation

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233234-01 (3.2) The significance of identity in landscape appreciation
<i>Knowledge requirements:</i> What is meant by landscape-based or regional identity, as seen from different perspectives? What aspects can be distinguished and what role do these play in the perception and appreciation of landscapes?
<i>Research objective:</i> The project aims to (1) examine the contributions made by various aspects of 'identity' to the perception of a landscape; (2) assess whether these aspects could be included in an indicator for the 'Perception GIS' and (3) produce an advisory report on the consequences of including or not including various aspects in such an indicator (in other words, what would be assessed or not assessed if certain aspects were not included).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Kuijper, K.F. (in prep.) The significance of identity in landscape appreciation. (In Dutch) WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen,

Investing in landscape quality

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232760-01 (3.3) Investing in landscape quality
<i>Knowledge requirements:</i> The target group wants to know to what extent investments in landscape quality could help ensure that the Netherlands will be an attractive country to live and work in in the future, and hence will be an attractive location for the establishment of foreign companies. It also wants to know the socio-economic significance of such contributions.
<i>Research objective:</i> The project aims to examine what investments in landscape quality would contribute to ensure attractive living and working conditions in the Netherlands in 2040.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <ol style="list-style-type: none">
1. A poster presentation on investing in landscape quality.
2. Luttik, J., Veeneklaas, F.R., Vreke, J. & de Boer, T. (in prep.) Investing in the landscape: What does society expect in 2040? (In Dutch) WOT Working Document, WOT N&M, Wageningen.
3. Proposed product: An article to be published in the Dutch journal <i>Stedebouw en Ruimtelijke Ordening</i> or another suitable journal.

Landscape quality as a theme in spatial planning processes; development of indicators

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232726-01 (3.4) Landscape quality as a theme in spatial planning processes; development of indicators
<i>Knowledge requirements:</i> The key knowledge-related question is: What indicators can be used to evaluate the policy strategy "Ontwikkelen met kwaliteit" (Landscape quality as a theme in spatial planning processes) This question can be subdivided into: 4. How can one determine how the LOK policy strategy is implemented in local and national government? 5. How can one determine how people apply the LOK strategy in practical spatial development situations? 6. How can one determine whether landscape quality is increasing or decreasing in situations where the LOK strategy is being applied?
<i>Research objective:</i> The project aims to produce a report describing a method to evaluate the national government's contributions to the 'Developing Landscape Quality' policy strategy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Proposed product: An operational indicator or set of indicators, developed in consultation with stakeholders and described in WOT Report No. 37, which is due for internal review.

Effect of green space on well-being

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232885-01 (4.1) Effect of green space on well-being
<i>Knowledge requirements:</i> To what extent is the relationship between the amount of green space available in residential areas and the health status of the local population, which has been found in the Dutch situation, a causal relationship, in the sense that an increase in the amounts of green spaces in residential areas yields real health gains? If so, what are the main mechanisms behind this relationship, and can criteria be derived that the green spaces should meet to optimise their health benefits?
<i>Research objective:</i> The project aims to use detailed and specific studies to produce practical data that would allow the relationship between green spaces in residential areas and local public health to be more effectively utilised.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Vries, S. de, Maas, J. & Kramer, H. (in prep.) Effects of local green spaces on human well-being: A closer examination of possible mechanisms underlying the relationship between green spaces in residential areas and public health. (In Dutch) WOT Report No. xx, WOT N&M Wageningen.

Economic significance of the effects of green space on well-being

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232897-01 (4.2) Economic significance of the effects of green space on well-being
<i>Knowledge requirements:</i> It remains to be proved that the relationship between the amount of green space available in residential areas and the health status of the local population, which has been found in the Dutch situation, is indeed a causal relationship. However, there is already a need to examine the possible economic significance of the health benefits of green space.
<i>Research objective:</i> Examining the potential health benefits of green space in terms of the consumption of care services and losses due to sick leave.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Vries, S. de, Vreke, J. & Maas, J. (in prep.) Green spaces, health and money: The economic significance of the health benefits of green spaces in residential areas. An exploratory study. (In Dutch) WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen.

Public support for nature conservation

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20657 / 5233084-01 en 2100 0226 01 (4.3) Public support for nature conservation
<i>Knowledge requirements:</i> How much public support is there for nature conservation in the Netherlands?; Updating and operationalising the theoretical concept; collecting and analysing data on the basis of representative survey studies among the Dutch population.
<i>Research objective:</i> Every five years, the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) organises a survey to assess the current public support for nature conservation and to identify trends in this respect.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The report is expected to be published in May 2007. In addition, the project team intends to publish some short articles on the subject.

Contributions of the National Ecological Network to generic policies on nature and the landscape

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232730-01 (5.1) Contributions of the National Ecological Network to generic policies on nature and the landscape
<i>Knowledge requirements:</i> Politicians ask for justification of the National Ecological Network (EHS) and the investments required for this project. Ideally, this question of justification should not be addressed solely from the perspective of biodiversity, but also from that of the benefits of the EHS for society. This project examines the significance of the EHS in terms of meeting objectives other than those of biodiversity.
<i>Research objective:</i> The project examines the contribution made by the National Ecological Network to the objectives of generic policies on nature and the landscape, especially as regards recreation and landscape perception.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The project will end in June 2007, and will result in an Alterra Report. Some results will also be used in the 2007 Nature Balance report.

Agreement between biodiversity targets in the Birds and Habitat Directives, the Water Framework Directive and the Dutch National Ecological Network.

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232808-01 (5.2) Agreement between biodiversity targets in the Birds and Habitat Directives, the Water Framework Directive and the Dutch National Ecological Network.
<i>Knowledge requirements:</i> Examining the ecological ambitions of some European countries as regards the EU's Birds and Habitat Directives and Water Framework Directive.
<i>Research objective:</i> The project aims to compare the ecological ambitions and objectives in the Netherlands with those in some of the neighbouring countries, in terms of coordination between the Birds and Habitat Directives and the Water Framework Directive.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Implementing Birds and Habitats Directives and Water Framework: relation between ecological ambitions and goals. R.C. van Apeldoorn, WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen

Environmental and spatial conditions and the size of the National Ecological Network

Abstract
<i>Project number + title</i> 5233033-01 (5.3) Environmental and spatial conditions and the size of the National Ecological Network
<i>Knowledge requirements:</i> There is considerable need for a system to monitor the results of efforts invested in the Dutch National Ecological Network (EHS). The project team has been asked to develop an indicator that can assess environmental, water and spatial conditions, individually as well as collectively, and that ties in with the existing EHS goal achievement monitor.
<i>Research objective:</i> The project aims to operationalise a monitoring system for environmental and spatial conditions, covering all terrestrial 'nature target types' and tying in with the existing EHS goal achievement monitor. The results will take the form of maps and statistics that can be used as a baseline assessment for the Monitoring & Evaluation System for the 'Agenda for a Living Countryside' (ME-AVP) and the National Spatial Strategy, as well as to evaluate the 'Nature Management Programme' (Programma Beheer).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Maps and graphs on spatial conditions for target animal species under optimum environmental conditions, for the situations in 2004 and 2018 (baseline and final state of National Ecological Network).

Goal achievement monitoring for the National Ecological Network – mapping quality classes

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232728-01 (5.4) Goal achievement monitoring for the National Ecological Network – mapping quality classes
<i>Knowledge requirements:</i> There is considerable need for a system to monitor the results of efforts invested in the Dutch National Ecological Network (in terms of land acquisition, management, quality and planning protection). The question is whether available data would allow an indicator to be developed that could show to what extent particular ‘target types’ for nature have been achieved at local level.
<i>Research objective:</i> The project aims to operationalise a goal achievement monitoring system for the National Ecological Network, covering all terrestrial ‘nature target types’, resulting in a map of quality classes for these target types that can be used as a baseline assessment for the Monitoring and Evaluation system for the ‘Agenda for a Living Countryside’ (ME-AVP) and the National Spatial Strategy, as well as to evaluate the ‘Nature Management Programme’ (Programma Beheer).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Databases, maps and graphs showing the degrees to which ‘nature target types’ were achieved over the 2000–2004 period.

Increased farm size and diversification

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30652 (6.1) Increased farm size and diversification
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need to evaluate recent developments in agriculture, in relation to nature and the landscape, resulting from economic and policy developments.
<i>Research objective:</i> The study aims to predict potential changes in Dutch agriculture until 2020, for instance as regards land use, farm structure, participation in countryside stewardship schemes, various forms of farm diversification and developments in the 'National Landscapes'.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Bont, C.J.A.M. de, C. van Bruchem, J.F.M. Helming, H. Leneman & R.A.M. Schrijver (2007) Increased farm size and diversification in Dutch agriculture in relation to nature and the landscape. (In Dutch) WOT Report No. 36, WOT N&M Wageningen.

Nature and the landscape as an economic driving force?

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20646 (6.2) Nature and the landscape as an economic driving force?
<i>Knowledge requirements:</i> The key question in this project is that of the significance of nature and the landscape when the economic basis of rural areas is changing. Another question that has been raised is whether nature and the landscape have a role to play as one of the economic driving forces in rural areas.
<i>Research objective:</i> The study aims to examine the effects of changing and newly introduced activities in rural areas, and to assess whether such changes have favourable or unfavourable effects on nature and the landscape.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> New activities in rural areas: an exploratory study into the role of nature and the landscape as location factors. (In Dutch) Rijk, P, (2007) WOT Working Document No. 49, WOT N&M, Wageningen

The significance of 'agri-environmental schemes' as an instrument for the 'National Landscapes'

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20663 (6.3) The significance of 'agri-environmental schemes' as an instrument for the 'National Landscapes'
<i>Knowledge requirements:</i> <ul style="list-style-type: none">
• To what extent can 'agri-environmental schemes' contribute to the role allocated to agriculture as a driving force for landscape quality in areas designated as 'National Landscapes'?
• What is the significance of this instrument in various agricultural development programmes?
<i>Research objective:</i> <p>The project aims to examine the possible future role of agri-environmental schemes</p> <ul style="list-style-type: none">
• in safeguarding, managing and developing the National Landscapes;
• in various potential agricultural developments.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <ul style="list-style-type: none">
• J. Vader, N. Polman, K. van Bommel, L. Slangen & M van der Elst, 2007. WOT Report (in prep.)
• Workshop (8 June 2006) on the significance of agri-environmental schemes.
• Report on the workshop on Agri-environmental Schemes in National Landscapes (8 June 2006). (Published as LEI Report.)
• Agri-environmental schemes as a perspective for National landscapes. (Working Title) (In Dutch) H. Leneman.

Opportunities for participation in countryside stewardship schemes by herbivore farmers

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20652 en 5232985-01 (6.4) Opportunities for participation in countryside stewardship schemes by herbivore farmers
<i>Knowledge requirements:</i> Opportunities for farmers to fit countryside stewardship activities (under the government's SN and SAN schemes for nature conservation by farmers and other landowners) into their operational farm management, and to implement management measures for large organisations managing nature areas.
<i>Research objective:</i> Assessing the feasibility of current targets.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Schrijver, R.A.M. & D. Rudrum (in prep.) Opportunities for participation in countryside stewardship schemes by herbivore farms. (In Dutch) WOT Working Document, WOT N&M, Wageningen.

Biodiversity and small landscape elements in organic farming

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20648 (6.5) Biodiversity and small landscape elements in organic farming
<i>Knowledge requirements:</i> A literature study on the effects of organic farming methods (compared to regular farming) on biodiversity and small landscape elements, and conversely, the effects of biodiversity and small landscape elements on organic farming.
<i>Research objective:</i> The project aims to produce an up-to-date literature survey of the relations between organic farming, biodiversity and small landscape elements.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Smits, M.J. & Alebeek van, F. (2007) Biodiversity and small landscape elements in organic farming. (In Dutch) WOT Report No. 39, WOT N&M Wageningen.

Pilot study on the current water table situation for the Natura2000 area and the National Ecological Network

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232859-01 (7.1) Pilot study on the current water table situation for the Natura2000 area and the National Ecological Network
<i>Knowledge requirements:</i> There is a lack of accurate and up-to-date information on the water table situation in Dutch nature conservation areas, which is indispensable in setting policy goals and evaluating policies.
<i>Research objective:</i> The project aims to develop a method to map the current water table situation in Dutch nature areas.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Draft report: The current water table situation in Dutch nature areas: a pilot study. (In Dutch)

Base map Aquatic Ecosystems (Legend and Policy Maps)

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232976-01 (7.2) Base map Aquatic Ecosystems (Legend and Policy Maps)
<i>Knowledge requirements:</i> <ol style="list-style-type: none">
1. There is a need for a map of the aquatic ecosystems in the Netherlands and the requirements of these ecosystems as regards the water system.
2. There is a need for a map of the current state of the water system, in terms corresponding to those used for the ecological requirements map.
<i>Research objective:</i> <p>The project aims to compose a map of wetlands in the Netherlands, showing their ecological requirements as regards the water system, as well as a map showing the current state of these water systems. These maps should allow nature conservation policies and water management policies to be coordinated and problem areas to be identified.</p>
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <p>Intended results:</p> <p>Didderen, K. , Verdonshot, P.F.M. & Bleeker, M. (in prep.) A base map of Dutch Aquatic Ecosystems. (In Dutch) WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen.</p> <p>Base map of Dutch Aquatic Ecosystems (geographic database).</p>

International significance of Dutch wildlife

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232696-01 (8.1) International significance of Dutch wildlife
<i>Knowledge requirements:</i> What are the ecosystems and species for which the Netherlands bears a special responsibility within Europe, and are these ecosystems and species getting enough attention in policymaking?
<i>Research objective:</i> The results of the project will be used in evaluating the Dutch nature conservation policy (assessing whether the right ecosystems and species are being focused on) and might be used in setting priorities for nature conservation policy.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Janssen, J.A.M. (ed.), Stumperl, A.H.P. (ed.), Bijlsma, R.J. , Keizer-Sedlakova, I. , Kuiters, A.T. , Ottburg, F.G.W.A., Ozinga, W.A., Schaminée, J.H.J. & Siebel, H. (2007). International significance of Dutch wildlife. Ecosystems, Vascular Plants, Mosses, Mammals, Reptiles, Amphibians and Fishes. (In Dutch) WOT Report No. xx, WOT N&M, Wageningen.

Trend changes in NW European plant species

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232876-01 (8.2) Trend changes in NW European plant species
<i>Knowledge requirements:</i> Developing indicators for the sensitivity of various plant species to habitat fragmentation and climate change by analysing large digital databases, and linking these indicators to changes (trends) in their distribution and the characteristics of their distribution areas.
<i>Research objective:</i> Topics like 'climate change' and 'habitat fragmentation' are currently attracting great interest, and the project aims to examine the possible effects of these two trends and their interaction on the distribution of plants.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Ozinga, W.A., M. Bakkenes & J.H.J. Schaminée (2007, in press). Sensitivity of Dutch vascular plants to climate change and habitat fragmentation. A first assessment based on plant traits in relation to past trends and future projections. WOT Working Document, WOT N&M, Wageningen.

Plant dispersal module for the Nature Planner model

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231765-01 (8.3) Plant dispersal module for the Nature Planner model
<i>Knowledge requirements:</i> In simulating the probability that a species will occur at a particular site, the 'Nature Planner' model fails to take plant dispersal into account. This problem is being addressed by developing the DIMO plant dispersal model.
<i>Research objective:</i> The project aims to develop a plant dispersal model to simulate the effects of soil seed banks and seed dispersion on the distribution of plant species, to increase the reliability of the simulations produced by the Nature Planner model.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The results have been recorded in a draft report, which will be published as a WOT Working Document in the early months of 2007. Operational 0.0 version of the module for inclusion in the Nature Planner model.

Changes in Dutch landscapes of international significance

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232793-01 (8.4) Changes in Dutch landscapes of international significance
<i>Knowledge requirements:</i> What effects will continuing climate change have on typical Dutch landscape types? How will this affect their identity and what major direct or indirect consequences can be expected?
<i>Research objective:</i> Residents and visitors of typical Dutch landscapes visualise the effects of climate change and may ask the government to intervene to ensure the most favourable outcome of the process.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The draft WOT Report is largely completed and is currently being edited by one of the authors.

Upscaling cost-effectiveness

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 30829 en 5233031-01 (9.1) Upscaling cost-effectiveness
<i>Knowledge requirements:</i> Dutch policymakers in various policy areas, including nature conservation policy, are becoming increasingly interested in the cost-effectiveness of current policies. In this context, cost-effectiveness means the degree to which policies manage to maximise results at a given cost level, or to achieve particular results at minimum cost.
<i>Research objective:</i> The project aims to develop a model that the Netherlands Environmental Assessment Agency can use in its cost-effectiveness analyses of current and future nature conservation and environmental policies.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> An MNP report entitled 'Cost-effectiveness of the terrestrial part of the National Ecological Network' (in Dutch), by De Koeijer et al., is about to be published.

Developing a model for a cost-effective nature conservation policy

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20742 en 5233315-01 (9.2) Developing a model for a cost-effective nature conservation policy
<i>Knowledge requirements:</i> Knowledge-related question: What areas need to be safeguarded to achieve cost-effective nature management, with effectiveness being measured as the number of protected species? Research question: What model structure should be used to maximise species richness, taking into account aspects like species composition, environmental quality, spatial coherence and 'nature target type'?
<i>Research objective:</i> The project aims to produce a GAMS (General Algebraic Modelling System) model to calculate which nature areas need to be safeguarded within a particular geographic area to protect as many species as possible for a given budget.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Groeneveld, R.A. & R. Reijnen (to be submitted) Catering for the species: reserve selection by habitat type, environmental quality and spatial aspects. <i>Ecological Economics</i> . (The article has been submitted for a special issue of the Ecological Economics journal and presents a description of the model and an analysis of the model based on a sample dataset. The names of the authors and the title are provisional; the article will be submitted by the end of March.) Groeneveld, R.A., T. de Koeijer, G. Kruseman, R. Reijnen & D. Rudrum (in prep.) Habitat allocation to maximise biodiversity. WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen. (This report offers a technical description of the model and of the model outcomes obtained in the present project.)

The commodity value of nature

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232815-01 (9.5) The commodity value of nature
<i>Knowledge requirements:</i> What indicator can reflect the recreational and economic value of the Zuiderpark and Nationaal Park De Hoge Veluwe areas?
<i>Research objective:</i> The project aims to contribute to the development of a method to assess the socio-economic value of various green spaces and nature areas in such a way as to allow them to be compared.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Goossen, C.M., Vreke, J. & Boer de, T.A. (2007) The recreational and economic value of the Zuiderpark and Nationaal Park de Hoge Veluwe areas. (In Dutch). WOT Report No. 40, WOT N&M, Wageningen.

Managing the SMART model

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232892-01 (10.1) Managing the SMART model
<i>Knowledge requirements:</i> The target group consists of the users of the SMART2 and SUMO models. It is important to assure the maintenance of these models.
<i>Research objective:</i> The basic research programme of the Nature Policy Assessment Task of the Netherlands Environmental Assessment Agency aims to contribute to the implementation of the SMART2 and SUMO management plan.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The activities completed for this project have been briefly reported on in a memorandum.

Towards a quality status for landscape models

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232917-01 (10.2) Towards a quality status for landscape models
<i>Knowledge requirements:</i> The Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) wants to use models which have attained at least the 'A' quality status to assess the effects of changes on the quality of the Dutch landscape.
<i>Research objective:</i> The project aims to update and improve the three models used for the MNP's landscape indicator (KELK knowledge model on the effect of landscape quality, Perception GIS and Scale Monitoring) in accordance with the Management and Development Plan, and to achieve the 'A' quality status in 2007.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The 2004 Management and Development plan has been updated to the situation as it was at the end of 2006, and a draft version has been completed. This draft will be discussed with the client in the early months of 2007, after which the plan can be completed. An appendix to the Management and Development Plan provides a detailed description of all activities implemented during 2006. Much time has been spent on the development of a script that would allow a more reliable database of walking and cycling tracks to be derived from the roads and paths database (including centre lines) of the new version of the Dutch digital topographical map (TOP10).

Raising the FIONA-model quality status

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20718 (10.3) Raising the FIONA-model quality status
<i>Knowledge requirements:</i> Is the theoretical and programming structure and underpinning of the FIONA-model (Farm-level Integrated Optimisation model for Nature and Agriculture) sufficient, and is there a system to ensure that its quality is maintained?
<i>Research objective:</i> The project aims to improve FIONA to such an extent that it becomes eligible for the 'A' quality status, or to indicate what aspects of FIONA need to be improved to achieve this status.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Rudrum, D. & R.A.M. Schrijver (in prep.) Quality assessment of the FIONA model to achieve the 'A' quality status. (In Dutch) WOT Report No. xx, WOT N&M Wageningen.

Information network on area management by the National Forestry Service (SBB)

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20755 (10.4) Information network on area management by the National Forestry Service (SBB)
<i>Knowledge requirements:</i> Regular information on the costs of managing forests and nature areas in the Netherlands.
<i>Research objective:</i> Accessing and analysing the administrative data kept by the Dutch National Forestry Service (SBB), in order to derive data on relevant management costs (and revenues).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Design for an information network on area management. A survey of developments up to 2006. (In Dutch) Internal memorandum, Agricultural Economics Research Institute LEI, February 2007.

Linking biodiversity to operational farm management

Abstract
<i>Project number + title</i> LEI 20777 (10.4) Linking biodiversity to operational farm management
<i>Knowledge requirements:</i> There is a lack of information on the degree to which the structure and operational management of farms determines the cost-effectiveness of countryside stewardship (on-farm nature management) schemes. This knowledge gap can be filled by specific data collection efforts. The project shows the benefits of linking data on farm structure and operation to ecological data, based on an approach involving a database with farm and biodiversity data.
<i>Research objective:</i> The project aims to improve data collection methods to assess the relation between farm operational management and the ecological state of a farm.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Although the project has not yet been completed, a publication is being prepared.

Base map Terrestrial Ecosystems in the Netherland (1990)

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232798-01 (10.5) Base map Terrestrial Ecosystems in the Netherland (1990)
<i>Knowledge requirements:</i> The BN1990rev geo-database of existing nature areas offers a joint basis for many projects by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) and the Statutory Research Tasks Unit (WOT) which involve nationwide analyses of the coverage of its map units, especially for the 1990 situation. The database can be used in combination with the BN2004 database to monitor spatial changes in the map units.
<i>Research objective:</i> The project aims to revise the BN1990 database in such a way as to allow comparisons with the 2004 Basic Nature Areas map as regards its basis (Topographical Map), its legend (involving 10 classes) and the definition of the map units. After this adjustment, the databases can be used for sufficiently accurate and reliable identification (monitoring) of changes in the coverage of the various map units.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Hazeu, G.W., H. Kramer & J. Clement (in prep.) Basic map of Dutch Nature Areas 1990rev; preparing the map and monitoring changes. (In Dutch) WOT Working Document No. 40, WOT N&M Wageningen.

Base map Aquatic Ecosystems in the Netherland (GeoDatabase)

Abstract

Project number + title

5233188-01 (10.6) Base map Aquatic Ecosystems in the Netherland (GeoDatabase)

Knowledge requirements:

There is a need for a Basic Map of Dutch Wetlands, which should meet the following primary requirements:

1. being based on a topographic map, preferably TOP-10 NL;
2. including all large and small water bodies from TOP-10;
3. having a legend in accordance with the typology being developed by Didderen et al. in their 2006/7.2 project;
4. being compatible with the basic map for terrestrial nature areas;
5. meeting the requirements for the 'A' quality status.

Research objective:

The project aims to design a GeoDatabase for a Basic Map of Dutch Wetlands (BNa), including all relevant source databases, combined with available policy databases.

Proposed and achieved research results and products:

Didderen, K. , Verdonshot, P.F.M. & Bleeker, M. (in prep.) A base map of Dutch Aquatic Ecosystems. (In Dutch) WOT Working Document No. xx, WOT N&M, Wageningen.

Quantifying the uncertainty in soil maps

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231083-01 (10.7) Quantifying the uncertainty in soil maps
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for information on the level of uncertainty in soil maps, as these maps are used in many studies by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) to supply the input for process models such as the SMART regional acidification model. In these situations, the uncertainty in the soil maps affects the level of uncertainty in the results produced by the model.
<i>Research objective:</i> The project aims to describe and apply methods to simulate maps of quantitative and categorical soil characteristics. It applies these methods to the data and information available in the Dutch soil information system BIS.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> G.B.M. Heuvelink & D.J. Brus, 2005. Modeling uncertain categorical soil maps using a Markov Random Field approach. In the abstracts book of Pedometrics 2005: Frontiers in Pedometrics, Naples Florida USA. Brus, D.J., Bogaert, P. & Heuvelink, G.B.M. Bayesian Maximum Entropy simulation of soil categories using a traditional soil map as soft information. Proceedings of XIth International Congress of the International Association of Mathematical Geology (IAMG'06), Universite de Liege, Belgium Brus, D.J., Bogaert, P. & Heuvelink, G.B.M. Bayesian Maximum Entropy prediction of soil categories using a traditional soil map as soft information. Submitted to European Journal of Soil Science. Heuvelink, G.B.M. & Brown, J.D., 2007. Towards a soil information system for uncertain soil data. In: Lagacherie, P., McBratney, A.B. & Voltz, M. (eds): Digital Soil Mapping. An Introductory Perspective. Developments in Soil Science, Vol. 31. Brus, D.J., Bogaert, P. & Heuvelink, G.B.M.. Statistical methods for soil mapping. Illustrated with examples from the Netherlands (in prep.).

Abiotic measurements at plots included in the National Flora Monitoring Network

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232894-01 (10.8) Abiotic measurements at plots included in the National Flora Monitoring Network
<i>Knowledge requirements:</i> The Dutch national ecological monitoring network NEM, especially its component the National Flora Monitoring Network – Environmental and Ecological Quality (LMF M&N), is intended to monitor changes in the vegetation, and to interpret such changes in light of changes in the abiotic environment. The problem is that the LMF M&N currently measures changes in environmental impact indirectly through the vegetation. A sound interpretation requires a direct relationship between environmental impact and vegetation changes.
<i>Research objective:</i> The project aims to estimate nitrogen mineralisation rates by means of incubations at about 20 selected LMF plots, covering a range of soil types and nutrient levels.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> February 2006: Presentation to representatives of the IPC interprovincial consultation programme. Summer of 2007: Reports on 2005 and 2006 activities: Relation between vegetation and soil characteristics at selected LMF plots. (In Dutch) MNP Report.

Achieving the 'A' quality status for the LARCH model

Abstract
<i>Project number + title</i> 5231675-01 (KS) Achieving the 'A' quality status for the LARCH model
<i>Knowledge requirements:</i> The LARCH fauna population model is being used by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP), in combination with the SMART2 and SUMO models, as a basic component of the Nature Planner model, which is the MNP's evaluation instrument for nature. Models supplied to MNP have to meet the criteria for the 'A' quality status.
<i>Research objective:</i> The project aims to produce documentation for the LARCH model to ensure that it meets the 'A' status requirements for software models.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Graft, J. van der, M. van Adrichem, R. Jochem, R. Pouwels & H. Kuipers, 2006 (in prep.) Achieving the 'A' quality status for LARCH. (In Dutch)

Uncertainty analysis for GeoPEARL

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232718-02 (KS) Uncertainty analysis for GeoPEARL
<i>Knowledge requirements:</i> There is a need for data on the level of uncertainty in the outcomes of GeoPEARL calculations which are used in studies by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP).
<i>Research objective:</i> Identifying the weakest links in the chain of models relating to GeoPEARL.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Berg van den, F., Brus, D.J. , Burgers, S.L.G.E., Heuvelink, G.B.M. , Kroes, J.G., Stolte, J., Tiktak, A. & Vries de, F. Uncertainty analysis of GeoPEARL. (To be published in the summer of 2007.) WOT Report No. xxx, WOT N&M, Wageningen. By the end of 2006, not all calculations had been done, so the report could not yet be completed.

Reporting on basic research for the Nature Policy Assessment Task

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232455-02 Reporting on basic research for the Nature Policy Assessment Task
<i>Knowledge requirements:</i> The Dutch government is in need of knowledge on nature, landscape and the environment in the administrative, economic and social contexts. The Statutory Research Tasks Unit for Nature & the Environment supplies this information in particular to the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (LNV) and the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP). This project relates to the findings of basic research for the Nature Policy Assessment Task.
<i>Research objective:</i> Unequivocal reporting on WOT products (especially products for the Nature Policy Assessment task), creating a clear distinction between publications by the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) for which MNP bears the overall responsibility (such as statutory research products and thematic assessments), and results of basic research for which Wageningen University and Research Centre (WUR), in this case WOT N&M, is responsible.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> The following numbers of publications were produced in 2006: <ul style="list-style-type: none">
• WOT Studies: 2
• WOT Reports: about 18
• WOT Working Documents about 10

Project completion assistance and aftercare

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232866-01 Project completion assistance and aftercare
<i>Knowledge requirements:</i> The project does not aim to answer any knowledge-related questions but focuses on the completion of ongoing projects and on aftercare for projects from the 2005 Basic Research programme.
<i>Research objective:</i> The project aims to assist in the completion of ongoing activities for 5–10 projects from the 2005 Basic Research programme. The activities concern aspects like reviewing project reports and/or implementing reviewers' comments, as well as presentations of results or other forms of dissemination of project results.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Products are those indicated in the descriptions of the relevant projects which the present project has helped to complete or for which it has provided aftercare.

Programme management

Abstract
<i>Project number + title</i> 5232867-01 en LEI 20739 Programme management
<i>Knowledge requirements:</i> Programme No. WOT-04-002, entitled Basic Research for the Nature Policy Assessment Task, is one of the five components of the action programme for the Statutory Research Tasks Unit for Nature & the Environment (WOT N&M). The Basic Research programme is intended to strengthen the knowledge base which allows the Netherlands Environmental Assessment Agency (MNP) to implement the Nature Policy Assessment task.
<i>Research objective:</i> The project aims to ensure an efficient and effective organisation and management for the programme, as part of the 'knowledge cycle' implemented by MNP and the Wageningen University and Research Centre (WUR).
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> Programme Committee for the Nature Policy Assessment Task (2006). Basic Research for the Nature Policy Assessment Task of the Netherlands Environmental Assessment Agency; Themes and Research Questions for 2006. (In Dutch) WOT Working Document No. 11. WOT N&M, Wageningen.

Kennis Online ('Online Knowledge'; website, newsletter / e-newsletter, infrastructure, helpdesk)

Abstract
<i>Project number + title</i> Kennis Online ('Online Knowledge'; website, newsletter / e-newsletter, infrastructure, helpdesk)
<i>Knowledge requirements:</i> Communication and knowledge transfer are major concerns in the policy-supporting research commissioned from Wageningen University and Research Centre by the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. Communication involves three main aspects: providing information, consultancy and interaction. The Kennis Online (Online Knowledge) service aims to provide all three aspects: d. Providing information: the internet site www.kennisonline.wur.nl (offering programme and project information), the Kennisonline magazine and the e-newsletters keep policy-makers at the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality continuously informed about the research programmes. e. Consultation: a helpdesk is provided with the website, which can be used by all policymakers at the Ministry – including those not directly involved in the research programmes – at any time to ask questions. Simple questions can be answered quickly, more complex ones will take more time. f. Interaction: the Internet site, the newsletter and the helpdesk allow policy-makers at the Ministry to easily contact researchers at Wageningen UR. Article 14 of the DLO-LNV grant conditions states that results of research funded by the Ministry have to be accessible to the public, unless the Minister decides they are to be kept temporarily or permanently secret. The www.kennisonline.wur.nl website is an instrument to facilitate public access to research and its results.
<i>Research objective:</i> The aim of the project is to provide access to the information from the research programmes Wageningen UR is carrying out for the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, and to stimulate the use of this information.
<i>Proposed and achieved research results and products:</i> <ul style="list-style-type: none">
▪ A website with up-to-date information on all clusters, cluster themes and descriptions of projects being implemented at the Policy-Supporting Research (BO), Statutory Research tasks for Nature and the Environment (WOT) and Knowledge Base (KB) units.
▪ 12 issues of the magazine.
▪ 20 e-newsletters. 240 knowledge questions received by the helpdesk, about 80% of which were answered.

WOT-onderzoek

Verschenen documenten in de reeks Werkdocumenten van de Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu – vanaf mei 2005

Werkdocumenten zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, te Wageningen.

T 0317 – 47 78 44; F 0317 – 41 90 00; E info.wnm@wur.nl

De werkdocumenten zijn ook te downloaden via de WOT-website www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

---

2005

- 1 *Eimers, J.W.* (Samenstelling). Projectverslagen 2004.
- 2 *Hinssen, P.J.W.* Strategisch Plan van de Unit Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, 2005 – 2009.
- 3 *Sollart, K.M.* Recreatie: Kennis en datavoorziening voor MNP-producten. Discussienotitie.
- 4 *Jansen, M.J.W.* ASSA: Algorithms for Stochastic Sensitivity Analysis. Manual for version 1.0.
- 5 *Goossen, C.M. & S. de Vries.* Beschrijving recreatie-indicatoren voor de Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland (ME AVP)
- 6 *MoDijkstra, J.P.* Ontwikkeling en beheer van SMART2-SUMO. Ontwikkelings- en beheersplan en versiebeheerprotocol.
- 7 *Oenema, O.* How to manage changes in rural areas in desired directions?
- 8 *Dijkstra, H.* Monitoring en Evaluatie Agenda Vitaal Platteland; inventarisatie aanbod monitoringsystemen.
- 9 *Ottens, H.F.L. & H.J.A.M. Staats.* BelevingsGIS (versie2). Auditverslag.
- 10 *Straalen, F.M. van.* Lijnvormige beplanting Groene Woud. Een studie naar het verdwijnen van lanen en perceelsrandbegroeiing in de Meierij.
- 11 *Programma Commissie Natuur.* Onderbouwend Onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP; Thema's en onderzoeksvragen 2006.
- 12 *Velthof, G.L. (samenstelling).* Commissie van Deskundigen Meststoffenwet. Taken en werkwijze.
- 13 *Sanders, M.E. & G.W. Lammers.* Lokaliseren kansen en knelpunten van de Ecologische Hoofdstructuur – met informatie van de terreinbeheerders.
- 14 *Verdonschot, P.F.M., C.H.M. Evers, R.C. Nijboer & K. Didderen.* Graadmeters aquatische natuur. Fase 1: Vergelijking van de graadmeter Natuurwaarde met de Natuurdoeltypen en KRW-maatlatten
- 15 *Hinssen, P.J.W.* Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Werkplan 2006
- 16 *Melman, Th.C.P., R.G. Groeneveld, R.A.M. Schrijver & H.P.J. Huiskes* Ontwikkeling economisch-ecologisch optimaliseringsmodel natuurbeheer in combinatie met agrarische bedrijfsvoering. Studie in het licht van LNV-beleidsombuiging "van verwerving naar beheer"
- 17 *Vreke, J., R.I. van Dam & F.J.P. van den Bosch.* De plaats van natuur in beleidsprocessen. Casus: Besluitvormingsproces POL-aanvulling Bedrijventerrein Zuid-Limburg
- 18 *Gerritsen, A.L., J. Kruit & W. Kuindersma.* Ontwikkelen met kwaliteit. Een verkenning van evaluatiecriteria
- 19 *Bont, C.J.A. de, M. Boekhoff, W.A. Rienks, A. Smit & A.E.G. Tonneijck.* Impact van verschillende wereldbeelden op de landbouw in Nederland. Achtergronddocument bij 'Verkenning Duurzame Landbouw'
- 20 *Niet verschenen*

2006

- 21 *Rienks, W.A., I. Terluin & P.H. Vereijken.* Towards sustainable agriculture and rural areas in Europe. An assessment of four EU regions
- 22 *Knegt, B. de, H.W.B. Bredenoord, J. Wiertz & M.E. Sanders.* Monitoringsgegevens voor het natuurbeheer anno 2005. Ecologische effectiviteit regelingen natuurbeheer: Achtergrondrapport 1
- 23 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-001 – Monitor- en Evaluatiesysteem Agenda Vitaal Platteland
- 24 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek Natuurplanbureauafunctie
- 25 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-385 - Milieuplanbureauafunctie
- 26 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04-394 – Natuurplanbureauafunctie
- 27 *Jaarrapportage 2005.* WOT-04 - Kennisbasis
- 28 *Verboom, J., R. Pouwels, J. Wiertz & M. Vonk.* Strategisch Plan LARCH. Van strategische visie naar plan van aanpak
- 29 *Velthof, G.L. en J.J.M. van Grinsven (eds.)* Inzet van modellen voor evaluatie van de meststoffenwet. Advies van de CDM-werkgroep Harmonisatie modellen
- 30 *Hinssen, M.A.G., R. van Oostenbrugge & K.M. Sollart.* Draaiboek Natuurbalans. Herziene versie
- 31 *Swaay, C.A.M. van, V. Mensing & M.F. Wallis de Vries.* Hotspots dagvlinder biodiversiteit
- 32 *Goossen, C.M. & F. Langers.* Recreatie en groen in en om de stad. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 33 *Turnhout, Chr. Van, W.-B. Loos, R.P.B. Foppen & M.J.S.M. Reijnen.* Hotspots van biodiversiteit in Nederland op basis van broedvogelgegevens
- 34 *Didderen, K en P.F.M. Verdonschot.* Graadmeter Natuurwaarde aquatisch. Typen, indicatoren en monitoring van regionale wateren
- 35 *Wamelink, G.W.W., G.J Reinds, J.P. Mol-Dijkstra, J. Kros, H.J. Wiegers.* Verbeteringen voor de Natuurplanner
- 36 *Groeneveld, R.A. & R.A.M. Schrijver.* FIONA 1.0; Technical description
- 37 *Luesink, H.H., M.J.C. de Bode, P.W.G. Groot Koerkamp, H. Klinker, H.A.C. Verkerk & O.Oenema.* Protocol voor monitoring landelijke mestmarkt onder een stelsel van gebruiksnormen
- 38 *Bakker-Verdurmen, M.R.L., J.W. Eimers, M.A.G. Hinssen-Haanen, T.J. van der Zwaag-van Hoorn.* Handboek secretariaat WOT Natuur & Milieu
- 39 *Pleijte, M. & M.A.H.J. van Bavel.* Europees en gebiedsgericht beleid: natuur tussen hamer en aambeeld? Een verkennend onderzoek naar de relatie tussen Europees en gebiedsgericht beleid
- 40 *Kramer, H., G.W. Hazeu & J. Clement.* Basiskaart Natuur 2004; vervaardiging van een landsdekkend basisbestand terrestrische natuur in Nederland
- 41 *Koomen, A.J.M., W. Nieuwenhuizen, J. Roos-Klein Lankhorst, D.J. Brus & P.F.G. Vereijken.* Monitoring landschap; gebruik van steekproeven en landsdekkende bestanden
- 42 *Selnes, T.A., M.A.H.J. van Bavel & T. van Rheenen.* Governance of biodiversity
- 43 *Vries, S. de. (2007)* Veranderende landschappen en hun beleving
- 44 *Broekmeijer, M.E.A. & F.H. Kistenkas.* Bouwen en natuur: Europese natuurwaarden op het ruimtelijk ordeningsspoor. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 45 *Sollart, K.M. & F.J.P. van den Bosch.* De provincies aan het werk; Praktijkervaringen van provincies met natuur- en landschapsbeleid in de periode 1990-2005. Achtergronddocument bij Natuurbalans 2006
- 46 *Sollart, K.M. & R. de Niet met bijdragen van M.M.M. Overbeek.* Natuur en mens. Achtergronddocument bij de Natuurbalans 2006

2007

- 47 *Ten Berge, H.F.M., A.M. van Dam, B.H. Janssen & G.L. Velthof.* Mestbeleid en bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek; Advies van de CDM-werkgroep Mestbeleid en Bodemvruchtbaarheid in de Duin- en Bollenstreek

- 48** *Kruit, J. & I.E. Salverda.* Spiegeltje, spiegeltje aan de muur, valt er iets te leren van een andere plannings-cultuur?
- 49** *Rijk, P.J., E.J. Bos & E.S. van Leeuwen.* Nieuwe activiteiten in het landelijk gebied. Een verkennende studie naar natuur en landschap als vestigingsfactor
- 50** *Ligthart, S.S.H.* Natuurbeleid met kwaliteit. Het Milieu- en Natuurplanbureau en natuurbeleidsevaluatie in de periode 1998-2006
- 51** *Kennismarkt 22 maart 2007; van onderbouwend onderzoek Wageningen UR naar producten MNP in 27 posters*
- 52** *Kuindersma, W., R.I. van Dam & J. Vreke.* Sturen op niveau. Perversies tussen nationaal natuurbeleid en besluitvorming op gebiedsniveau.
- 53** *Melman, Th.C.P. (ed).* Indicatoren voor Convention on Biodiversity 2010.
- 54** *Broekmeyer, M.E.A. & E.P.A.G. Schouwenberg & M.E. Sanders & R. Pouwels.* Synergie EHS en Natura 2000-gebieden. Wat stuurt het beheer?
- 55** *Bosch, F.J.P. van den.* Draagvlak voor het Natura 2000 gebiedenbeleid. Onder relevante betrokkenen op regionaal niveau
- 56** *Jong, J.J. & M.N. van Wijk, I.M. Bouwma.* Beheerskosten van Natura 2000 gebieden
- 57** *Pouwels, R. & M.J.S.M. Reijnen & M. van Adrichem & H. Kuipers.* Ruimtelijke Condities voor VHR-soorten
- 58** *Bouwma, I.M.* Quickscan Natura 2000 en Programma Beheer.
- 59** *Schouwenberg, E.P.A.G.* Huidige en toekomstige stikstofbelasting op Natura 2000 gebieden
- 60**
- 61** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-001 – ME-AVP
- 62** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-002 – Onderbouwend Onderzoek
- 63** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-003 – Advisering Natuur & Milieu
- 64** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-385 – Milieuplanbureaufunctie
- 65** *Jaarrapportage 2006.* WOT-04-394 – Natuurplanbureaufunctie